PG
5038
H45
1905
d11 26

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01142394 4

4112

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

LIBRARY
SEP 8 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

DÍL XXVI.

EVIČKA
A JINÉ VÝJEVY RODINNÉ.

V SEBRANÝCH SPISECH VYDÁNÍ PRVÉ

PG
5038
H45
1905
díl 26

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1920.

EVIČKA
A JINÉ VÝJEVY RODINNÉ.

NAPSAL

IGNÁT HERRMANN.

VYDÁNÍ PRVÉ

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1920.

Právo překladu do všech jazyků, jakéhokoli zdramatisování, zfilmování a všechna práva vůbec autor si vyhrazuje.

Tiskem »Unie« v Praze.

Milému rodišti svému Chotěboři na úpatí vysočiny Českomoravské, jeho milým občanům a zamlklému údolí rodného mlýna Horního na Doubravce se srdečným pozdravem krajanským připisuje.

V Praze, 12. srpna 1920. *Ignát Herrmann.*

EVIČKA.

Psáno a v „Nár. listech“ poprvé uveřejněno
v září–prosinci 1912.

1. Evička se vrátila.

Paní radová a domácí Borůvková již po několikáté a vždy netrpělivěji se podívala na veliké kyvadlové hodiny nad pohovkou. Smrákalo se, a dcera Evička ještě nebyla doma. Když odpoledne odcházela, řekla, že se vrátí co nevidět. Zatím uplynuly skoro čtyry hodiny.

„To je přece trochu mnoho," šeptala před sebe paní radová. „Musím to té holce přetrhnout."

Jen dořekla, ozval se v předsíni zvonek a zaznělo Baruščino známé: „Ruku líbám, slečinko."

Evička tedy se vrací.

Skoro se ve světnici rozjasnilo, když vstoupila.

Takové svěží, dvacetileté dítě, ve světlých šatech, s širokým kloboukem plným rudého máku. Jako když v houstnoucím šeru plamen vyskočí.

Paní radová se obrátila na křesle a zvolala nevrle:

„Ale Evičko!"

Evička přiletěla, objala matku, zavřela jí ústa několika pocely a pronesla rozpustile:

„Žádné levity, maminko! Už jsem zde — a celá. A vlastně co si myslíš? Není to maličkost,

mám-li obejíti všechny známé z letního bytu. Ani jsem s tím nebyla hotova. Polovička mi jich zbyla na zítřek."

„Ale do tmy, holka! Do čiré tmy!" kárala matka.

„Nemohu za to, maminko, že se tak brzy smráká. Mne to taky netěší. Člověk se oblékne, vyrazí z domu, a za chvilku na něj není vidět. Po druhé půjdu ještě časněji."

„Podruhé zůstaneš doma, když jsi tak neposlušná. Řekla jsem ti: buď za světla zpátky."

„A jsem!" volala Evička. „Všady je plno elektriky!"

„E jdi, rozpusto!"

Mělo to zníti ještě káravě, ale již se nevrlost paní radové rozplývala. Byla ráda, že má dceru doma — a celou, jak Evička řekla.

Evička chodila po pokoji, kusy toalety lítaly na všechny strany, za chvilku stála tu v nedbalkách. Potom shrnula vše, co se sebe shodila, odnesla do druhého pokoje a vrátila se v roztomilém župánku. Obhlédla se v zrcadle, je-li vše v pořádku, načež vyšla do kuchyně. Po chvilce vracela se s hrnéčkem kávy, kterou jí Baruška ode čtyř hodin v troubě přihřívala.

„Pomalu čas k večeři, a ty teprv svačíš," řekla paní radová.

„Jaká pomoc," prohodila lehkovážně Evička. „Nemohu za to, že mi nikde nic nedali. Ale večeřet budu taky."

„Ty hladová," řekla dobromyslně paní radová. „Jako bys celý den nejedla."

„Bože, maminko," hovořila Evička plnými ústy, „já ještě nemusím pro vytrávení užívat pilulek jako tatínek."

Potom rázem dopila kávu, polkla poslední sousto housky, zadívala se na maminku a pronesla žadonivě:

„Mamičko, mamičko, nechtěla bys mi říci, jak se to vlastně událo, když ti tatínek svěřil, že by tě chtěl? Kterak jste se vzali? A jak jsem já přišla na svět?"

Paní radová vytřeštila zraky na dceru.

„Bože, holka, co tě to najednou napadlo?"

Evička se zahleděla na matku a řekla náhle beze vší čtveračivosti:

„Mamičko drahá, tohle mne nenapadlo najednou. Na to jsem se tě chtěla už dávno zeptat. Ale vždycky mi do toho něco vlezlo. A dnes — dnes mě to právě nesmírně zajímá. A když jsme samy — než přijde tatínek — — —"

„Evičko, jsi opravdu taková nejapa? Což nevidíš, kterak se lidé chtějí? Což se nevdávají tvoje přítelkyně? A což tobě snad některý z těch mladých pánů ještě nikdy neřekl — —?"

„— — že mě má rád?" vyhrkla Evička. „Ó, bože, maminko, kolik pak!"

„Evo!"

„Pro pánaboha, vždyť se na to ptáš, maminko, tedy ti to povídám. Vždycky říkáš, abych

nelhala. A když řeknu pravdu, voláš na mne jako z hrobu: Evo!“

„Žasnu jen, když mi odpovídáš: kolik pak! Což pak se o takových věcech mluví denně?“

„Tak vidíš, maminko, že se neptám zbytečně, jak to bylo, když tatínek tebe chtěl! Poněvadž si myslím, že to bylo zcela jinak, než ti dnešní panáci mluví. Vždyť tomu je tak dávno, co ty ses vdávala! Tenkráte ti tatínek jistě neřekl (Evička pronášela pitvořivě): Maličká, nechtěla by si se mnou mrsknout svatební cestu?“

Paní radová se zhrozila:

„Takhle se tě někdo otázal?“

Evička mávla rukou:

„Mne právě ne, ale mladý Vonoklas to řekl Andě Novotných. Ale dostal od ní! Ten už se po druhé nikoho tak nezeptá.“

Paní radová hleděla chvíli na dceru a řekla vážně:

„Ne, Evičko, takhle se tatínek neptal. Ale ani ti nevypovím, jak to všechno bylo, když se o mne ucházel. Jenom vím, že jsem byla velmi šťastna, a na ten den, když přišel, aby o mne rodiče požádal, do smrti nezapomenu.“

„Tak bych si to taky přála,“ řekla Evička. „Aspoň si myslím, že je to chvíle slavnostní. — No, a řekni mi tedy, maminko: Přišla jsem hned pak na svět nebo jsem tu byla již dřív?“

Líce paní radové téměř ztuhla. Dívala se na dceru ohromena.

„Evo, jaké mi to kladeš otázky? Což nevíš, kdy ses narodila? A nevíš, kterého dne slavíme s tatínkem výročí svého sňatku?“

„Snad se nehněváš, maminko, že chci všechno z gruntu vědět. Říkáš přece sama, že je nejlépe všemu na kloub. A jsou případy, že věci přicházejí naopak. Arci, ty tedy nevíš, že u Střevlíků mají rodinu?“

„Jakže, paní Střevlíková — —?“ podivila se matka.

„Paní Střevlíková?“ divila se zas Evička. „Mohlo by to taky ještě být? Ne paní — Máňa Střevlíkova má rodinu. A to je právě podivné: nechtěli ji tomu auskultantu Vošalíkovi dát — no, a teď mu ji dají. Božínku, proč pak tedy mu ji nedali dřív? To bude velmi hloupé, že dcera bude slaviti vždy dříve narozeniny než rodiče výročí svatebního dne.“

„Prosím tě, holka, kdo ti to vše pověděl?“

„Ale, maminko, plná Praha toho je. To je z toho, že nikam nechodíš, pak nic nevíš. Ale že se Vošalík bude ženiti, řekl mi zcela určitě pan asistent Ráček. Žádal ho totiž Vošalík, aby mu šel za družbu.“

„Kde pak jsi mluvila s panem Ráčkem?“

„Kde? U něho.“

Paní radová se vzchopila s křesla.

„Tys byla u pana Ráčka?“

„Arciže. Ale neboj se, byla jsem tam s Dolfou Lorišovou — to vím, že se nesluší, aby děvče

navštívilo pána samo, bez průvodu. Zval nás posledně, že má nový obraz, abychom se přišly podívat. Podívaly jsme se tedy. — A povídal, že má Vošalík svrchovaný čas, aby mu posloužil za družbu, protože by se už sám rád oženil. — A co bys řekla, maminko, na koho si myslí a koho by chtěl?“

„Dolfinku Lorišovu?“

„Co tě napadá! M n e chce!“

„T e b e chce!“

Paní radová sotva to vydechla.

„Ano, maminko, a já jsem s tím zcela srozuměna,“ řekla Evička vážně. „Je to hodný člověk, velmi slušný. Celé léto jsme se vídali —. a teprv dnes mi řekl, abych mu dala hubičku. Odpověděla jsem mu: přijďte si pro ni — a on tedy večer přijde, aby za mou ruku požádal Jsi s tím srozuměna?“

„Holka, tys ho objednala na večer?“

„A kdy pak má přijít? Tatínek sedí celý den v kanceláři, jen večer ho máme doma. — A co se týká večeře, neměj starosti, maminko. Řekla jsem mu, že máme ob den od uzenáře a že to připadá právě na dnešek. Ostatně on taky je živ samou uzeninou — prosím tě, svobodný člověk! Nevyjde ze zvyku. A to už taky ví, že já se mu s večeřemi doma kmochtit nebudu, a je s tím srozuměn.“

Paní radová odvazovala si již zástěru. „Bo-

že, holka, ty jsi anděl!“ povzdechla při tom ironicky.

„To Ráček taky říká,“ zasmála se Evička. „Ale z toho já ho vyvedu. — A Baruška by tedy mohla jít pomalu pro večeři, ne?“

---

2. Evička zpravuje otce.

Do příchodu slečny Evičky bylo v domácnosti Borůvkových ticho, skoro mrtvo. Paní radová u svého okna byla se obírala nějakými ženskými titěrami, Barušky v kuchyni nebylo ani slyšeti. Ta byla vždycky ráda, když slečinka z domu vypáchla. Měla pak pokoj. Ošpláchla si rychle nádobí od oběda, počkala, až milostpaní posvačí, vynesla koflíček po kávě z pokoje, a když i ten umyla, vlezla ještě pro všechno dvakrát nebo třikráte do pokoje, aby se zeptala, co milostpaní ráčí potřebovati. Ale to jen proto, aby se ujistila, že velitelka již se zabrala do práce. A když ji spatřila u šicího stolku, obklopenu všelikými zbytky kraječek a látek, hedvábím a bavlnou, s okuláry na nose, byla již zcela bezpečna. Z toho se milostpaní tak hned nevyplete, a Baruška v kuchyni vytáhla pak svoji soukromou práci. Oktávky na dopisy, pohlednice s nejpestřejšími, nejkřiklavějšími barvotisky, lahvičku s inkoustem stále vodou ředěným a skřípavé péro. Baruška měla

písařskou náturu a bezmála co den komponovala dopisy domů, sestrám a sestřenicím v různých službách — a „bratranci“. Tento „bratranec“ byl na vojně, jak se samo sebou rozumí, a ze všech příbuzných, co jich Baruška měla, jevil k Barušce největší příbuzenskou náklonnost. Nebylo neděle, aby na Barušku za mostem nečekal a pak až do večera věrně ji na všech cestách nevyprovázel. Byl posádkou v Černínských kasárnách. Proto také Baruška z celé Prahy znala nejlépe Malou stranu, Hradčany a pražské okolí za Strahovskou branou.

Ale po dnešním vyznání slečny Evičky paní mateři nastal v domácnosti neobvyklý šum. Tři ženské bytosti kmitaly se prostorami, hlavně předsíní, kuchyní a jídelnou. Paní radová kvapně shrábla svoje hadříky a zanesla je do ložnice, potom vybírala z prádelníku čerstvý postroj na stůl, z kredence příbory a sklenice. Baruška v kuchyni otírala poznovu talíře, aby na nich nebylo smítka.

Slečna Evička způsobila více hluku než práce, jako všechna taková mláďata. Komandovala Barušku, stále připomínala i matce, nač nemá zapomenouti, ale sama pořád měla ruce prázdné. Frrr, frr! proletovala nepřetržitě kuchyní, předsíní, pokojem skoro jako netopýr, jenž na své podvečerní honbě za můrou zabloudí do otevřeného okna příbytku.

„Ale tak nekřič pořád, Evičko,“ napomínala

ji nevrle matka. „Vždyť tu holku všecku zpitomíš — já už jsem z toho celá blázen! — Sedni si do svého pokoje; až to zde s Barčou spořádáme, zavolám tě.“

„To by to beze mne pěkně vypadalo!“ odpovídala Evička. „Všechno by bylo vzhůru nohama!“

„Že ti huba neopuchne!“ kárala ji matka. „Vždyť nám jen překážíš. Raděj se nějak ustroj!“

„Což nejsem ustrojena?“ natřásla Evička růžový svůj župánek na obou bocích. „Jsem po domácku, jak se sluší a patří. Mám snad obléci bálové šaty?“

„I, pro mne se třeba svlékni!“ odsekla jí matka, skutečně již dopálena.

„No, to by Ráček teprv koukal!“ zařehtala se Evička.

„Bože, holka,“ spráskla paní radová ruce, „s tebou už jenom z domu — svrchovaný čas!“

„Však já ráda půjdu,“ drtila Evička. „Pořád mám jen poslouchat!“

„Ty toho naposloucháš!“

Ale to zamručela paní radová už na prahu, bouchla za sebou dveřmi a spěchala do kuchyně, aby vypravila Barušku pro večeři.

Odbíjela sedmá, když se vrátil pan rada Borůvka. Přicházel udýchán, pod paždím nesl balíček soudních spisů. Nepostřehl ihned, že domácnost vypadá poněkud jinak než jindy. Měl zamžené okuláry.

Bacil akty na malý stolek u okna, na akta položil cylindr, sáhl pro šátek a vytíraje brejle hartusil:

„Kde je Barča? — Zouvák, pantofle a župan! A pak večeři. Mám dnes ještě mnoho práce.“

Paní radová byla v trapných rozpacích.

„Snad aby ses ještě nezouval a nesvlékal, starouši.“

„Proč pak ne? Mám vlhké boty — —“

„Tak se přezuješ, obuješ suché. Ale župan — —“

„Proč pak ne župan?“

„No, starouši, kdyby tak náhodou někdo přišel — —“

„Koho by čert večer nosil?“ utrhl se pan rada. „Dnes bych tak někoho rád viděl! Musím číst akta. A mží tam — každý, kdo nikam nemusí, ať zůstane doma.“

„Ale kdyby tak náhodou, starouši — —“

Pan rada nasadil okuláry, prohlédl bystřeji, spatřil stůl čerstvě prostřený. Ne potřísněný ubrus, ale bělostný, skoro parádní. Ne ubrousky denní, stočené v obroučcích, ale nové, naplocho složené. Ubrousky, s jakými se hospodyně vytasí jen několikráte do roka. Jen o visitách.

Zafuněl. Kdyby náhodou — povídá milá choť. Zná takové náhody. Bývají zpravidla dávno upleteny, ví o nich kde kdo, ale jen s přednostou domácnosti se hraje jak na slepou bábu.

„Koho pak čekáte?“ otázal se břitce.

„Abych řekla pravdu, starouši, já nečekám vlastně nikoho — —“

„Ták?“ řekl zdlouha pan rada. „A co pak tuhle to?“

Přistoupil ke stolu, okázal na mísu ve středu, na níž bylo malebně vyrovnáno za tři koruny nářezu od Chmela. A hned sáhl do mísy a chopil se lákavého koláčku pařížského salámu.

„Nebourej mi to, starouši,“ chtěla mu paní radová zabrániti, „jsem ráda, že jsem to srovnala.“

Ale již bylo pozdě. Pan rada ponesl koláček do úst a mlaskavě žvýkal.

„Tahle paráda najednou!“ mluvil plnými ústy. „Já to mívám na talíři vždycky ještě v umaštěném papíře. — To je taky samá náhoda?“

Paní radová stála tu, nevědouc kudy kam. Ale teď se ozvala Evička, a velmi rozhodně:

„Ale jaké pak tajnosti, maminko? Řekni jen tatínkovi beze všech okolků, že nás navštíví pan asistent Ráček. Vždyť je to solidní člověk! Všady by ho rádi viděli.“

„Pan asistent Ráček?“ podíval se pan rada přes brejle. „Kdo pak je to? A co pak u nás chce? Na noc!“

„Bože, tatínku, ty už pranic nepamatuješ. Pan asistent Ráček z letního bytu! Dvakráte ti byl představen. A ve vagoně jsi s ním a s doktorem Valentou hrál bulku — a bral jsi dvě. Jednu u Radotína, druhou před Všenory.“

„Ták? To je ten? Hrál dost mizerně. A co tady chce?“

Evička se postavila před otce a mentorským hlasem pronášela:

„Tatínku, ty jsi soudní rada, ale detektiv by z tebe nebyl. Máš dvacetiletou dceru, tuhle tu, Evičku — dívka se bodla ukazováčkem do ňadra — a přichází k nám mladý muž, asistent Ráček, člověk slušný a s nadějí na pěknou kariéru. Nepřipadá ti, co by tak asi chtěl?“

Pan rada vypjal prsa, posouvl okuláry výše a hledě na dceru řekl se snahou, aby to znělo pokud možno přísně:

„Zatrápená žábo, ty ses opejřila do své dvacítky! Tedy ty mi děláš takovéhle náhody? — A teď večer, v osm hodin? To je doba na takové záležitosti?“

Evička byla neohrožená.

„A kdy pak tě má najít? Jsi celý den ve svém byró! Tam snad za tebou nepůjde! Tam snad ho dostaneš někdy, až mu něco spadne. Ale ujišťuji tě, tomu nespadne nic. To je architekt a bude doktorem techniky — to není žádný melouchář!“

Pan rada otvíral oči, otvíral ústa.

„A holka šlakovitá, ty máš výbornou školu! Tys taky chodila na techniku? Že všemu tomu tak rozumíš?“

„Ne, tatínku,“ odpovídala Evička, tváříc se nesmírně vážně, „mně postačí, bude-li jen jeden

z nás rozumět své technice. Ale když maminka tuhle pořád jen sešívá své dečky ze strakatých restlíčků a když ty pořád sedíš jen u trestního soudu a máš v hlavě samé procesy, musí se postarat někdo jiný, abych vám nezůstala na krku. A tento úkol jsem svěřila sama sobě, slečně Evě Borůvkově, a zdá se, že s úspěchem. Jsem svým vlastním impresariem, a dnes večer vám bude učiněn návrh na mé stálé angažmá, bez výpovědi. Doufám, že nemáš co namítati a že svého budoucího zetě uvítáš co nejpřívětivěji. A taky co nejdůstojněji, tedy bez županu a bez trepek."

Pan rada poslouchal jak u vidění. Než mu připadlo, co by dcerušce odpověděl, ozval se venku zvonek.

„Krynda pána!" vykřikla Evička. „Ráček je zde! Honem, tatínku, svlékni aspoň svrchník!"

A v předsíni již se ozývalo Baruščino vítání:

„— kulíbám — pane profesor..."

U Barušky totiž každý mužský host byl profesorem.

---

3. Námluvy.

Ve svém úřadě byl pan rada mužem neohroženým a jeho evangeliem byl trestní zákon, od jehož paragrafů se v působnosti své ani píď neuchýlil. Bylo o něm známo, že jako první votant

sborového soudu hlasuje vždy pro vinu obžalovaného, „a kdyby si pan obhájce hubu roztrhl", jak říkával. A jako předseda soudu porotního vynesl již třikráte rozsudek smrti, aniž při tom brvou zachvěl. Arci pak na něj paní radová vyzradila, že po každém tom rozsudku na smrt měl doma „alteraci" a že mu musila svářeti lípové thé s heřmánkem, aby se mu ulevilo. Což by nasvědčovalo tomu, že přece snad měl taky jen lidské srdce, kteréž ovšem počalo se ozývati teprve, když vyšel z ponuré soudní budovy.

Ale doma — doma již nebyl člověkem tak toporným. Objevilo se to právě zase dnes večer, když venku zazvonil opovědený host. „Nepřítel" byl ještě za dveřmi, ale pan rada učinil jediný skok (na jeho léta záviděníhodný, přímo sokolský) do vedlejší ložnice, aby tam shodil svrchník, ač by se pan asistent Ráček pranic nebyl pozastavil nad tím, že se pan rada svléká před ním. Ano, kdyby se byl pan rada mohl Ráčkovi okázati ve svém soudcovském taláru! Však si v duchu nejednou požehral, že je každé nařízení polovičaté. Že by naprosto nevadilo, kdyby radové taky doma z povinnosti musili nositi talár. Že by pak teprv bylo zřejmo, kdo je pravým přednostou domácnosti. Že by mnohá paní radová docela jinak „parírovala". A že by pak i taková zatrolená žába, jako je na příklad Evička, pohlížela s jiným respektem na otce a neměla svou prostořekou hubičku tak napříč, jako Evička někdy mívala. Kdy-

by pana radu Borůvku udělali ministrem, kdož ví, co všechno by nezavedl v zájmu domácí kázně v rodinách soudcovských. Čert ví, nač takoví ministři vlastně myslí. Mají přece taky ženy a dcery. Aspoň kdyby časem nějakou anketu svolali. Pan rada Borůvka by tak ledacos poradil — toť se ví, pod pečetí ouředního tajemství a na záruku, že jakživo nevyjde najevo, kdo byl navrhovatelem.

Ozvalo se šetrné, ale přece energické zaklepání, a do jídelny vstoupil pan asistent Ráček. Hezký mladý muž nadprostřední postavy, pevných rysů v tváři, hnědooký, kaštanových vlasů a rovněž takových knírů, mladých, vláčných. S bradou pečlivě oholenou, zcela malounko jako rozpoltěnou. Slovem, učiněný technik.

Poklonil se, políbil ruku matce i dceři, načež obrátiv se k paní radové řekl bez ostychu, zvučným, příjemným hlasem:

„Prosím za prominutí, milostivá paní, že přicházím tak pozdě. Z vlastního popudu nebyl bych si troufal — odvahy dodalo mi přímé pozvání tuto slečny Evičky a krom toho okolnost, že pana radu nesnadno v jinou dobu lze zastihnouti. Však ani teď ještě není doma —“

Dveře z ložnice se otevřely.

„Tady je pan rada!“ ozval se přednosta domácnosti na prahu, v domácí haleně, a teď ne skoky, ale drobnými kroky se blížil k hosti. „Ale

vida, tak tohle je pan asistent Ráček! Nemohl jsem si hned vzpomenouti, když mi Evička — —“

„Tak to tedy je pan asistent Ráček,“ uváděla Evička hlasem kantorským, strkajíc hosta blíže k otci. „Představuje se ti dnes po třetí a doufám, že si ho konečně nadobro zapamatuješ. Neboť myslím, že se s ním později budeš častěji vídati.“

Pohled, jímž pan rada odměnil za ta slova Evičku, naznačoval jí, že by jí nejraději dal klofec, ale před Ráčkem neslušelo se to.

„Já vím, tatínku,“ zubila se Evička, „ale ty býváš skutečně mnohdy velmi roztržitý. Víte, pane asistente, kdyby vás tak tatínek dostal pod nějaký paragraf k sobě nahoru, do smrti by vás nezapomněl. Pro zločince má paměť nesmírně vyvinutou. To dělá cvik. Hovořili jsme o tom, než jste přišel.“

„Evičko!“ pronesla karavě matka.

„Naše Eva je nesmírně zdárné dítě,“ přidával pan rada. „Víte, takové z humoristických časopisů.“

„Ano,“ drobila Evička se smíchem, „doplňuji tak domácí čítárnu. Tatínek totiž je soudní žurnál a maminka zastává kuchařskou hlídku, hospodyňské listy a domácího rádce. Vám svěříme technické zprávy — a jsme komplet!“

„Máš ty manýry, Evo. Kdy konečně dostaneš rozum!“ řekla matka.

„Dříve ne, maminko, dokud nebudu kázati zas nějaké takové malé Evičce. Taky se dočkáš.“

Paní radová viděla, že dnes již nebude s dcerou jinak, že jí zase všichni čerti šijí. Jako by odprošovala za dceru, sepjala ruce a řekla:

„Pane asistente!“

A hned potom kynula ke křeslu:

„Račte se posadit.“

Ráček se uklonil. Ale než se posadil, mrskl okem na mísu nářezu na stole, upřel tázavý pohled na Evičku, přikročil k ní a řekl jí potichu:

„Jsem v rozpacích, slečno Evičko. Obával jsem se, abych nepřišel příliš pozdě, a zatím vidím, že jste ještě nevečeřeli.“

„A vy —?“

„Nesu si večeři domů. Nebylo času, abych si to byl snědl na místě. Ostatně mi to nevystydne. Nebudu vás dlouho obtěžovati.“

„Kde to máte?“ otázala se Evička.

„Nu, ve svrchníku, ovšem — —“

Evička vyběhla do předsíně. Aniž dlouho pátrala, našla večeři ve svrchníku hostově, vrátila se a mávajíc balíčkem volala:

„Pan asistent si přinesl večeři! Sláva, neubude nám — ačkoli toho máme za tři koruny.“

„Evo, jsi dnes náramně rozpustilá!“ hrozila se matka. „Co si pan asistent pomyslí o tvém vychování!“

„Ten mě zná, pan asistent!“

„Hnedle to tam zas dej, pokušiteli, a pan asistent si vezme sousto s námi.“

„Leda nanejvejš,“ ozval se pan rada, „že by nestačilo, a teprv pak — —“

Ráček se zasmál.

„Račte dovoliti, když už je tajemství prozrazeno, ať to zde slečna Evička nechá. Jsem totiž, pane rado — račte prominouti —“

„— je totiž náramný jedlík, pan asistent, já vím,“ doplňovala Evička, „a myslí, kdyby teprv po našem nářezu se dojídal ze své zásoby, že by nás tím jako zahanbil, že jsme měli málo. A tak je nejlíp — —“

Evička místo doslovu rozbalila čtverý papír, a co v něm bylo, vyklopila na talíř pro Ráčka určený.

„A vždyť je to taky nářez a právě jako náš,“ vyvolávala, „až na ten kaviár tuhle — a to jste měl výborný nápad. Vezmu si s vámi — já to náramně ráda a doma to nikdy nemáme.“

Paní radová již ani nemluvila, aby dceři nezavdala nový nějaký podnět. Usedla na své místo, hledíc jen úkradmo na Ráčka, a hlavou jí letělo pomyšlení:

„Co jen si ten člověk pomyslí, jak jsme ji vedli! — O tohle dráče se chce ucházet! — Ne, ten jistě odejde jak přišel — a víckrát ho neuvidíme!“

Ale tato škarohlídská obava starostlivé matky se nesplnila.

Pojedli, skoro taky již vyprázdnili první pohár, hovor stále se otáčel kolem letní sezony, nedávno uplynulé, letního bytu, jízd na venkov a do Prahy, při čemž paní radová několikráte poznamenala „díky bohu“, že je všemu konec, když bylo počasí tak mizerné — a ku podivu, teď Evička nebyla již tak hovorná jako dříve. Ba, několikráte upřela na Ráčka tázavý pohled, jako by chtěla říci: Nebudeme mluvit o ničem jiném?

Avšak Ráček patrně měl určitý program. Pověděl, že na tyto minulé prázdniny taky si najal pokojík v Dobřichovicích, ačkoli měl původně zamířeno jinam. Učinil tak, že se mu stýskalo po jisté bytosti, s níž se seznámil o posledním věnečku masopustním. Vídal ji pak častěji na jaře i na počátku léta, a když pomyslil, že by jí celé prázdniny neměl spatřiti — — Obával se dokonce, aby ho někdo o milou tu bytost nepřipravil. Prázdniny jsou dlouhé a příležitosti na letním bytě je k tomu tolik. A štěstí mu přálo. Setkával se, a co hlavní, směl se setkávati; jeho společnost a jeho provázení nebylo odmítnuto. Zkoumal milou tu bytost a seznal v ní upřímnou, nelíčenou duši, a na velikou radost přesvědčil se, že sám je také náviděn a snad i trochu milován — —

(Evička seděla s hlavou nachýlenou, se zraky zatěkalými, jako by pohlížela do krásné krajiny. Při posledních slovech Ráčkových objevil se na její tváři sotva znatelný, jako zamžený úsměv. Byla by ráda vykřikla: Hodně, hodně mi-

lován! — ale hruď její byla sevřena. Předešlá skotačivost spadla s ní. Vzhlédla jen k Ráčkovi, na mžik, okamžik, a hned zase zraky se sklopily a dlouhé řasy je zakryly.)

Ráček pokračoval. Rád by se byl již venku vyjádřil, ale nikdy si nebyl jist, co je u drahé té bytosti míněno vážně a co je žertem, výbuchem pouhé bujnosti mladé, nespoutané duše. A přece musila dávno tušiti — —

(Evička tu bezděky pokyvovala hlavou, jako by přisvědčovala. Kdož by netušil! Byla-li kdy dívka na světě, která netušila?)

Až dnes, když dostal vzácnou návštěvu — smí to přece říci? — snad nic neprozrazuje? — vždyť řekla sama, že doma hned poví, že ho navštívila — —

(Teď pan rada vyvalil oči. Posud myslil zcela správně, že je řeč o jeho dceři, tolik detektivního nadání přece měl. Ale pojednou — jakže? — Evička že by byla bývala u Ráčka? Jeho dcera u svobodného muže? Stakramente, to je přece trochu mnoho! Ještě více vyvalil oči a zavrtal je do dcery. Ale ta o tom nevěděla. Upřel tedy zraky na choť. Cítila je na sobě paní Borůvková a bylo jí v tu chvíli nějak nevolno. Zdálo se jí, že je spoluvinnicí své dcery.)

Až dnes tedy, když se hovor dotkl i přítele Vošalíka, který ještě před adventem se ožení a jeho — Ráčka — vyžádal si za družbu, dodal si odvahy a polo žertem, ale uvnitř s plnou vážností

srdce svého otázal se rozmilé, milované bytosti té, chce-li mu náležeti navždy a smí-li se odvážiti, aby o ni požádal drahé rodiče její. A dostalo se mu odpovědi, která ho učinila nejšťastnějším člověkem. Přijďte — přijďte ještě dnes, řekla mu — —

(Pan rada Borůvka zavrtěl povážlivě hlavou. Jeho živlem bylo po celý život vyšetřování, vyslýchání, ale to šlo vždycky velmi odměřeně, krok za krokem, náležitou methodou. Jen nic nepřehlédnouti, nic opominouti, s důrazem sice, ale převším s rozvahou. A tuhle pojednou se vyřídí taková závažná věc za půl dne, od odpolední návštěvy do večeře. — A o n a byla u n ě h o! Zatrápená holka! Zdali pak by si tuhle matka byla za svobodna troufala, aby k němu přišla? Tehda snad by se byl celý dům propadl. Bože nebeský, jsou to teď mravy!)

A tu tedy jest. Zatím pomlčí o svých poměrech osobních. Pan rada jistě ví, co jest asistentura, ale již nebude dlouho trvati a Ráček bude profesorem. Je to na cestě. I přichází — Ráček povstal — a prosí pana radu, otce, a milostivou paní matinku, aby mu svěřili milovanou tu bytost, slečnu Evičku, na celý život.

Ráček se obrátil k dívce, ujal ji za ruku.

„Evičko drahá, vstaňte, spojte se se mnou, přimluvte se za mne. Vám drazí rodiče nic neodeprou.“

Panu radovi pořád ještě vrtalo hlavou: Evič-

ka byla u něho — u Ráčka! Čerta, chybělo jen ještě něco a málem by to byl únos! Nebo to bylo jediné, co se mu z celé té historie hodilo do rámce jeho paragrafů. Ale konečně se dcera zas vrátila, obmezování osobní svobody nebylo při tom žádného — je to šlakovitě mazaný člověk, ten pan Ráček!

Pan rada podíval se po očku na choť. A jako by si netroufal, pronesl potichu:

„Co tomu říkáš, mami?“

„Co říkám, tati! Co mám říkat? Když o ni pan Ráček tak stojí, když ji má tak rád, jak povídá, a když ona jeho — co nám zbývá než říci: vemte si ji.“

Ponesla k očím šátek, neboť už jí vyhrkly slzy.

„Tak tedy dobrá, mami, dobrá,“ mluvil pan rada, ale již i jemu selhával hlas a pan rada potáhl nosem. „Svěříme vám ji tedy, pane asistente, mějte ji rád. Sice je to semínko zatrápené — (paní radová vzhlédla k choti pohledem napomínavým) — ale srdce má holka dobré — dobré srdce, po mamince. A vydaří-li se vám tak, jako mně tuhle mami — —“

„Díky, díky!“ šeptal Ráček, líbaje paní radové ruku, otci ruku tiskna.

„Přijdeme tak o jedinou dceru,“ vzlykla matka.

„Získáte upřímného, oddaného syna,“ pronesl Ráček.

Evička pozbyla řeči nadobro. Jen po paměti — neboť měla zraky zaplavené — popošla k matce, sklonila se, obě ruce jí zlíbala.

„Evičko!“ zaštkala matka.

Dívka popošla k otci.

„Holka, holka!“ třásl bradou pan rada, objímaje hlavu dceřinu. „Kde bych se byl nadál, když jsem šel po obědě do úřadu, co mne večer čeká. — A tamhle mám akta — zejtra mám líčení — a ještě jsem se do nich ani nepodíval. To bude pěkné studium!“

„Přivstaneš si ráno, tati,“ chlácholila jej paní radová. „Nebude to poprvé.“

„To se rozumí, že teď na to nemám ani pomyšlení. Kdo pak by tohle byl řekl.“

Evička váhavě se blížila k Ráčkovi. Čekal, až k němu došla, a sevřel ji v náručí.

„Evičko drahá, jediná!“ vychvělo se mu z nitra. „Evičko má!“

„Vaše!“

Vydechla to, vyvinula se mu, zasmála se na něj v slzách, zas tak šibalsky, jako jindy, a připínajíc se oběma rukama na jeho šíji, pronesla hlasem vlhnoucím:

„Odpoledne jste chtěl hubičku — tedy —“

A ponášejíc k němu tvář bradičkou vypjatou, přilínajíc se k němu, zašeptala:

„Můžete si vzít i dvě, tři — kolik chcete...“

---

4. Kterak se paní radová dověděla, že bude babičkou.

U starých pánů Borůvkových bylo jednoho jarního dopoledne prudce zazvoněno. Baruška v kuchyni trhla sebou leknutím, až jí vál na nudle z rukou vypadl, a potom letěla ke dveřím předsíně, div se nepřerazila. Ani špehýrkou se nepodívala, jak činila obyčejně, a rázem otevřela dveře.

„I božínku — ruku líbám — naše mladá paní —!“

Byla to „mladá paní“ Evička, od masopustu šťastná choť Ráčkova. Ale v tu chvíli nevypadala právě nad míru šťastně. Byla zchvácena spěchem, udýchána, přes to pobledlá. Zraky její byly jako vyjeveny. Vypadala — jak se později Baruška vyjádřila — jako by před něčím hrozným utíkala.

Postála na prahu, opírajíc se o pažení dveří, jako by nových sil nabírala, a vydechla s námahou dvě slova:

„Maminka doma?“

„Stará milostpaní šla něco nakoupit,“ hlásila Baruška. Na její tváři bylo zjevno, že se mladé paničky skoro ulekla.

„Dávno již?“ otázala se paní Eva, nabírajíc dechu. A jako by si uvědomovala, že jí na obličeji leží cosi, co Barušku zaráží, otírala se a ovívala jemným krajkovým šátkem. Činila tak nejspíš, aby tvář před Baruškou aspoň na mžik zakryla.

„Ale dávno dost," odpovídala Baruška. „Myslila jsem, že je to ona. Říkala, že jde jen pro špenát. Vaříme dnes cezené nudle."

„Počkám!"

Paní Eva vyrazila to slovo a téměř se vpotácela do předsíně, do pokoje, a tu se snesla na pohovku, jako by ji všechny síly opouštěly. Sklonila hlavu, zakryla oči šátečkem, ale neplakala. Byl to pokus, aby se ponořila kamsi do neznáma, do temnoty, z níž by se nemusila vrátiti. Ale pokus marný. Nevydržela tak dlouho. Ponenáhlu, jako z těžké mdloby se probírajíc, povznášela hlavu z dlaní, rozhlédla se pokojem a zastenala:

„Odtud jsem neměla odcházet! Ach, kdo to všechno věděl — —"

Uplynulo teprv několik neděl, co si ji Ráček z těchto prostor odvedl, ale paní Evě připadalo, že je tomu nesmírně dávno. V hloubi jejího nitra bublal pláč, zvedaje se výš a výše a hroze vypuknouti celou silou přes její rty, ale panička se bránila, aby příliš nepolekala matku, která se mohla každé chvíle vrátiti. A již taky se vracela. V předsíni ozval se dvojím jemným dotknutím zvonek elektrický — to bylo obvyklé znamení paní radové.

Poznovu a rychle přetřela paní Eva oči i tváře šátkem, aby vymazala — možno-li — poslední stopy svého rozčilení, a vzchopila se s pohovky. Něžnou pravicí opřela se o stůl.

Paní radová hned na prahu bytu zvěděla od

Barušky o návštěvě. Odevzdala děvčeti kabelu se špenátem a spěchala rovně do světnice.

„Evičko, vítám tě!“ volala radostně. „Co nám neseš?“

Evička sklonila se rychle, chopila se ruky matčiny a políbila ji. A tu již vyhrkly jí slzy a skáply i na ruku staré paní.

Slza z očí dceřiných — ale zvláště z očí dcery nedávno provdané pálí za jistých okolností jako roztavený kov. Paní radová upustila rukavičky, chopila se oběma rukama hlavy Eviny a skoro násilím ji k sobě pozdvihla. Zraky mladé paničky, jindy tak veselé, přímo šelmovské, přetékaly vláhou, splývající na líce a po lících níže.

„Evo!“ zvolala paní radová v uleknutí. „Co je ti? Co se stalo?“

Evička zatínala rty, stále ještě se snažíc, aby zadržela a utajila bouři, která jí lomcovala a v mateřské náručí vháněla. Ale co v sobě zadržovala až po práh otcovského bytu, až po tuto chvíli, propuklo na ňadrech matčiných vší silou. V duši rozvinul se jí v tu chvíli obraz celého života, ode chvíle nejdávnější, kam její paměť sahala, od bezstarostného, skotačivého dětství po všechna její dívčí léta, plná divných tuch, sladkých nadějí a bouřlivé nedočkavosti, až po den, kdy jako šťastná nevěsta odcházela navždy od starého krbu rodinného k novému, vlastnímu, vytouženému. Zaryla hlavu v ňadra matčina a zaštkala:

„Maminko!“

Bolestné to zvolání proniklo veškerou bytostí paní radové jak žhavý drát. Všechny čivy otřásly se, nohy pod ní se rozechvěly.

„Evičko, co se stalo? Mluv a nemuč mne!“

Teď paní Eva vybavila hlavu, zasykla pláčem, otírala vlhké rty, a drkotajíc bradou, vzhlédla k matce:

„Maminko, kdybych se k vám vrátila, přijmeš mne zase s tatínkem pod střechu?“

„Kriste Ježíši, dítě, co to mluvíš?“ děsila se paní radová. „Proč by ses vracela?“

Jako by neslyšela otázky, mluvila Evička vzlykavě dále:

„Žebrám jen o koutek ve vašem domě, maminko drahá. Budu skromná, trpělivá, budu konati všechny práce za Barušku, budu s ní spát v kuchyni, ani mne tu nepocítíte. To již nebude tvá někdejší dcera Evička, která se tě tolik nazlobila, ale pokorná, mlčelivá Eva, která tě už do smrti nepohněvá, ale taky už nikdy neopustí — —“

„Co to všechno znamená, Evičko?“

V největší tísni tázala se tak paní radová a klopýtala k pohovce, polo se opírajíc o dceru, polo ji za sebou vlekouc. Cítila, že by v nejbližší chvíli sklesla.

„Chci se dát s Ráčkem rozvést,“ drmolila Evička v slzách.

„Roz—vést!“ zhrozila se matka. „Proč?“

Slovo bylo proneseno, vzlykání Evino znenáhla utichalo. Ale mlčela.

„Co ti Ráček udělal?“ otázala se matka.

Evička hleděla do prázdna, neodpovídala.

„Nakládá s tebou zle, Evičko? Je hrubý?“

Evička zavrtěla hlavou.

„Ó, bože, kdyby to jen — — Bylo by to hrozné, ale snad bych to snesla — —“

„Ještě hůře?“ vykřikla stará paní. „Udeřil tě snad?“ Paní radová zbledla. „Můj bože, kdo by se byl nadál! Tvářil se tak roztomilým —! Ale nebylo času prohlédnouti ho — — ty ses nemohla dočkat — a teď najednou —“

„Ne, ne, maminko,“ vyvracela Evička. „Křivdíš mu. Ráček je nejhodnější člověk.“

Stará paní v úžase vypoulila oči.

„Můj bože, dítě, co tedy chceš?“

Evička již měla oči suché, již ani ústy jí nepoškubávalo. Hleděla zpříma na matku a mluvila jako po nejzralejší úvaze:

„Ano, to je při všem nejhorší, že nebude snadno najíti příčiny k rozvodu. Ale od čeho je tatínek soudním radou? Tatínek musí poraditi, musí vynajíti důvod. V zákoně jistě je na vše pamatováno.“

„Ano, tatínek,“ chápala se paní radová ochotně slova dceřina. „Počkáš, až přijde tatínek, všechno mu povíš — —“

„Ne, maminko, to mu povíš ty,“ namítla Evička.

„Vždyť nic nevím, holka, ničemu ze všeho nerozumím. Jsem z toho všecka pomatena.“

„Proto jsem přišla, maminko. Ale především věz, že moje odhodlání jest pevné. Nechci tolik trpěti, necítím k tomu síly v sobě — —“

„Dobře, dceruško,“ hovořila paní radová vlídně, dobrotivě, jako by chlácholila rozmazlené děcko. „Nechci tě k ničemu nutit, chraň mne pánbůh. Měla jsi vždycky svůj rozum, rozhodni si to. Ale teď sedni a povídej.“

Evička usedla, ale chvíli otálela. Bylo patrno, že neví, jak by začala. Vzhlédla k matce, jako by od ní čekala další pobídky. Ale když viděla, jak tu sedí matka dychtiva, co uslyší, očí s dcery nespouštějíc, sklopila Evička zraky a konečně začala:

„Chtěla jsem viděti zas jednou Adélu Knotkovou — víš, za svobodna Karáskovou — pamatuješ se na ní — doprovázívala mne někdy domů, když jsme chodily do školy. Vždycky jsi mi ji kladla za vzor — no, možná, že v očích její matky byla jsem vzorem zase já. — Vdávala se skoro o rok dříve než já. Potom tedy mezi námi nastalo jisté odcizení. Ale teď, když jsem taky vdaná, vzpomněla jsem na ni zase a pocítila jsem touhu, abych ji spatřila. Krom toho jsem slyšela, že budou u Knotků brzy chovat — a to mě taky zajímalo — —“

Stará paní pokývla sotva znatelně hlavou.

A co jí v tu chvíli kmitlo v očích, vyjádřila by asi slova:

„Rozumím, dceruško. Byla jsi zvědava.“

„Připadlo mi to tak včera,“ pokračovala Evička. „Ale bylo již pozdě. Odložila jsem návštěvu tedy na dnešek. — Bydlí na Vinohradech, v Táborské třídě. — Zazvonila jsem, dlouho mi nikdo neotvíral. Konečně přišla holka, otevřela, a tvářila se, jako by nevěděla, má-li mne vpustiti nebo zas mi před nosem zavříti. — ‚Paní doma?‘ tážu se. — ‚Ano,‘ odpovídá mi to stvoření, ‚ale je zaneprázdněna, milosti; my už od sedmi od rána čekáme rodinu.‘ — Vtom se otevřely dveře z pokoje a do předsíně vyhlédla starší svobodná sestra Adély, Fróny. — ‚Co pak se děje, Frónynko?‘ povídám. — ‚To jste vy?‘ povídá ona. ‚Prosím vás, pojďte dál, mně je tu nějak smutno.‘ — Rozumí se, že jsem šla, a teď jsme seděly s Frónou v jídelně — my dvě, samy. Paní Karásková byla u Adély vedle v ložnici, ale dveře byly zavřeny. Nikdo nevycházel, ale taky se nikdo neozýval. Jen chvílemi zaznělo k nám nějaké zašeptnutí, ale nevěděla jsem, kdo to mluví. ‚To je tam paní Brabenečková,‘ povídala Fróny. Ani mi nepřipadlo zeptat se, jaká paní Brabenečková, ale vlastně se to rozumělo samo sebou.“ —

Do té chvíle vyprávěla Evička souvisle a hlasem jistým. Ale při posledních slovech pozbyl její hlas pevnosti. Cítila to a odmlčela se, aby nabrala dechu a mohla stejně pevně pokračovati.

Ale již nebyla s to, by se do té míry ovládla. Hlas její se náhle rozkolísal, slova v samém hrdle se rozechvívala. Nehledíc na matku, ale sunouc se blíže k ní a zarývajíc prsty do matčiných sukní na kolenou pokračovala:

„Pojednou — maminko — zaletěl k nám z ložnice hrozný zvuk. Nebylo pochyby, že je to hlas Adélin, ačkoli jsem ho nepoznávala. Nemohu říci, že jsem se jen ulekla; zdřevěněla jsem. — Podívala jsem se na Frónu. Byla zsinalá a hleděla vytřeštěnými zraky ke dveřím ložnice. — A po chvíli zaznělo to po druhé. Nevím, kterak jsem se vzchopila, nevím, kterak jsem vyšla. Jen vzpomínám, že mě Fróny křečovitě držela, abych neodcházela, aby tam neosaměla. Já však neměla již odvahy slyšeti po třetí. A když jsem utíkala se schodů, div že ne střemhlav, tu jsem věděla jediné: že se dám rozvést — že se dám rozvést, maminko, neboť toho se nechci dočkati...“

Stará paní pevně pojala dceru za obě ruce, přitáhla ji k sobě a řekla:

„Slečna Frónynka je nemoudrá osoba, že tě tam zavolala. Neměla tě tam ani vpouštět. Ostatně ani Frónynky tam nebylo třeba — v každé rodině se najde nějaká stará teta, když běží o pomoc, o zastání. Anebo moudrá, zkušená sousedka. — Teď aspoň víš, Evičko, kterak to všechno je. Vzpomínáš-li, jak ses mne na to ptala, tehda na podzim s večera, onoho dne, když u nás byl

Ráček poprvé? Vždycky jsi byla tak srdnatá, na vše odhodlaná, a tak brzy tě přepadá tréma? Podívej se na mne, děvečko. Je mi bezmála padesát let, šťastně jsem všechno přečkala, bratříčky tvé, kteří zas odešli, i tebe — a tys také nepřicházela na svět se smíchem, věř mi to! — A co Ráček? Jak jsi mě polekala! Myslila jsem, kdovíjak ti ublížil. A tomu bys mohla způsobiti takovou bolest? A našemu tatínkovi? — No, ale dobře, Evičko. Poradíme se s tatínkem, poradíme, když chceš. Všechno mu povím. — Víš co? Mohla bys tu zůstat na oběd. Rozumí se, vzkážeme taky Ráčkovi, nebo z toho všeho vidím, že dnes doma nevaříš. Ten by se dočkal pěkného oběda...“

Paní radová spěchala ke dveřím, otevřela a volala do kuchyně:

„Baruško, dejte na nudle o vajíčko víc, přidejte mouky, přilejte lžíci mléka a lžíci vody — mladá paní s námi poobědvá a přijde taky pan profesor — domovnice k němu doskočí, tak. — Ještě že jsem měla nápad a přinesla celé kilo špenátu. Počkej, dceruško, pomůžeš nám obírat.“

Evička stála u pohovky, jako by neměla zdání, co se kolem ní děje. Neposlouchala, co matka volá do kuchyně, neslyšela, co mluví k ní. Ale když paní radová zavřela zas dveře a vracela se k dceři, tu paní Evička vzhlédla k matce, sepjala ruce, jako by prosila za odpuštění a zároveň hledala u ní záchrany, a šepotala:

„Nezavrhuj mne, maminko drahá, že ti působím takovou starost — a že trvám na svém — na svém — — ačkoli nevím, spasí-li mě to, neboť — —“

Evička vrhla se matce na prsa a tu došeptala:

„— neboť se mi zdá, že již nejsem sama — že již nejsem sama, maminko drahá — ale ty mne neopustíš, matičko zlatá, a budeš při mně, viď?“

„Evičko!“ vylinulo se z úst paní radové, když k sobě přitiskla dceru, jako by ji chtěla umačkati, a přece tak jemně, aby jí neublížila.

„A co Ráček?“ otázala se.

„Ráček neví nic,“ šeptala Evička. „Vždyť se s ním chci dát rozvést.“

„Ale arciže, dáš se rozvést,“ přisvědčovala jí matka ochotně, přemáhajíc se, aby se nezasmála. „Nic jiného právě tak nespěchá! Bodejť by ses nedala! — Barčo!“ vytrhla paní radová dveře do předsíně. „Pojďte sem! Ty nudle vyválíte — špenát oberete a vyperete sama, my nemůžeme, my tuhle s mladou paní musíme do města. — Arci, pro Ráčka aby ke špenátu byl řízek. Barčo! Usmažíte dva řízky, taky pro pána jeden. Domovnice vám pro ně skočí. — Počkejte, půjde s námi, já je koupím, a přinese vám je. Tak. — A teď pojď, Evičko. Musím po tom po všem na čerstvý vzduch, a tobě taky neuškodí kousek procházky. Potom si zajdeme pro Ráčka, potom s Ráčkem pro tatínka. Potom se vrátíme k obědu.

— Až se naobědváme, dáš se s Ráčkem rozvést, arcižeť. — A budeš-li chtít, dám já se s tatínkem taky rozvést, ať je po tvém. Dávno mi to mohlo napadnout. No, nevzpomene člověk. Ale teď víme, co uděláme. A pak zůstaneme samy — s Baruškou — a s tou druhou Evičkou — —“

Paní Eva zahořela teď poprvé ruměncem a sklopivši zraky řekla tiše k matce:

„Maminko, prosím tě, neposmívej se mi!“

---

5. Evička zvěděla, poznala — —

Onoho dne, kdy se blížila těžká chvíle mladé paní Evičky, přiběhla Baruška bez dechu do ústavu pro milého Ráčka. Měl právě po přednášce, seděl ve sborovně a pročítal poznámky své pro hodinu zítřejší. Všecek udiven podíval se na děvče.

„Pane profesore, stará milostpaní se dává poroučet, aby hned přišli domů,“ vyřizovala Baruška bez dechu.

„Co se stalo?“ vyskočil Ráček.

„Ještě se nestalo nic,“ supěla Baruška, „ale mladá milostpaní — —“

Byla již kvapem poselství svého všecka červená, ale teď zahořela ještě temněji. Sklopila oči a dodala:

„Je tam už paní Vopršálková — —“

„Paní Vopršálková?“ podivil se Ráček, nemoha vzpomenouti, jaká paní Vopršálková. Ale náhle vzpomněl a pochopil. Vyskočil, shrnul poznámky a smačkané je vrazil do kapsy. Uchvátil svrchník a klobouk a oblékaje se cestou přes chodbu kvapil ke schodům. V tu chvíli ani nevěděl, zdali ho Baruška předběhla nebo zůstala-li ve sborovně. Jen domů, domů!

O deset minut později doběhl do bytu na Vinohradech. Bylo zjevno, že jest netrpělivě očekáván. Neboť když přikvapil ke svým dveřím a dříve než mu napadlo, aby sáhl pro klíč do kapsy, dveře jako samy se otevřely a v předsíni stála tchyně, paní radová Borůvková.

„Pojďte, profesore, pojďte!“

Tykala mu sice matka Eviččina od svatby dceřiny, ale ve chvílích slavných nebo zvláště vážných vždy zase mu zavykala.

„Co se děje, maminko?“

„Vždyť víte, co nám nastává, profesore,“ odpovídala paní šeptem. „A tedy nejspíš dnes — —“

Ráček popadl ruku tchyninu, políbil ji.

„Maminko!“

„Tiše, profesore! A podívejte se k Evičce —“

V Ráčkovi zatajil se dech. Po špičkách krátčel dále. Vše bylo ticho v mladé té domácnosti, stlumeno; Ráčka ovanulo pomyšlení, že to vypadá jako v bytě, ve kterém se chystají na pohřeb. Všady byly staženy záclony, Ráček počil mdlou, slabou vůni nějaké desinfekce.

Prošel prvým pokojem, potom jídelnou, vstoupil do ložnice. Tu odpočívala Evička na bílém lůžku, pod bílou pokrývkou, sama bledá jako křída, s očima zavřenýma. Ráčkovi náhle vytanul na mysli obraz „Dcery Jairovy". Ale neseděl u Evičky lékař božský, nýbrž panička, které posud nebyl spatřil, o níž jen slyšel. Domyslil se. Paní Vopršálková. Paní, kteréž je Evička svěřena v těžkou hodinu života, na jejíž obratnosti a péči závisí nyní život mladé jeho ženy — život bytostí d v o u.

Ráček skoro se zachvěl a bezděky neznámé paní se uklonil.

Jen zašeptala pozdrav nastávajícímu otci, ale Evička uslyšela. Pootevřela oči a utkvěla na choti pohledem, jakého milované ty zraky ještě nikdy k němu nevyslaly. Ráčka bodl až do duše. Všecek se zachvěl. A hned se oči mladé ženy poznovu semkly. Ráček stanul jako přimražen.

V tu chvíli jako by lehká vlna byla zčeřila bílou pokrývku, pod níž mladá trpitelka spočívala. Rýsovaly se pod ní zaťaté drobné pěsti milované Evičky a z jejích úst se vydral kvil neskonalé bolesti. Tvář Eviččina nabyla nevídaného výrazu, brada její se zahrotila.

A ticho.

Všecek zděšen zíral Ráček na milovanou ženu a potom, jako by hledal pomoci, upřel zraky na neznámou paničku. Ta však pokývla rozvážně hlavou, jako by odpovídala:

„Nemůže jinak býti.“

Tuto zklamán, obrátil se mladý muž k paní radové, která byla vstoupila za ním. Avšak paní tchyně neviděla jeho pohledu. Všechna její úzkostlivá pozornost obracela se jen k dceři.

Nevěda, činí-li dobře, přikradl se Ráček blíže k lůžku, sáhl pod pokrývku po pravé ruce Eviččině, sklonil se a vtiskl na ni vroucí polibek.

Po druhé trpitelka otevřela oči, jako z hlubokých mrákot, rozhlédla se. Ale spatřivši chotě, odtáhla ruku, skryla ji zase. Líce její se pokrylo trpkým a téměř nenávistným výrazem.

„Nech mě!“ vychvělo se jí z úst. „Nech mě — a odejdi. — Proč? — Proč? — Proč mám umřít?“

Z očí mladé ženy vyřinuly se slzy.

„Proč mám umříti tak mladá? — Myslila jsem, že mě miluješ. — A tys mě zabil. — Proč jsi mě vyvábil z domova, kde jsem podnes mohla býti?“

Teď se její zraky obrátily k matce.

„Maminko! Proč jsi mě opustila! Proč jsi mě vydala z domu! Jak mi bylo dobře u tebe, u tatínka! Pak přišel on, odvedl mě, a teď umírám! — Nenávidím ho, maminko, že mi připravil tuto hroznou smrt. Tak mladá jsem, tak ráda bych žila! Teď teprv vím, co je život, když od vás mám odejít — —!“

Paní Vopršálková se vzchopila, bílým šátkem otřela mladé ženě zaslzené oči, otřela jí i čelo.

„Drahá, mladá paní, utište se. Kdo pak by umíral? Teď teprv budete žít — a jak ráda a radostně budete žít. Pro drahého pána, pro maminku a tatínka, pro rodinku — —“

„Nechci!“ vyjekla Evička. „Nechci! — Zavinil, co trpím! Ach, maminko, neopouštěj mne! — A on ať odejde!“

Všecek zdrcen stál tu Ráček. Měl vědomí zločince a byl nesmírně zahanben před matkou i před neznámou tou paní. Neskonalá bolest pronikala mu nejhlubší nitro. To jest Evička? Jeho milovaná žena, která ještě včera večer v důvěrném šepotu byla plna růžových nadějí, plna těšení na ono Neznámé, jež má přijíti a příchodem svým všechny tyto prostory rozjasniti? Která byla plna žertů? Je možno, že se tak změnila? Je vůbec doma? Nezavedli ho někam jinam?

Pohlédl na Evičku. Víčka očí jí zas byla zapadla. V dáli kmitlo se cosi. Byla to ruka paní Vopršálkové. Kynula mu, aby tedy odešel, a provázela pokyn svůj pohledem, jenž k němu pravil: „Není pomoci, drahý pane, nemějte jí všecko to za zlé, ani neví, co mluví. Jděte!“

Zezadu někdo se ho dotkl. To byla paní radová. Dvěma prsty chopila se ho jemně za rukáv, táhla jej do jídelny, přivřela za sebou dveře.

Překročiv práh, vzpamatoval se Ráček.

„Maminko,“ šeptal dojat, „mluvila pravdu? Dopustil jsem se něčeho? Nevěřil jsem vlastnímu sluchu!“

„Profesore," vložila mu ruce na ramena, „snad byste nerozuměl? Vždyť trpí — a neví, co v té bolesti mluví. Upokojte se! Snad jsem chybila, že jsem pro vás poslala, ale když já měla ty těžké hodiny, můj muž vždy mi býval útěchou. Myslila jsem, že Evička taky — — A nikdy člověk neví, čeho bude potřeba — proto jsem pro vás poslala. Ani slova si z toho nepamatujte, drahý profesore, a nikdy, nikdy jí toho nepřipomínejte! Je to poprvé, Ráčku, a vy nikdy nezvíte a nepochopíte, co při tom žena trpí!"

Ráček cítil na ramenou, jak ruce staré paní se chvějí, jak je v její hrudi bouřlivo i teskno zároveň a jak láska mateřská oroduje za dceru.

„Kdož by mohl, maminko — —"

Smekl její pravici s levého ramene svého a poceloval ji.

„Děkuji ti, hochu drahý, děkuji ti za Evičku. — A jdi, sedni si vpředu — zavoláme tě pak. Uvidíš, jak bude jinak, až to skončí."

Uchopila ho chvějícíma se, horkýma rukama za hlavu a políbila jej na tvář.

Potom jej dovedla ke dveřím prvního pokoje. A než se za Ráčkem zavřely dveře, zazněl k němu zvuk, jenž nebyl podoben hlasu lidskému — jenž se nepodobal ničemu, co kdy Ráček slyšel. Proniklo ho to až do kostí. Shroucen sklesl do nejbližšího křesla, ale v jeho sluchu stále ještě doznívalo srdcervoucí to vzúpění.

Nevěděl, jak dlouho vše trvalo. Jen mu připadalo, že kolem něho šumí celý život, bouřlivě, vše s sebou strhuje, a pojednou, náhle vše se ztišilo, až se zděsil toho mrtva. A tu vzpomněl na slova Eviččina, že umírá, a zdrtila ho zoufalá úzkost, že již dotrpěla. Odkud to ticho?

Vyskočil, aby ji zburcoval k životu, avšak údy mu vypovídaly službu. Nemohl s místa. A chvíle se vlekly jako věčnost.

Tu se ozvaly tlumené kroky po koberci vedlejší jídelny, dveře se otevřely, a paní radová s očima zalitýma šťastným, blaženým pláčem, přinášela cosi zachouleného v bílé pleně.

„Pojď, tatíčku, přivítej, co ti vrána přinesla. Podívej se, jaký hezký hošíček!“

Zraky staré paní v slzách štěstím a pýchou jen zářily.

„Ježíš Marjá!“ vyhrkl Ráček, vlastně nic nevida. „Kluk je to?“

„Jen políbit — a dost,“ napomínala paní radová.

Vše se v Ráčkovi jen tetelilo, když se skláněl k podivné bytůstce, která se tak náhle objevila. Bylo to tak měkké, něžné, a svraštilo to krabatou tvářičku ještě víc, když se toho dotkl svými kníry. A potom vyhrkl Ráček:

„Smím k Eviččce?“

„Počkej chvíli, tatíčku. Zavoláme tě.“

A stará paní odnášela zas to bílé hnízdo.

Chvíli, řekla panička, ale byla to pro Ráčka nová věčnost. Přečkal však i tu a konečně pro něj přišla paní Vopršálková:

„Je libo, mladý pane otče? Mladá maminka se dává pěkně poroučet...“

Jak bude uvítán? Skoro se pod ním chvěla kolena.

Dovedla ho moudrá paní až k lůžku a tu šetrně odstoupila.

„Evičko,“ zašeptal Ráček k ženě, jejíž oči byly zavřeny, ale po jeho zašeptání hned se otevřely.

Na tváři Eviččině ležel teď jiný výraz. Byl to ještě odlesk přestálého utrpení, ale krom toho i tiché odevzdanosti. Usmála se. Byla v tom úsměvu bolest i něha i láska.

„Ráčku!“ šeptla a pokusila se vztáhnouti paže, aby jej objala. Avšak pomocnice její v těžké chvíli velela klid, a tak jen ruku mu podala.

„Jsi rád?“

Ráček vroucně ji políbil.

„Evičko — šťasten, přešťasten!“

Teď přece zdvihla Evička obě ruce, obemkla šíji mužovu a přitahovala jej k sobě.

„Ráčku — a ještě mě máš rád?“

„Evičko — —!“

„Myslila jsem, že umru.“

„Byl bych umřel s tebou.“

„Zdá se mi, že jsem ti něco ošklivého řekla.“

„To byl jen sen," ozvala se paní Vopršálková. „Mladé maminky mívají takové sny — ale my o tom nevíme nic."

„Ale byl to hrozný sen," zašeptala Evička. A přitahujíc Ráčka blíž a blíže zavřela zas oči. Ale její ruce byly přece jen slabé, povolily a sklouzly na pokrývku.

Stará paní dívala se na to v slzách a přiznala se později, že myslila, že jí ten výjev blažeností srdce utrhne.

POD JEDNOU STŘECHOU.

Poprvé v „Národních listech“ v říjnu 1911,
v únoru 1913.

1. Otec.

V domě Šusterových bylo od samého rána jako pod mrakem. Vlastně jako po bouři, ale ne po bouři takové, která zdravě otřese mrtvým, dusivým vzduchem, hromně zaburácí, vybije se blesky, a ženouc se dále přes hory a doly zanechává nad krajinou svěží, vlhký dech, v němž okřívá vše, co žije a roste.

Vypadalo to v domácnosti Šusterově, jako by jedna bouře byla zatáhla, jen aby ustoupila jiné, na obzoru již se ohlašující, znenáhla vystupující.

Byla bouře hned po ránu, po snídani, když si pan Šustera dal zavolati syna Rudolfa z malé světnice na samém konci dlouhé chodby u zadních, čeledních schodů, vedoucích do dvora, hodně vzdáleného přední budovy a hlavního schodiště.

Neboť v té domácnosti nebylo zvykem, aby otec a syn snídali společně. I chtěl-li starý Šustera mluviti s mladým, musil si pro něj poslati. V závodě seděli sice nedaleko sebe, ale v závodě neměl pan Šustera ani času ani místa,

aby tam projednával rodinné záležitosti. V závodě byl mladý Rudolf disponentem, ba od nějaké doby již prokuristou, ale nebyl tam synem. A v závodě nebyl Rudolf Šustera senior otcem, ale „starým pánem“. Pro personál i pro syna.

Strhla se tedy po snídani bouře v pokoji „pánově“, v přední části domu, a věděla o ní dobře celá domácnost, ačkoli starý pán vyčkával chvíli, až docela zmizí ve vzdálené kuchyni Pepča, která mladého šla volat, ačkoli kuchařka předtím byla vyšla do trhu, a ač se zdálo, že slepá babička ještě spí nebo šuká někde daleko.

Pepča měla velmi „dlouhé“ a tenké uši, kuchařka se vrátila krom obyčeje nenadále brzy a uslyševši již na schodech hřmění z pokoje pánova, postála na chvíli v předsíni, a slepá babička byla vzhůru a nedaleko. A tak, ačkoli starý pán se domníval, že hovoří jen k synu, bouřil i pro jiné tři páry uší, aniž o tom věděl. Když se starý pán rozkřičel, byly i důkladné zdi domu slabé, aby utajily, co nemělo slyšeti ucho nepovolané.

Pro nějakou „ženskou“ to bylo. Ale pro jakou, nevyrozuměla žádná z naslouchajících a nevěděl to ani sám starý pán. Jen se mu doneslo, že mladý pán udržuje nějaký poměr, který prý je naprosto nedůstojný jeho domu a firmy.

Starý pán sípěl, řičel, řval, když přišel do ráže, ač jinak mužem statečným nebyl a vždy raději zavíral oči, aby neviděl. A co neviděl,

toho nebylo, zdálo se mu. Jen aby se nic jeho pohodlí nedotklo! Jen aby ho nic z jeho zvyklostí nevyrušilo!

Syn obyčejně mlčel. Bránil se tímto vzdorným mlčením od jinošských let. Neboť mezi ním a otcem dávno nebylo pojítka — matky. Odešla navždy a dávno předtím, než malý Rudolf počal choditi do školy. Jen jako ve snách, jako v mlze a toliko někdy, jako náhlým výšlehem paměti zjevila se mu v duchu jakási paní, hladící jej po hlavě. Byla to jediná vzpomínka jeho na matku, tato paní hladící jej po hlavě. Nepamatoval a nevzpomínal, že by ji kdy byl slyšel promluviti, ač tak často úsilně se namáhal, aby si vykouzlil zvuk hlasu jejího. Marně! Dozněl navždy, než jej mohl chápati uvědomělým sluchem a vtisknouti na jemnou blánu paměti, aby se mu znova ozval, kdykoli by si toho přál. A to, že z celého zjevu matčina nepamatoval nic než ono láskyplné, jemné, avšak němé pohlazení po hlavě — a krom toho nic víc! — to ho naplňovalo bolestí neskonalou od let chlapeckých a jinošských, když mohl vidět v jiných rodinách matky, jež laskaly, těšily, objímaly a celovaly děti své. — — —

Bylo pozdě odpoledne, když pan Šustera náhle poznovu se objevil doma. V hodinu to neobvyklou, neboť nepřicházel nikdy, pokud neskončil „den“ závodní, pokud z pisárny neodešel poslední zřízenec.

Bylo jemu samému nějak neveselo, když vstoupil do své komnaty, zřízené přepyšně, ale prázdně. Však jen prošel. Druhým, třetím pokojem do útulnější, prostě vybavené světnice, s okny nikoli do řvavé ulice, ale do tichého dvora. To byl pokojík babiččin.

Mrskl pohledem ku pravému oknu — tam seděla stará paní, s hlavou nachýlenou, majíc na kolenou rozevřenou knihu o listech bílých, ne potištěných obvyklým písmem, nýbrž s velikými, vypouklými literami. A po těchto vypouklých řádkách sklouzaly jemně, jako by se sotva dotýkaly, tenké, suché prsty její pravice. Tak četla babička hmatem.

Sluchem zbystřeným byla již v prvém okamžiku seznala, že někdo přišel, sotva v zámku vzdálených dveří zašramotil klíč, a povědomý spád kroků — dnes arci urychlených — pověděl jí, kdo přichází. Prsty její se nehnuly s bílého listu knihy, ulpívajíce na slově, kam až právě dočetla, ale hlava její se zdvihla a otočila směrem k příchozímu.

Beze všeho úvodu začal pan Šustera:

„A vy jste nevěděla o ničem, babičko? Vy, která všecko vidíte?“

„Nevidím — Rudolfe,“ odpověděla stařenka, a její prázdné, vyhaslé oči setkaly se právě se zraky zeťovými.

„Vidíte, když chcete, babičko!“ řekl vytýkavě

Šustera. „Ale kde jste měla viděti, byla jste nevidomá.“

Babička zavřela šetrně knihu, položila ji na stolek před sebe, vstala a popošla k zeti, před nímž stanula právě na krok, neboť zvuk jeho slov přesně jí naznačoval vzdálenost, která je dělila.

Stanula, upřela vyhaslé zraky na zetě, až mu bylo těsno pod tíží tohoto nevidoucího pohledu, a pronesla hlasem, jenž se lehce chvěl:

„Vím dobře, hochu nakvašený, že jsem nevidomá, ale vím taky, že ty skoro vždy, kdy jsi měl viděti, byl jsi slepý. — A povím ti, hochu, že ti tato slepota hověla. Jen do ničeho vlastní prsty nestrčit, jen nikde nezasáhnout, kde právě bylo třeba silné ruky. Zavřít oči a odvrátit se, — a tím ses klamal po všechen čas, ba, od samé smrti ubohé Anežky. — Pokud jsem viděla, byla jsem tu arci já — snad jsem stačila na dítě — ale Rudolf nezůstal dítětem, a pak jsem už na další jeho cesty neviděla. Pak nastával tvůj úkol, tys byl muž, otec, a vzpomínáš, kolikrát jsem k tobě přišla? — Ale tys ho nechal služce, kuchařce a slepé bábě. A vystřídalo se dvacet služek a bába neviděla a tatíka hoch skoro neznal. Ale přes to přese vše, co bylo lze učiniti, aby se nám docela neztratil, neodcizil, nezkazil, učinila jsem. A má-li ještě k někomu kusa důvěry, je to slepá bába. A teď mi přijdeš s výčitkou, že jsem nevidomá?“

Stařena pronášela slova ta jedním proudem a hořkým přízvukem. Bylo zjevno, že v ní bylo nastřádáno trpkosti a že snad čekala na chvíli, aby svou trpkost vylila. A dnes, když zaslechla ranní hřmění zeťovo, burácející nad hlavou Rudolfovou a rozbíjející se o tvrdošíjné mlčení synovo, zopakovala si všechny ty děje předešlé. A když nyní zeť tak náhle vychrlil jí v tvář výčitku slepoty — on vidomý jí nevidomé! — nezadržela v sobě již, co ji naplňovalo. Kdo neviděl, kdo nikdy neviděl, kdy měl viděti, byl on, její zeť, otec Rudolfův.

„A co medle měla jsem viděti?“ otázala se babička.

„Že má pletky s nějakou ženštinou — ó kdybych věděl, s kterou!“ zasoptěl pan Šustera.

Krátké odmlčení. A potom pronesla babička:

„Kolik je Rudolfovi let?“

„Čtyřiadvacet,“ zamručel zeť.

„A rozpomeneš-li se, kolik bylo tobě, Rudolfe, když se ti nebožka Anežka vzdala?“

„K čemu ta otázka — —“ zarazil se pan Šustera. „A proč mi to připomínáte? Vždyť jsem Anežku pojal — —“

„Kolik ti bylo let?“ opakovala stařena důrazně. A když pan Šustera neodpovídal, dopověděla za něj: „Třiadvacet, ano, právě třiadvacet... Vidíš, vidíš, hochu, jsi tedy Rudolfovi skoro něco dlužen.“

„Ale já nikdy nesvolím — —!“ vybuchl zeť.

„Milý Rudolfe, mne jste se taky nepřišli ptát, ani ty ani Anežka, zdali já svoluji — tenkráte. Svolili jste si sami. — Arci, rozumím ti. Tys teď boháčem. Nuže, buď bez starosti. Zeptáme se na to Rudolfa.“

„Už jsem se ptal,“ vrčel pan Šustera, „ale neodpověděl mi!“

„Ale mně, Rudolfe, mně odpoví. Ubezpečuji tě. A do té doby nebouři...!“

---

2. Slepá bába.

Bylo sychravé, mlhavé nedělní odpůldne. Schylovalo se ke čtvrté hodině.

Po kryté pavlači nádvorního přístavku domu Šusterova šourala se slepá babička Šusterová. Vlastně se jmenovala Pavlásková, ale toto její pravé jméno dávno bylo zapomenuto a všeobecně jí říkali Šusterová po zeti Šusterovi, který míval za ženu její dceru Anežku. Stará paní uvykla tomu za všechna ta léta, co žila po smrti dceřině u zetě, že by snad na vlastní jméno se nebyla ani ohlédla. Dům, firma, rodina a vše, co se zetěm souviselo, bylo tak plno jména Šusterova, že se konečně přilíplo i na babičku. V slepotě, která ji od let obestírala, bylo jí to lhostejné. Žila v domě zeťově jen proto, že měl syna — byl to syn z jediné její dcery — a krom toho jen

svým vzpomínkám do minulosti. Na starý ten život bylo toho dosti. Neboť vetché stařence, která viděla jen vnitřním zrakem, prodlužovala se všechna minulost do nekonečna. Bylo nač vzpomínati.

Skoro na samém konci nádvorní té pavlače byl mládenecký pokoj vnuka jejího, Rudolfa Šustery juniora. Dávno sice otec naléhal, aby se mladý Rudolf přestěhoval dopředu, do pokoje hned vedle bytu otcova, s okny do ulice, avšak Rudolfek vždy se ubránil. Byl mu tak milý vzdálený ten pokojík, v němž obýval od dětství, a pověděl jednou taky babičce, proč nechce bydleti vedle otce.

„Když jsem byl malý, vystrčil mě otec tam dozadu. Tenkráte spíše snad měl dbáti o to, aby mne měl blízko sebe. Zatím jsem vyrostl, uvykl, babičko, a nehnu se. Připadám si tak mnohem samostatnějším, víš? Jsem už trochu přerostlý na kontrolu, kterou by otec stále nade mnou vykonával."

Babička vždy pokyvovala hlavou, jako by chápala, ale netvářila se právě tak, jako by i schvalovala. Chápala, jak chápati mohla. Byla sice nádvorní pavlač ve spojení s hlavním schodištěm, ale blíže do pokoje mladého Rudolfa bylo od schodů zadních, vedoucích vzhůru ze dvora. I bylo pochopitelno, že Rudolf raději se vracíval touto cestou domů, zvláště když se někde pozdržel. Měl prostředků dosti na občasné pitky s kamarády sobě rovnými, a pro jeho pozdní návraty byl od-

lehlý pokojík nesmírně příhodný. Stalo se jistě hodně často, že otec v bytě svém vpředu dávno již vyspával, když mladý pán teprv po zadních schodech k svému lůžku zaměřoval. Tak tomu rozuměla babička. Proto sice pokyvovala hlavou, ale vnukovi neschvalovala.

Do nedávna tak rozuměla. Ale ponenáhlu vyjasnily se jí i jiné příčiny, proč se vnuk tolik zpěčoval přestěhovati se k otci.

Vyčkala dnes, až si pospí její zeť po nedělním obědě a až odejde do kavárny, aby si s několika starými známými sehrál na kulečníku. A potom se chopila svačiny, aby ji sama donesla vnukovi dozadu.

Šourala se opatrně s táckem, aby kávy neulila, housky vedle nerozmočila. Věděla navlas, kolik je kroků ke dveřím Rudolfovým, a krom toho naznačovala jí ozvěna v uzavřené té prostoře, že se již blíží na konec. Neviděla, za to však ostatní její smysly dlouhým cvikem byly zbystřeny. Viděla hmatem i sluchem.

Stanula u dveří, naslouchala.

Ze světnice ozýval se chrupot pozdního spáče.

Babička zaťukala na dveře.

„Rudolfe!“

Teprv po třetím zaklepání ozval se hlas rozespalého:

„Kdo jest?“

„Já, Rudolfe, bába — nesu svačinu.“

Sotva by mladý pán byl otevřel jinému. Ale babičku měl rád. A že byla slepá, měl k ní taky jakousi posvátnou a skoro bojácnou úctu. Byla mu v dětství náhradou za matku. A později, když i jejímu vedení znenáhla se vymykal, kdykoli na něj vyhaslé zraky své upřela, připadalo mu, že do něho vidí. Nemohl se tomu pomyšlení ubrániti.

Vzchopil se s pohovky, kroky zadusaly, klíč zachrastil, dveře se otevřely.

„Proč pak sama — babičko?“ otázal se, chápaje se tácku, aby jí ulehčil. Otázka mladého pána vyzněla skoro trochu nevrle.

„A koho mám poslat?“ odpovídala bába s lehkým pokáráním. „Holka je z domu — má neděli jen jednou za týden — a ty bys tu prospal celý den — —“

„Zdržel jsem se poněkud včera, vlastně skoro až do rána,“ řekl mladík, aby ospravedlnil neobvyklý svůj nedělní spánek. „Ty na mne žalovat nebudeš.“

Babička pečlivě za sebou dovírala dveře, krátčela dále do světnice.

„Nebudu hochu, dobře počítáš. Je v domě mrzutosti tak dost. Ještě aby taky bába žalovala. — Tak, postav si svačinu semhle na stůl.“

Babička ukázala právě na prázdné místo na stole. Potom zasupěla, jako by do nozder nabírala, a řekla:

„Zavřel jsi příliš brzy okna. Schválně jsem je nechala ráno dokořán. Kdyby sem náhodou vešel otec, strhl by novou mrzutost. Víš, jak jsou mu voňavky odporné — —“

„Bože, babičko, ty máš čich!“ zasmál se mladík nějak nuceně. „Myslil jsem — —“

„Pořád jen myslíš, hochu. Ale jenom ne na věci nejhlavnější. Konečně bys měl i pomýšlet, abys otce zbytečně nedráždil. Je mi ponenáhlu nesnesitelno, abych nad vámi stále dělala rychtáře. Je mi to trapné, hochu. Jsem na to stará — a ty už taky nejsi chlapec.“

„Tedy to řekni tatínkovi, babičko!“ zvolal Rudolf skoro vášnivě. „Ten ve mně stále vidí jen chlapce — neřku-li kluka! Vždyť se mnou jinak nepromluví!“

„Křivdíš mu, Rudolfe,“ řekla babička vážně. „Tedy věz, že by v tobě velmi rád viděl muže. Velmi rád, povídám. A rád by viděl, abys mu přivedl nevěstu do domu. Tedy tě nemá za chlapce. Vždyť je ti čtyryadvacet let.“

„Ale, babičko milá,“ bránil se vnuk jako v tísni, „v tom je tatínkovi věru těžko vyhovět — a na to skutečně nemyslím, věř mi. Na to mám času dost!“

Stařenka se vzpřímila, hluboké, vyhaslé zraky její se upíraly na vnuka, jako by jej chtěly proniknouti až do nejhlubšího nitra.

„Na to ty nemyslíš! Na to máš času dost!“

Babička promluvila to hlasem, jenž se zachvíval.

„Tedy věru spoléháš, že jsme tu dva slepí, já i tvůj otec. Ale tvá slepá bába ve vší lásce poví ti něco jiného, hochu milý. Obelháváš ji, když tvrdíš, že na to nemyslíš. Obelháváš, když tvrdíš, že máš času dost!“

„Babičko!“ zvolal Rudolf, jako by byl uražen.

Výraz tváře bábiny zmírnil se, hlava její sklonila se poněkud.

„Co ti tu voní, hochu, není tvoje voňavka.“

„Babičko!“ ulekl se Rudolf.

„Znám ji, neboť stejná vůně zavoněla ke mně, když jsem poprvé někoho potkala — — a já si tu vůni zapamatovala.“

Hlava babiččina skláněla se níže, jako by se její slepé oči vyhýbaly rozpačitým zrakům vnukovým.

„Nemluvil jsi pravdu, když jsi řekl, žes přišel domů až ráno. Tvoje dveře otevřely se právě o půlnoci — —“

„Babičko!“ šeptl Rudolf.

„Arci se pak otevřely časně zrána poznovu, ale tos neodcházel ty. Tys už zůstal doma, Rudolfe.“

„Babičko!“ děsil se Rudolf víc a více nad tím, co všechno slepá bába ví.

„Pospíšila jsem ráno, když jsi odešel, abych ti sama ustlala. Máš aspoň na to pamatovat, aby

tě čeleď neroznesla. A tvoje podušky voněly silně tím, co tu posud cítím — —“

Babička sáhla do kapsy a hubené její prsty chvěly se, když podávala Rudolfovi nepatrnou věc.

„To jsem našla pod pokrývkou, Rudolfe. Sotva to nosíš, ale vím, kdo v domě nosí právě takové. Vrať ji, hochu.“

Rudolf zahořel v tváři, když sahal po vlásničce, kterou mu babička podávala.

„Dej pozor, hochu, je ovinuta vlasem, našla jsem ho na podušce. Snad víš, kdo má právě takové vlasy — —“

„Babičko!“ zaúpěl mladík. Chopil se svadlé ruky stařeniny a zahanben i pln vděčnosti ji líbal.

„Vidíš, vidíš, hochu,“ mluvila babička spíše chlácholivě než káravě, „co vše vidí slepá bába, třeba jsi říkal, že na to nemyslíš. Proč bys nemyslil? — Ale pak máš jít k otci a máš mu říci: ‚Tatínku, myslím na to ve dne v noci, a přivedl bych ti nevěstu, jen se nepozastavuj nad tím, že skoro nic nemá. Tím víc máš ty a stačí to pro nás pro všechny.‘ — A teď mi slib, Rudolfe, že sis ji přivedl včera naposled a že již sečkáš, až ji budeš moci k sobě přivést za dne — ale pak to bude už tam dopředu. A neotálej, hochu. Domakal by se přece konečně taky otec, třeba že je slepější než já, a nevím, jak by odpověděl, kdyby zvěděl, o čem ještě neví a o čem nesmí zvěděti.“

„Kdybych jenom neměl tolik obavy z té chvíle, z rozmluvy s ním, z jeho prchlivosti...“

Babička potřásala hlavou, sáhla vnukovi na rameno a pronesla tiše:

„Oč je srdnatější o n a, hochu, slabá ženština, když se nebojí přicházeti a pomeškávati u tebe, takřka nad hlavami svých rodičů. To proto, chlapče milý, že tě má k smrti ráda, a podstoupila by pro tebe třeba smrt — a co podniká, je skoro na smrt. Znáš jejího otce, Rudolfe. Tedy máš-li ji taky tak rád, jako ona tebe, musíš mít zmužilosti dost, abys řekl otci: ‚Otče, nechci jiné než tuto!‘ A bude tvá. — Ale teď svač, káva ti stydne. — A pak, až se odhodláš k otci, budu já při tom. Neboj se ničeho.“

Rudolf popadl babičku za obě suché a jak tykadla jemné ruce a střídavě je celoval. Její nepochopitelná shovívavost ohromovala jej, ale s duše mu padala nesmírná a mučivá tíha. Co bylo do dneška jen jeho tajemstvím, je teď tajemstvím i drahé jeho báby, a to mu dodávalo síly. Ona bude s ním a při něm!

Slepá bába šourala se nazpět ve svou tichou světnici a její svadlé rty šeptaly:

„Jablíčko nepadlo daleko od stromu. Jeho otec Anežku, synáček dolejší Juličku... Ale dnes bylo naposled, slepá bába bdí!“

POSLEDNÍ STAROSTI.

DVA PROTĚJSKY KREJČOVSKÉ.

Poprvé v „Národních listech“ v září 1911
v srpnu 1912.

1. Stará Dlabolka umřela.

V bytě manželů Dlabolových již po tři noci hořelo světlo. Po celé poslední tři noci. A v celém tom starém domě, v jehož nádvorním boku manželé Dlabolovi bydlili, věděl každý, co to znamená.

Stará Dlabolka pracovala k smrti.

„No," povídala domovnice Šestoperáková, „nedopouštěj pánbůh na nikoho nic zlého! Ale že by se ulehčilo náramně jí i jemu, kdyby si ji pánbůh povolal, to je svatá pravda. Co pak z toho má, že je živa? Nic než trápení."

Sousedky z domu, kteréž rozšafným těm slovům naslouchaly, kývaly mlčky hlavou, přisvědčovaly.

„A jemu jak by se ulevilo!" pokračovala Šestoperačka. „Vždyť tam všechno hyne! Jaká pak je to práce vedle nemocné, a nevezme-li to konec ani teď, je Dlabol docela pangrot. Kdo pak má k němu jít, když vidí takovou bídu!"

Sousedky poznovu přikývly.

Znělo skoro tvrdě, co Šestoperačka pronášela, ale pravda to bylo. Tři měsíce ležela chudák Dla-

bolka, lékař dávno řekl, že jí pomoci není, a konce to nebralo. Oubytě nějaké nebo co to na ni přišlo. Usychala — usychala jako křížala. A řemeslu Dlabolovu na prospěch to nebylo. Krejčovina! Kdo chce něco od krejčího, musí k němu, do bytu. A jaké pak to jsou návštěvy, když tu leží těžce nemocný. Málokdo má náturu, aby se na to lhostejně díval.

„Ale myslím," poznamenala ještě Šestoperačka, „že tentográde nepřečká. Zastavila jsem včera večer pana doktora, když odcházel, a ptám se: Jak pak, milostpane, je nějaká náděje? A on jen tak mávl rukou — takhle udělal — a šel, ani slova neřekl. Povídám, jen tak mávl, ale hned jsem věděla, že nad ní dělá kříž."

„Chuďas!" řekla paní Patočková, choť listonošova z druhého patra. „Je to špatný konec života — takováhle smrt! — A chudák Dlabol! Co si tu sám počne! Dětí není, nikdo mu ani neposlouží. To bude smutná domácnost."

„Inu," rozhodovala Šestoperačka, „bylo by mu nejlíp, kdyby on se zas oženil. Bez ženské se člověk neobejde. A taky mu nic jiného nezbyde."

„V jeho letech?" namítla paní Patočková.

„V jeho letech?" opáčila Šestoperačka. „Co pak to jsou ňáky leta? Nesměj zapomenout, drahá paní, že mu je sotva padesát! Nesměj ho brát podle chudery Dlabolky. Ta je pravda nejmíň o deset let starší. Snad nevedí, že je Dlabol její

druhý muž. Dělal u jejího nebožtíka Tománka za nejstaršího tovaryše, a když Tománek na horkou nemoc umřel, vzala si ho vdova. Krejčovina bez mužského — pro Krista pána! — to je druhá smrt! — Povídám, nic jiného Dlabolovi nezbyde, než aby se zas oženil...“

Posledními těmi slovy tedy Šestoperačka skoro jako nadobro rozhodla, že chuďas Dlabolka může zcela klidně zemřít. Na uzdravení to není, a dalším stonáním by věc jen protahovala. A má-li se Dlabol při svých padesáti letech poznovu oženit, měl by věru svrchovaný čas.

Snad by paní Šestoperáková skupině svých posluchaček byla ještě něco pověděla o posledních věcech člověka, ale stalo se, že u pumpy na dvoře nějaký výrostek upustil a roztřískal džbán, což vyžadovalo nezbytně jejího zakročení a vyšetření.

„Haranti zatraceny!“ zvolala. „Zas tam namlátí střepů a utečou od nich — aby si pak člověk nohy pořezal!“ A kvapila k pumpě, čímž schůzi sousedek na tu chvíli rozpustila.

Dvě nebo tři šly za ní, aby se taky na úraz u pumpy podívaly, ostatní se rozcházely domů. A nejtišeji odcházela paní Veronika Vroubková, vdova po kolektantu Vroubkovi. Ale kolekturu ještě držela, hned za rohem ulice. Od čeho by byla živa?

Byla poslouchala jen tak z povzdáli, ostatními skoro nepozorována. A byla se zastavila zcela

bezděčně, jen že tak šla právě mimo po uzavření kolektury. Nemilovala příliš besedování s paní Šestoperákovou a ostatními. Cítila, že je přece tak trochu nad nimi jako osoba skoro ouřední. Ostatně zví z první ruky o všem, co u Dlabolů nastane, neboť byla jejich nejbližší sousedkou.

Skutečně taky — co dámy dole hovořily — obletoval anděl smrti lůžko Dlabolčino ve třetím patře a dotkl se skrání dokonávající ženy, aniž toho pocítila. Jediný vzdech — a Dlabol byl vdovcem. Hned potom otevřelo se okno pokojíku do večerní tmy, aby duše její mohla k nebi.

A netrvalo dlouho, na dveře skrovného bytu paní Vroubkové bylo zaklepáno, a ještě než mohla odpověděti, dveře se otevřely, na prahu stál mistr Dlabol.

„Dej pámbu dobrej večír, paní sousedko, a nemějte mi za zlé, že vytrhuju. Ale už na mě pámbu dopustil, nebožku drahou si zavolal. A tak jdu snažně prosit, nehněvejte se, abyste jí prokázala poslední službu a přihotovila ji, abysme ji ráno mohli položit do truhly. Dokud je vláčná, drahá paničko. Čisté prádlo už jsem jí vyndal — a zatím skočím k panu doktorovi, aby ji přišel obhlídnout a napsal oumrtní lístek. Než se vrátím, budete ji mít umytou a převlečenou — a pak vám s ní pomohu do šatů...“

Tu křesťanskou službu nemohla paní Vroubková odmítnouti. Nekonala to poprvé. Tři nebožky

již umyla a do rakve oblékla, co tu v domě bydlí, a ještě po každé má nějakou památku. Proč by neposloužila chudeře paní Dlabolové?

Přišel pan doktor ještě toho večera, hned s mistrem Dlabolem, aby si tím zítřejší ráno nenačínal. Jen se na nebožku podíval, ruku na srdce jí položil, víčko pravého oka pootevřel, na hlavu sáhl.

„No ano, mistře, dokonala. Potěš vás pánbůh — ale jinak to nemohlo dopadnout. Bylo ku podivu, že tak dlouho vzdorovala. Pomoci jí nebylo! Jste chudák osiřelý, ale uleví se vám, jen co funus přečkáte. Kam pak to mělo vést!“

„Vždyť já vím,“ přisvědčoval mistr Dlabol, povzlykávaje. „Poníženě za všecko děkuju, a co jsem dlužen, všechno odpracuju, pane doktore...“

„I nemluvte o tom,“ učinil doktor odmítavý posunek. „Nejraději bych vám ji byl zachoval, ale tu bylo všechno marné. Mně nejste dlužen docela nic. Tak, tak — a tohle je nejspíš paní sousedka z domu, pravda? Tak, paničko, oblecte mu ji a narovnejte. Každého nás dá někdo do parády. S pánembohem!“

Tak tu ležela nebožka, v čisté košili, v čistých punčochách, kousíček jí bylo, jak jí nemoc strávila. A mistr Dlabol se přebíral v šuplatech starého prádelníku a šatníku zároveň, hledaje šaty.

Dvoje, troje už měl v rukou, žádné se mu nepodobaly. A pokaždé, když některé roztáhl, zkou-

mavě se díval na ně a zas úkosem po paní Vroubkové, trpělivě vyčkávající.

Pojednou, sáhnuv hlouběji, vyndal černou hedvábnou sukni s životem. Bylo zřejmo, že to jsou šaty zachované, málo obnošené, parádní, svátečné nebožčiny.

„Což tyhle, paní sousedko?“

Paní Vroubková se podívala.

„Ty jsou tuze hezké, pane sousede,“ řekla zálibně. „Až tuze hezké — a snad škoda do hrobu. Vždyť jsou jak na pohřeb — nemáte nikoho, komu by tak byly vhod?“

„Nikoho, drahá paničko, docela nikoho — a taky mi na tom nezáleží, komu by se hodily. Jenom — jak se tak dívám — v á m by právě dobře padly. A jestli prokážete nebožce čest a doprovodíte ji — a jestli bych vás neurazil, řek' bych, abyste si v nich posloužila. Je to dobrá, poctivá látka — šetřila jich nebožka — chudák, vlastně bych na prstech spočítal, kolikrát je měla na sobě. A do truhly, paní sousedko, dali bychom jí ty modré, mohérové — to je barva poněkud z módy — ale na tu cestu na věčnost ouplně postačitelná...“

Paní Vroubková sáhla poněkud ostýchavě po podávaných šatech, potěžkala je a podívala se na podsazení dole, a bylo výborně uchováno. Potom obrátila život na ruby — podšívka byla jako nová, a steh vedle stehu, práce vzácně svědomitá.

„Byly jsme skoro jedné postavy," pronesla paní Vroubková v zamyšlení, „dokud nebožka znejmilejší paní chodila. Arci, nemoc ji vysušila, chudáka."

Mistr Dlabol díval se na paničku vlhkými zraky. Teď se mu oči poznovu zalily. Přistoupil k sousedce, vztáhl ruce na její ramena, přejel jimi po pažích paniných až ke kloubům nad palci a zvolal:

„Paní drahá, teď jste to vyslovila! Byly jste jedné postavy! A teď vám povím, co mi nebožka drahá říkala, vidouc, že sotva vstane. — Jeronyme, říkala — a nejednou! — Jeronyme, odejdu-li, budeš tu sám, ale nezůstávej sám. Všechno by kolem tebe hynulo, a jaký pak bys to veď' život bez hospodyně. Ožeň ty se, Jeronyme, ještě na tebe nebude zmeškáno, a čím dřív to uděláš, tím líp. Ale jen za to tě prosím: vyvol ty si osobu, aby po mně mohla nosit, čeho jsem sama neužila. Byla to má jediná radost a je toho tam pro střídmou ženštinu, že to do smrti neroztrhá. Ale to ti povídám: ne aby se to musilo přešívat! Škoda práce, a nikdy za nic takové bourání nestojí. A když se rozhlídneš, Jeronyme, nemusíš ani daleko chodit. Bude-li svolná paní sousedka — víš dobře, koho myslím — dobře pochodíš, Jeronyme, a ona tu taky nikoho nemá. To přání mi vyplň, Jeronyme..."

Mistr Dlabol utřel si oči, utřel i nos, a hledě na paní Vroubkovou a všecek se chvěje tázal se:

„A teď mi řekněte, paní sousedko: souhlasíte vy s nebožkou ženou? Dobře-li promluvila, když mi to na srdce kladla? Byla byste svolná?“

Paní Vroubková taky sáhla pro šátek do sukně. Odložila černé hedvábné šaty, přetřela tvář a řekla:

„Pane sousede, bylo-li to její přání a myslela-li na mne — a může-li ještě tam shůry slyšet, že je po její vůli, tedy vám odpovídám: přijďte a zeptejte se mne za tři dni po funuse. Ale dokud je v domě a pod vaší střechou, nežádejte na mně nic. — Zatím snad bychom nebožku mohli obléci — do těch modrých mohérových...“

— — —

Třetí den hned za mistrem Dlabolem krášela za rakví paní Vroubková, a měla na sobě černé šaty, ale ještě vlastní, ne ty nebožčiny.

A potom za dva měsíce se splnilo, co si přála nebožka Dlabolka: paní Vroubková nosila šaty po nebožce jako nová paní Dlabolová. Ale kolektury se nevzdala. Vzala si do ní jen pomocnici, aby tam nebyla tak uvázána a mohla při muži trochu pobývati, v domácnosti a při řemesle pomáhati.

2. Poslední pořádnost mistra Salaby.

S mistrem Salabou bledě to vypadalo. Dávno již, když se ho kdo otázal, jak se mu daří, odpovídal:

„E, jde to hurtem s kopce — čím dál hůř!“

A to z něho patrně mluvila předtucha blízkých konců. Polehával, polehával, zase chodil a pracoval, až konečně ulehl nadobro.

A když tak ležel ve světnici vedle dílny — ve světnici to, která byla jídelnou i manželskou ložnicí i parádním pokojem zároveň, sám a sám (neboť paní Rozárka přihlížela ku práci v dílně), tu bloudil očima po divokém malování na zdi, z něhož mu obraznost jeho vyváděla figury ještě divočejší, a zas upíral zraky na strop a mluvil sám k sobě:

„Jo, jo, Auguste, nějak ti dochází válec. Mně se zdá, hraješ poslední písničku. No, nemusilo by to ještě být. Myslíval jsi, že uženeš větší kus světa. Už neuženeš. Je toho na tebe trochu mnoho, a v té pranici se Zubatou nikdo tě nevytrhne. ’káž pomoc!“

Všechno to povídal tak mírně a dobrácky, jako by hovořil s kamarádem o věci docela lhostejné.

Bylo toho skoro trochu mnoho na mistra Salabu, který jakživ nebýval žádným silákem. Nějak v nepořádku byly ventily srdeční, něco se-

dělo v játrech, ledviny prý nechtěly správně „úřadovati“ — a čert ví, co ještě mimo to.

„Jo, jo,“ povídal si mistr Salaba; „má v sobě člověk vnitřností, ani neví, co všechno, a dokonce již neví, k čemu to a proč ono, a nejhorší věc, že si člověk do toho nevidí. To je pak těžká reparatura. Mně když někdo přinese kalhoty do správy, podívám se na ně, obrátím na ruby, a vidím: tuhle popustit, tuhle vysadit, tuhle zapošít. Anebo když jsou tuze na dranc, řeknu: Vašnosti, s těmihle nejlíp rovnou cestou derektně do hadrů.“

Ale čím dál míň a míň mluvil mistr Salaba, jen se díval po malování na stěnách a divil se, jak ty růže tuhle jsou vlastně tygří hlavy a listy plané révy tamhle jak představují tváře indiánské. Některá jen měla delší nos anebo širší bradu, jak se malíři barva pod štětkou roztekla.

K večeru, když už bylo po práci a tovaryši z dílny se vytratili, přicházela k nemocnému paní Rozárka a ptávala se:

„No, jak pak, starouši, jak je ti dnes?“

„E, jako včera, milá pajmámo,“ odpovídal mistr, „a jako předevčírem.“

„Šlakovitá věc,“ povzdychla paní Rozárka, „že to nikam nevede!“

„I vede, matko, na konec to vede.“

„Nemluv tak, starouši,“ napomínala stísněná žena.

„Toť víš, Rozárko milá, že bych si raděj vejskal jako za onoho času,“ hovořil mistr, „ale

s tím je konec. Je ono tak myslím právě akorát, abych uvedl všechno do pořádku. Abys pak věděla, co a jak."

„Ale, starouši!" bránila se mistrová, a již se jí v hlase rozechvěl pláč.

„Nic naplat, pajmámo," trval na svém nemocný, „musíme všechno vyhovořit. Až zavru oči, pak už ze mne ani slova nedostaneš. — A rád bych, abys neztratila hlavu, až vás tu opustím."

Vás — to znamenalo nejen paní Rozárku, ale i pannu Rozárku, šestnáctiletou dceru mistrovu.

Po každém takovém proslovení svěsila mistrová hlavu, neboť jí to div srdce neutrhlo. Slýchala dávno, že umírající vědí a vidí více než zdraví, a ze slov mužových cítila, že dny jeho jsou sečteny. A jen jemu k vůli přemáhala se, aby nevypukla v nářek.

„Pojď a sedni ke mně," mluvil mistr, „tuhle na postranici, tak. — A tedy si pamatuj, matko: dlužen nejsem nikomu nic. Činže za kvartál je zaplacena. A ne aby ses v těch pohřebních starostech pomátla a dala výpověď. Zůstaň sedět kde sedíme, pokud jen tě tu nechají. Řemesla se nevzdávej, holka, veď to zatím s Antonem, uvidíš, půjde-li to. Na vrácení archu je vždycky dost času. — Lojzíka Novotného, nebude-li dělat dobrotu, hned při první výtržnosti pusť. Ten ke mně jakživ nebyl a je nějak zvětřilý. Co teprv by s ním svedla sama ženská! — Už jsem řekl, nikomu nejsem nic dlužen — a co mám za lidmi,

máš napsáno v té zelené knize. Jsou to bezpečné pohledávky, na všechny můžeš přisahat. — S funusem žádnou pejchu, Rozárko. Jen co nanejvýš musí být. A to ti povídám, Rozárko: nechoď mi na lidi ve smutku. Nikdo nerad vidí ubrečenou vdovu a vyhne se, jak může. V řemesle by to škodilo. Za peníze chtějí být lidé vesele obslouženi. — A potom ještě bych rád — —"

Tu mistr pokaždé uvázl. Desetkráte již opakoval všechna ponaučení nastávající vdově, desetkráte již přidal na závěrku: a potom ještě bych rád — — ale nikdy nedokončil. Paní Rozárka se nedovídala, co by ještě rád, ale ani o to nestála. Děkovala vždy pánubohu, když se muž odmlčel. Což je třeba takových řečí?

Avšak August Salaba, zdá se, pevně soudil, že je jich třeba, a jednoho dne tedy dokončil:

„A potom ještě bych rád, Rozárko, abys mi zavolala mistra Pavelku."

„Pavelku?" řekla s podivením, skoro s úžasem paní Rozárka. „Pavelku — povídáš? Co mu chceš?"

„To mu řeknu, milá ženo, až přijde. Jen k němu pošli, Rozárko — a ještě líp, dojdi k němu sama a řekni, že ho žádá člověk, který oučtuje se světem, aby ho ponavštívil."

„Pavelka nepřijde," řekla žena s pochybou.

„Pavelka přijde!" odpověděl mistr Salaba určitě, skoro tvrdošíjně. Nemocní lidé bývají velmi umínění.

Pavelka byl taky krejčí, zrovna proti Salabovi. Pochybnost paní Rozárky, že by přišel, byla velmi oprávněna. Bývali to kdysi dobří kamarádi, ale za posledních sedmnáct let spolu slova nepromluvili. Byli to někdy tak dobří kamarádi, že se i do jednoho děvčete zamilovali — a to byla nynější paní Rozárka. Tehda štěstí přálo více Augustýnu Salabovi, jemu Rozárka podala ruku, s rukou srdce, a od té chvíle bylo po přátelství obou mladých tovaryšů. Oženil se později sice Pavelka taky, ale po desíti letech ovdověl a již pak zůstal sám, dětí neměl. Říkali, že se oženil ze vzdoru, aby Rozárce ukázal, že není sama na světě, ale když ovdověl, dívával se s lítostí, kterak někdejší jeho druh v neděli odpůldne se ubírá s rodinou na čerstvý vzduch, na výlet nebo na pouhou procházku — a byl dvojnásob nešťasten. Nejen že mu Salaba Rozárku uchvátil, ona mu i vydržela, kdežto jeho, Pavelku, žena tak brzy a bez útěchy opustila. A to všecko Pavelka Salabovi nemohl zapomenouti.

Oženiti se podruhé? K tomu se Pavelka nemohl odhodlati.

„Nebožka Terezka byla hodná žena," říkával, „a přece jsme se někdy ve všem neshodli. Kdož ví, jakou bych dostal teď. Ano — Salaba se svou Rozárkou dobře pochodil. Je hodná, poslušná, pracovitá, a je zdravého jádra. Ta ho zde nenechá na holičkách, jako Terezka mě! Ta měla být vlastně moje!"

A k tomuto Pavelkovi má teď paní Rozárka jít? Ale muž si tak přeje, a přání nemocného dlužno vyhověti.

„Pane Pavelko," vyřizovala mu tedy kdysi podvečer hlasem zachvívajícím se, „muž vám vzkazuje a pěkně vás prosí, abyste ho přátelsky ponavštívil."

„Já, paní Salabová?" podivil se Pavelka.

Bylo mu velmi podivně u srdce, když zas po dlouhých letech stál tváří v tvář milé Rozárce, nyní tak smutné, skoro úzkostlivé. Ale pořád ještě byla hezká; vždyť jí do čtyřicítky chybělo hezkých pár let.

„A nevíte, paní drahá, co mi chce?"

„Ani zdání nemám, pane Pavelko." A smutně dodávala paní Rozárka: „Stůně mi, chudák, tuze nedobře mu je, stále o smrti mluví a pořádnost dělá. Desetkráte začal, co že by ještě rád, nikdy nedopověděl. Až dnes řekl: s Pavelkou bych rád promluvil."

„To už je mu zle, když by se mnou rád mluvil," pronesl Pavelka, jakoby k sobě hovořil. „Nebo jinak o to dávno nestál."

„Vždyť vy taky ne, pane Pavelko," řekla paní Rozárka, a zřejmá výčitka zněla z těch slov.

„Přijdu, drahá paní," rozhodl se rychle Pavelka, klopě zraky. „Přijdu — řekněte mu to."

„Pojďte raději se mnou," naléhala žena. „Ať nemusí čekat do zítřka — bude v noci lépe spát."

Pavelka postavil cihličku, strhl míru s šíje, oblékl se, šel. Bylo mu velmi, velmi podivně u srdce, když tak po letech kráčel zas po boku Rozárčině. Po boku té Rozárky, kterou by rád byl provázel vším dobrým i zlým.

V očích Salabových zablesklo se nějak, když do světnice vstupoval dávný kamarád. Vztahoval k němu ruku, kam jen dosáhl, a řekl měkce:

„Vítám vás, kolego a starý soudruhu."

Pavelka pohlédl na nemocného a v oči mu vskočila horká vláha. Takhle se s ním shledává! Kde byli oba po celých sedmnáct let? Proč se nesešli dříve, dávno? Proč se tak na celý život roztrhli? Pavelka pocítil výčitku svědomí.

Stiskl vyhublou, horkou ruku Salabovu, dlouho ji podržel, a přemáhaje v sobě pohnutí, dávno nepocítěné, otázal se:

„Čím pak vám mohu posloužit, milý, starý kamaráde? Stůněte prý. Co pak to děláte?"

„Však už dlouho stonat nebudu," hovořil Salaba, usmívaje se bolestně. „Brzy se vystůňu, brzy — a pak mi bude docela dobře. — Sedněte si, sousede."

Paní Rozárka přisouvla hostu židli a chtěla se vytratit ze světnice.

„Ne, ne," volal Salaba, „zůstaň zde, manželko — musíš taky slyšet. Nemám s Pavelkou nic tajného."

A potom, složiv ruce na pokrývku, hovořil k Pavelkovi:

„S kopce to jde se mnou, starý kamaráde, náramně s kopce. A rád bych odešel, aby tu vše bylo v pořádku. — Byl to osud, kamaráde, že šla Rozárka za mne — doufám, že už se na mě nehněváte. Oba jsme ji mít nemohli. Odnesli jsme si každý své. — Ale teď — teď ji tu nechávám, a to mě bolí. Co vdova se řemeslem? Nějaký čas to půjde, ale pomaloučku se staří známí budou vytrácet, ponenáhlu taky budou umírat — a nových nepřibude. Vdova! Rozumí tomu jako muž? — A naproti jste vy — silný, statečný člověk — kolik pak vám je? — sotva pětačtyřicet, jako mně, dobře to pamatuju, že jsme z jednoho roku. Mistr je mistr, všechno půjde k vám — a konečně mně moji drahou Rozárku udoláte. Zavře to, vrátí živnostenský list, a co potom? A dítě má, Rozárku, hodnou holku, však ji znáte. Kam se podějou? No řekněte, kamaráde, kam se podějou?“

Pavelka seděl s hlavou sklopenou; na pohovce v koutě tiše štkala paní Rozárka.

„Pánbůh nikoho neopustí,“ vypravil ze sebe Pavelka.

„Milý Pavelko,“ mluvil Salaba, „o takovou vdovskou krejčovinu se pánbůh nestará. Toho aby se přec jen chopil pořádný krejčí. — Ale vnuknutí mi dal pánbůh, jak tady na té posteli ležím, a našeptal mi: Salabo — nezapomeň na Pavelku. A mně se vyjasnilo v hlavě. Pavelko, míval jste Rozárku rád, vím to já, ví to Rozárka. Vám vzal

pánbůh ženu — jí bere muže. Máte-li k ní ještě kousek srdce, Pavelko — a já ji za těch sedmnáct let nesněď — řekněte mi: chtěl byste se jí ujmout? Chtěl byste si ji po mně vzít?“

Pavelkova hlava klesala níž a níže.

„Nemusíte mi odpovědĕti hned, Pavelko. Rozmyslete se. Ale proto jsem si vás vyžádal, abych vám řekl sám a za dobrého vědomí — ať Rozárka dobře slyší: pokojně lehnu tam k věčnému odpočinku, odejdu-li s tou nadějí. Kdybych to neřekl, Rozárka by pokládala za hřích pomyslit na něco takového, když jste mě sedmnáct let nenáviděl, a vy sám taky byste si netroufal. Stál bych mezi vámi jako strašidlo. Na jedné straně by usychala má drahá žena, na druhé straně byste chroustal vdovecký chléb vy. Ale teď se nám vrací staré přátelství — jako přítel mě doprovodíte ke hrobu, před celým světem, a potom se nikdo nepodiví, že jste se po mně ujal vdovy a její dcery. Nic vám v tom nebude překážet. — To jsem vám chtěl říci, kamaráde Pavelko, a moje Rozárka to slyší. — A teď, Rozárko, řekl jsem to tak dobře?“

„Auguste, starouši!“ zaštkala paní Rozárka.

„Neplač, máti, napláčeš se potom dost a taky toho brzy nechej. Pavelka je dobrák, zle ti s ním nebude.“

Pracně se zdvihl Pavelka, pohladil nemocného po tváři a řekl:

„Salabo, vy jste podivný, ale dobrý člověk. Proč my dva jsme se o všechna ta léta přátelství připravili?“

„Osud, Pavelko, osud!“ odpovídal Salaba, mdle se usmívaje. „Ale sešli jsme se v čas, abych na vás kšaftem pamatoval. Budete mít po mně dobrou památku. Už se nezlobte, že vám nemohu odkázat nic jiného.“

„Salabo — kamaráde,“ hovořil upřímně Pavelka, „nezamítne-li mne paní Rozárka, ujmu se vašeho odkazu, a rád. Děkuju vám!“

„Co bylo na mně, udělal jsem,“ šeptal Salaba. „Teď záleží na vás, jak zvítězíte.“

Smrákalo se, když Pavelka od Salabů odcházel. Venku v síni skoro již tmavé zadržela ho mistrova a zdvíhajíc tři prsty k nízkému stropu, pronášela zuby drkotajíc:

„Pane Pavelko, jak tu stojím před vámi a pod bohem: já nevěděla, co vám ubohý můj muž chce, věřte mi!“

„Věřím, paní Rozárko, ale děkuju při tom pánubohu, že mu dopřál času a dal síly, aby mi to řekl. Nebo toho kroku nikdy bych se nebyl odvážil — bez jeho odkazu bych si nebyl troufal. Opatruj vás tu zatím pánbůh, paničko drahá.“

DROBNÉ SCÉNY.

Veškeré sem pojaté črty byly poprvé otištěny v „Národních listech“.

Máňa.

Na dveře soukromé, velmi vkusně upravené písárny pana komerčního rady Vošahlíka bylo šetrně zaťukáno. A když z úst páně radových se ozvalo jakési velmi nesrozumitelné zamručení, jemuž však neviditelný ťukající asi dobře rozuměl, otevřely se dveře z chodbičky, kterouž veliká písárna od svatyně šéfovy byla oddělena, a na prahu se zjevil účetní Domalíp.

Pan komerční rada Vošahlík — šéf proslulé firmy Vošahlík a spol. — otočil hlavu napolo a nevrle zahučel:

„Pro boha vás prosím, kterého čerta zas —?“

Domalíp se uklonil a oznamoval:

„Račte prominouti, že vyrušuji, ale jakási dáma dožaduje se velmi rozhodně — —“

„Víte, že nemám pro dámy času!“ utrhl se pan rada. „A zvláště dnes! Bezmála poledne, a já pro samé zpropadené audience se nemohu dostati ku práci! Co chce?“

„To nechce povědĕti nikomu než panu radovi.“

„Tedy ať táhne!“

„Už jsme ji odbývali, ale dáma trvá na svém — —“

„Řekněte jí, že nejsem v závodě!“

„Dáma ví se vší určitostí, že pan rada je ve své pisárně. Dáma ví na minutu, kdy pan rada do závodu přišel.“

„To jsem blázen!“ zahučel pan rada. „Což pak jsem pod policejní dohlídkou? Při takové neústupnosti teprv ne! Že nemám času!“

Ale ještě než se účetní mohl obrátit, rozmyslil se pan rada nějak a otázal se:

„Je to dáma mladá — nebo nějaká baba?“

„Mladá, velmi mladá dáma — sice závojem zastřená...“

„Bude nějaká žebrota,“ zavrčel pan Vošahlík. „Dobročinný bazar, tombola! Na takové vydírání posílají mladé. Uveďte ji!“

Za mžik potom vstoupila do pisárny páně radovy pružná ženská postava. Pečlivě za sebou dovřela dveře, ještě kliku zvláště přitiskla a postála, jako by naslouchala, až zapadnou dveře pisárny veliké. Když se tak stalo, obrátila se tváří — posud neprůhledným závojem zahalenou — k šéfu firmy, uklonila se velmi koketně a otázala se:

„Mám docela určitě čest s panem komerčním radou Vošahlíkem, šéfem firmy Vošahlík a spol....?“

Bylo na prvý poslech patrno, že dívka hovoří hlasem přetvářeným, jak zhluboka nabírala. Panu

Vošahlíkovi byl hlas velmi, velmi povědomý, ale v tu chvíli ne a ne se rozpomenouti, odkud. I řekl dosti nevrle:

„Prosím! A prosím, abyste laskavě beze všech okolků — — nemám času nazbyt!“

Dívka se opět uklonila, načež jediným rázným posunem uvolnila a strhla závoj a zvolala rozpustile:

„Tedy dobré jitro, milý tatínku!“

A dala se do upřímného, nezbedného smíchu.

„Máňo!“ zvolal pan Vošahlík. „Co znamená ta maškaráda?“

„Vyjadřuješ se velmi podivně, tatínku. Předně to není žádná maškaráda, za druhé jsem se demaskovala, a za třetí mám s tebou důležité slovíčko, tatínku.“

„Hlouposti! A to mě obtěžuješ v závodě?“ káral otec. „Nemůžeš se mnou promluviti doma?“

„Doma? To bych vyrostla, než bych se toho dočkala! Doma nemáš pro mne času ráno, nemáš času v poledne, nemáš času večer.“ A dívka parodovala: ‚Prosím tě, Máňo, dej mi pokoj se svými hloupostmi, mám plnou hlavu jiných starostí!‘ — Ale já mám taky starosti, milý tatínku, a jindy tě nevidím — a tak bych tě na moudré slovo neuhnala! Krom toho, co s tebou chci projednati, je zcela důvěrné, jen tak mezi námi a pro dva páry uší. Proto jsem tě vyhledala v závodě. I doufám, že budeš míti chvíli času pro svou manželskou dceru.“

Pan Vošahlík se popadl za skřipec, strhl jej, nasadil jej opět a řekl popuzen:

„Jak to se mnou mluvíš, Máňo? Ty bys mne neuhnala — pro svou manželskou — — stydím se to opakovat!“

„Za to, že jsem tvoje manželská dcera, nemusíš se docela nic stydět. Ano, kdyby tomu bylo naopak — — ačkoliv ani to bych ti neměla za zlé. Byla bych už dávno legitimována.“

„Ale Máňo!“ rozkřikl se pan Vošahlík. „Zapovídám ti — —“

„Nic mi nezapovídej, tatínku, sice ti připomenu, že první tvou povinností bylo, abys mi nabídl křeslo, kteroužto čest prokážeš každému světoběžnému, neodbytnému agentu, který tě navštíví. Dřepni si tedy sama, tak, a teď mě pozorně poslouchej.“

Pan rada si rovnal skřipec oběma rukama a zíral na dceru. Že je Máňa děvče „probudilé“ a prostořeké, věděl dávno, ale dnešní její tón zarážel ho nesmírně. Takhle ještě nikdy nerozvázala.

„Co pak vlastně chceš?“ pronesl, když se mu upřený a jaksi taškářský, výsměvný pohled dceřin stával nesnesitelným.

„Co chci, tatínku? Počkej, to je celý program. Ale tedy především a hlavně: ráda bych se vdávala. Zdá se mi, že jsem k tomu právě tak zralá.“

„Máňo!“ zvolal otec prudce. „Ty tedy se pranic neostýcháš?“

„Ostýchat proto, že bych se ráda vdala?“

namítla dcera tak mistrně naivně jako herečka na jevišti. „Proč pak? Což maminka se nevdala — ty ses neženil?“

„Ale Máňo, jsou jisté věci, o nichž dcera k otci — a takovým způsobem — —“

„Jsou jisté věci, milý tatínku, kteréž se stále a stále opakují, to taky jistě víš. Vdávala se prababička, vdávala se babička, maminka — vdala bych se tedy také ráda. Ano — a nedívej se tak na mne, jako bys mě chtěl spolknout. Je to hlas přírody —“

„Máňo, ty jsi vychovaná!“ řekl otec nakvašen.

„Myslím, že docela dobře, tatínku, a nejsem-li, nebyla by to moje vina. A kdybys nevězel pořád jen v této své pisárně, kdybys jen trochu sledoval dobu, věděl bys, že se nyní děti vychovávají taky trochu samy. — Ostatně — (a dívka se rozhlédla pisárnou) — máš to zde velmi vkusně upraveno. Bezmála jako budoár — ovšem, budoár pro pány. Přijímáš zde taky dámy?“

Pan rada Vošahlík vyhrkl:

„Díky bohu, že nemám s dámami co dělat. A kdyby mě tu obtěžovaly dámy podobným způsobem jako teď ty, myslím, že bych to zavřel. Nic jiného jsi mi nechtěla říci?“

„Vždyť jsem teprv začala,“ prohodila dívka. „A kdybys nebyl tak netrpělivý, mohli jsme býti již dále. Především tedy, co tomu říkáš?“

„Čemu?“

„Že bych se ráda vdala.“

„Co tomu říkám? Kdybys byla lépe vychována — a věř mi, že jsem na vás všechny vynaložil, co jen bylo možno a dosažitelno — čekala bys jako stoudná dívka, až se přihlásí sám, kdo si tě jednou odvede. A ten že pak přijde ke mně a požádá o tebe. A ty pak že s uzarděním — —“

„Ježíš Marjá, tatínku, ty jsi zastaralý!“ zvolala dívka. „Jaké pak rdění? Což myslíš, že nevím, kterak se rodiče nemohou dočkati, až se drahých a milovaných dcerušek zbaví?“

„Taková žába!“ pronesl otec, jako by nad dcerou zoufal.

„Žába?“ Dívka se vzchopila s křesla. „Žába, pravíš? — Drahý tatínku, již vidím — jakkoli prý jsi znamenitým počtářem ve svém oboru a statistikem, že statistiku vlastní rodiny nemáš v pořádku. Jinak bys věděl, že je mi právě dnes dvacet let a že tedy již nejsem žádná žába! A kdybychom žili v Americe nebo ve Francii, byla bych dnes již zletilá — anebo dojista za rok. A zletilé dceři by žádný galantní otec americký nebo francouzský neřekl žába! A jako zletilá dcera měla bych právo zeptati se tě: jaké věno máš pro mne připraveno? Neboť tvá dcera má právo věděti, co ji očekává, aby po případě svému nastávajícímu mohla povědětí, co a jak. Znáš dnešní muže — že se bez brďolů nežení. Ale ty místo všeho takového rozumného sdělení se mnou strhneš rotyku — —“

Pan rada Vošahlík spráskl ruce.

„Máňo, ty mluvíš jako — jako — jako holka z ulice! Brďoly — rotyku — jak živ jsem to neslyšel! Kde to bereš?“

„Povídala jsem ti, drahý tatínku, že jsi hrozně zastaralý. Kde to beru! Jako bys neznal moji společnost. Teď už nejsme tak škrobené jak voskové panenky, a falešné a nepravdivé! Holenku, ty bys profitoval, kdybys mohl chodit mezi nás. To je náramně fešácký kriminál, jak říkával pan Mošna v Netopýru.“

„Ty jsi taky náramně fešácká dcera!“ povzdychl pan Vošahlík. A po malé pomlce řekl: „Nuže, poněvadž je ti už dvacet let, kdy na tebe nemohu působiti jinak než slovem — ač bych velmi rád jiným, pádnějším způsobem — radím ti, aby ses chovala věku tomu přiměřeně. A poněvadž je ti teprv dvacet let a podle našich zákonů budeš zletilá až za čtyry roky, posečkám se svou odpovědí, pokud se tvého věna týče, aspoň do té doby, až se vyskytne slušný muž, který tě bude chtít za ženu.“

„Takový muž se již vyskytl, tatínku. A právě tomuto muži — až se otáže! — ráda bych řekla, nač mohu počítati.“

„T o b ě se již vyskytl?“ užasl otec. „Hlele, a já o tom nic nevím! To je výborné! Kdo je to, smím-li se ptáti?“

„Pardon, tatínku, tak daleko ještě nejsme. Ujišťuji tě, že to nebude žádný nerovný sňatek,

ale nechci tě učinit předpojatým. Zatím budiž můj nastávající pro tebe neznámým x.“

„Ale jsi ty vyškolena, Máňo!“

„Můžeš mít ze mne radost, tatínku. Nečest ti neudělám. — Ale abychom se vrátili k věci: doufám, že mne nebudeš zdržovati. Ani nepoznáš, že ti jedno dítě odejde — zbude ti jich ještě dost. A než mi vyprší čtyřiadvacátý rok, mohu sama již mít děti z nejhoršího vypatlané — aspoň první.“

„Podívejme se, podívejme se,“ hovořil pan Vošahlík, otvíraje za skřipcem oči dokořán. „Taky na to už myslíš!“

„Na všecko člověk musí myslit, věř mi. A bude-li první chlapeček, pojmenujeme ho po tobě, tatínku. Edmund je velmi hezké jméno.“

„A což kdyby to byla holčička?“ otázal se otec posměšně.

„Pak to bude po mamince a po mně Máňa. Budoucí tvůj zeť taky s tím souhlasí.“

„To mě těší — věru, to mě těší, že máte všechno tak pěkně vyjednáno,“ odpovídal pan Vošahlík, jako by měkl, ale dceruška vycítila, že se v slovech otcových tají nepochybná ironie.

„Vidíš, tatínku,“ pronesla Máňa náhle mnohem vážněji, „neměl by ses posmívat. Na všechno třeba myslit. A taky ti hned upřímně povím: veliké rodiny nechceme. To je pro chudinu. Dvě, tři děti — až dost. Nás je doma šest, ale taky se podívej na maminku, jak je tím utahaná. Mně

je dvacet let, Prokopovi šest! Věř mi, to bylo už docela zbytečné!“

„Máňo!“ zahučel temně otec.

„No, to je moje osobní mínění, tatínku, ale myslím, že správné. Konečně, je to dobrý kluk, mám ho náramně ráda. Ostatně ti rozumím, tatínku. Bylo nás pět dcer a pořád žádný chlapec! Kdo pak by jednou přejal závod — když tak na tom lpíš, aby se firma Vošahlík a spol. zachovala do nekonečna. Ač, co se toho týče, můj budoucí muž by ji byl stejně zachoval. Tvé jméno má dobrý zvuk!“

„Děkuji ti, dceruško,“ řekl otec peprně, „že to uznáváš. Kéž by taky t v o j e budoucí mělo takový. Nu, abychom došli ke konci: nechci ti klásti překážek, a věř mi, již se mi samému zdá, že jsi na vdavky docela vyzrálá. Ale přece bych rád věděl, kdo získal tvé něžné, vděčné srdce —“

„No, víš, tatínku,“ prohodila dcera jako ledabyle, „kdybys četl moderní autory a moderní esayisty, věděl bys dávno, že vděčnost je blbost. Jaká pak vděčnost — a zač? Ale nemysli si, já nevděčná nejsem a nebudu. Toník Machytka je můj vyvolený...“

„Toník Machytka?“ užasl otec. „Snad ne dokonce syn firmy Antonín Machytka a syn, která mi svojí nesolidní konkurencí a jarmareční reklamou, mluvící vždy opovržlivě ‚o jiných podobných závodech‘, život i práci po léta ztrpčovala?“

„Ten je to, tatínku," přisvědčila dcera. „Ale ujišťuji tě, že jakmile budu jeho ženou, zbytečné napětí mezi vámi navždycky pomine. Věř mi, o to se postarám! To jsem si s Toníkem již vyjednala. A to taky snad za něco stojí?"

Pan komerční rada Vošahlík se přitrpkle usmál.

„Věčná škoda, Máňo, že ti už před desíti roky nebylo dvacet let — a jemu šestadvacet. Byl bych býval ušetřen mnoha hořkosti — a sám bych tím byl deset let života získal. — Řeknu ti upřímně: kdyby vzácný pan Toník Machytka byl přišel před tebou, aby o tě požádal, nevím, zdali by tyhle dveře byly stačily, aby jimi vyletěl. Ale tys mi objasnila situaci docela jinak, než by se jemu bylo podařilo, a tedy ti pravím: vezmi si tohoto svého Toníka. Tomu tě přeju! Pokud se tvého věna týče, nestarej se. Doufám, že budete oba spokojeni. — Ale matce doma řekni, že dnes přijdu o hodinu později k obědu — musím se z toho trochu zotavit a vyprocházet. A tento náš dnešní rozhovor zachovej opravdu jen pro sebe. Máš ještě čtyry sestry — stačí mi, co jsem slyšel dnes od tebe."

Máňa vyskočila z křesla, objala otce, políbila jej mlaskavě a zvolala rozpustile, ale i vroucně:

„Vždyť jsem věděla, drahý tatínku, že jsi rozumný, moudrý otec. A teď mi řekni sám, docela upřímně: byli bychom tohle doma tak hladce projednali?"

V září 1911.

Domácí censura.

Ve vytopeném pokoji seděly dvě ženštiny. U pravého okna jedna, u levého druhá. Obě šily. Ale sotva cosi na výdělek a s čím by bylo naspěch. Blahobytné zařízení pokoje nasvědčovalo, že tu netřeba šíti pro lidi. Starší dáma převracela v rukou nějaký povlak na podušku, spravovala potrhanou háčkovanou vložku, a bylo patrno, že se při tom zlobí. Zvláště to bylo patrno z občasné její samomluvy, sice taky potrhané, ale přece velmi srozumitelné.

„Mrchy zpropadené! — Buď do toho vrazila při prádle palec — nebo s tím uvázla na půdě někde o hřebík — anebo konečně to strhala na mandlu! — Je to osud, když je člověk odkázán na cizí! — Na mandlu je tři hodiny — a pak přinese domů hadry! — A to je z těch nových vložek! — Metr byl za tři koruny! — Zdali pak by člověk z kůže nevyletěl! — Arci, arci, z cizího krev neteče! — —“

Mladá dáma šila na čemsi ozdobném. Ještě nebylo lze uhodnouti, co z toho bude. Sešívala třírohé kousky všelikých a všelijak zbarvených lá-

tek. Bylo nepochybno, že je to buď pro domácí potřebu nebo na dárek. Mohlo to býti na postel, na pohovku, na lenošku, třebas i na stůl. Mohlo to být i pod stůl. Na všechen způsob to byla velmi užitečná „ruční práce". Taková ruční práce může míti účel desaterý. Jen obdarovaný někdy neví, co s tím.

Důmyslnému čtenáři netřeba napovídati, že tu sedí matka a dcera. To již uhodl. Arci však neuhodl, že je to paní Josefina Žabková, vdova po hospodářském řediteli a majetnice domu, v němž obývá onen řečený, štědře vytopený pokoj, kromě jiných ještě tří, tou chvílí nevytápěných.

Mladší dáma, dívka dvacetiletá, jest její dcera Pepička. Jediná dcera. Synové nejsou doma. Starší už jest adjunktem kdesi na panství, mladší na hospodářské škole v Táboře. Jinak nám do těchto synů nic není.

Slečna Pepička naslouchá s jistou starostí samomluvě matčině a chvílemi s obavou k ní vzhlíží. Je masopust, i potřebovala by maminku v rozmaru nejlepším. By byla tušila, co maminka v mandlovaném prádle najde, byla by ten zpropadený povlak někam schovala. A ta Stáza v kuchyni je taky jedna zpropadená opice! Proč nedá pozor!

Venku v předsíni se ozval zvoneček.

Není pochyby, že to je skutečně zvoneček, ale zní jak velikonoční řehtačka. Je asi hodně popraskán, že tak skřehoce.

Paní Žabková podívala se pronikavě ke dveřím, ale jinak sebou nehnula. Vyčkávala, co se dále poděje. Vždyť je Stáza v kuchyni.

Možná, že tam právě v tu chvíli nebyla, neboť řehtavý zvoneček ozval se po druhé, a již nějak netrpělivě.

Po tomto druhém „zazvonění“ slečna Pepička se vzchopila a kvapí z pokoje.

„Co pak ta sůva tam zas není?“ volá za ní paní matka.

Dceruška zavřela za sebou opatrně. Snad jen proto, aby teplo nevyběhlo, aby maminka neměla nového podnětu k nevrlosti. Je té potrhané vložky dost.

A tak slyší matka jen čísi tlumený pozdrav, potom nějakou otázku, potom dveře zapadly, potom je chvilka nápadného ticha a konečně zas Pepička vstupuje do pokoje. Vstupuje nejistě a je všechna červená.

„Kdo pak to byl?“ táže se paní Žabková.

„Listonoš, maminko,“ odpovídá Pepička, mířic k svému oknu.

„Co pak nám přinesl?“ táže se matka.

„Nic, maminko,“ odpovídá Pepička, na matku nehledíc.

„N i c?“ diví se matka nesmírně důrazně. „Ž e n i c?“ a hodně na ta dvě slůvka přitlačila, aby z nich ani písmenko nevypadlo. „Ale, holka, kdo pak viděl takového listonoše, aby se někam dobejval a pak aby nic nepřinesl?“

Pepinka už sama viděla, že chybila. Buď měla říci, že to byl uhlíř a že se o patro zmýlil, anebo — když už přiznala listonoše — měla mít po ruce nějaký ceník nebo prospekt, jejž by do pokoje přinesla. Posílá se všelikých prospektů na čerty — maminka by jej beztoho vmetla do kamen. Ale Pepinka hned nato chybila po druhé. Neboť řekla:

„Tobě nic, maminko."

„A komu pak?" zkoumala matka.

„Ptal se po Stáze."

„A co pak chtěl Stáze?"

„Nevím, maminko."

Paní Žabková pustila povlak podušky a řekla velmi důrazně:

„Ale to jste tam byli dva tataři! Listonoš zvoní a nic nenese, ptá se po Stáze a neví, co jí chce — ty to taky nevíš — mně se všechno zdá — —"

Kdykoli se paní Žabkové „něco zdálo", bylo na čase míti se na pozoru. Pro slečnu Pepičku však bylo pozdě. Matka již věděla, co se jí zdá. Vzchopila se, učinila tři kroky, sáhla dceři za pás — —

Nešťastný cípek růžové obálky! Proč ji Pepinka nezastrčila hloub! Již paní matka popadla cípek, vytáhla obálku, a třímajíc ji vysoko nad hlavou zvolala:

„Tak on přece něco přinesl! Jsi ty nějak roztržitá!" A teď, podívavši se zblízka na obálku, četla posměšně:

„Spanilomyslné — no, to se rozumí! — slečně, slečně Pepuši — to je opovážlivost! kdo pak tě to překřtívá? — Žabkově, dceři majetnice domu — arci, arci, to je ze všeho nejhlavnější, to věřím! — v Praze, Štěpánská ulice, číslo — vida, vida, všechno se shoduje! To je skutečně pro tebe! A tomuhle ty říkáš ‚nic‘? No, podíváme se.“

A paní Žabková přikročila k šicímu stolku, chopila se nůžek — ryc! — obálka se roztrhla, matroniny prsty vytahovaly růžový dopis.

Slečna Pepička málem že nespustila moldánky. Stále však se ovládala. Až když spatřila, kterak se matka dobyla do nitra růžové obálky a vytahuje složený oktávek, vyhrkla prudce:

„To je moje psaní, maminko!“

„Teď je moje, milá dceruško,“ mluvila k ní matka jako k dítěti, „teď je moje.“

„Ale to je porušení listovního tajemství, maminko!“ volala dívka a snažila se vyrvati matce dopis.

„Ták, ty máš nějaké listovní tajemství?“ hovořila matka, jako by se divila. „O tom bych taky ráda zvěděla. Jaké pak ty máš míti tajnosti!“

„Ne, to je porušení zákona o listovním tajemství!“ volala dívka již v pláči. „Něco takového není dovoleno!“

„Není dovoleno?“ odpovídala matka, slova protahujíc. „Mně něco není dovoleno? Matce? Zákon? A to bych se podívala, aby na mne při-

šel nějaký zákon. A teď teprv — slečno Pepuše (posmívala se matka) — podíváme se, jaké to je tajemství. Mně se zdá, že je svrchovaný čas, abych na ně padla. Musím přece vědět, jakou ty a s kým vedeš korešpondenci!“

Pepička již upustila od dobývání dopisu. Počínání matčino ji ponižovalo. I vrhla se na židli, na níž dříve byla seděla, a zakrývajíc oči, pláče v bezmoci své lítosti a vzdorem. Jen lítostí a vzdorem. Neboť z dopisu nemá se čeho obávati. Je sice každé slovo jejího Stanislava pro ni sladkým, hřejivým tajemstvím, ale závadného jistě matka nic nenajde. Jen vzácný, hedvábný pel drahé té důvěrnosti bude setřen. A to jediné ví Pepinka: až matka dočte psaní Stanislavovo — o n a po něm nesáhne. Bude nějak znesvěceno tím násilím.

V lednu 1911.

Někdo chodí po zahradě.

Ve venkovském domku svém, stranou několikáté stanice od Prahy směrem západním, seděl Vojtěch Drop. Přibyl předposledním vlakem večerním a již za šera došel venkovského sídla svého, aby tu po parném dni pražském volněji vydechl.

Ale ani zde nebylo svěžejšího vanu. Za posledních dnů onoho léta panovala vedra nesnesitelná. Celé neděle nespadlo krůpěje dešťové, vše kolkolem usychalo. Veliká zahrada, obklopující Dropův domek, která vzdorovala nejdéle, kdy již vše v okolí dávno vyprahlo a zežloutlo, hynula konečně taky. Květiny uschly, trávníky zhnědly, na křovinách a stromech kornoutilo se listí, opadávalo, letorosty všeho visely ochable, bez mízy, černaly. Neboť konečně vyschly obě zahradní studny, nebylo čím zalévati.

Vojtěch Drop seděl v prostřední světnici vysokého přízemku, hraničící se světnicí rohovou, někdejší to společnou ložnicí manželskou. Ale do té ložnice Drop již po celý měsíc nevkročil. Od onoho večera letního, kdy v domku svém osaměl a kdy mu ze všeho minulého zbyla jen obstárlá

služka Terina. Když zmizela paní Helena a s ní tříletý synek Vojta. Venkovské noci své přespával od té doby na pohovce ve světnici prostřední.

Nad pohovkou visely tři podobizny. Po stranách obraz jeho, obraz jeho ženy, uprostřed kučeravá hlava Vojtova. Kdykoli se ukládal k odpočinku, poslední jeho pohledy zaletěly na obraz zmizelé ženy a drahého chlapce. Na tomto nejdéle spočívaly. Aspoň chlapec kdyby mu byl zůstal! Proč taky j e j odvedla!

Tíha vedra jak roztaveným olovem naplňovala všechno ovzduší a zalévala i světnici, v níž Drop, skrovně povečeřev, přečítal večerní listy pražské, jež s sebou denně přivážel.

Hodiny míjely. Dávno již byla minula chvíle, kdy i poslední vlak osobní přiduněl na vzdálenou stanici a dunivě zas ve tmách nočních se ztratil. Z osady doznívala hodina jedenáctá.

Na obzoru chvílemi mdle se rozsvětlilo. Patrně kdesi v dálkách a hluboko pod obzorem blýskalo. Nebylo však slyšeti žádného hřmění a odlesk blýskání byl kalný. Připadalo Dropovi, jako by ospalá a vedrem taky zmořená obloha pomrkávala.

Avšak pojednou zasvištěl zahradou závan větru, až plamen v petrolejce z cylindru vyšlehl.

Drop vzhlédl k otevřenému oknu, oknem do temna zahrady. Měsíc na nebi zmizel, obloha v několika okamžicích se byla zatáhla. Na vyprahlých, rozpukaných pěšinách zahrady zašelestilo suché listí, větrem zvířené.

Drop hleděl chvíli do temna. Konečně tedy změna! Konečně snad nad zmučenou krajinou zabouří, liják ji zaplaví, i zahradu vzkřísí. Ale změna! V něm bouří po dlouhé dny, ať zabouří nad ním a vůkol něho, až se vše rozechvěje! Strašlivá bouře v přírodě bude jen přiměřeným pozadím rozrušenému jeho nitru.

Zatím venku stejně náhle, jak bylo zadulo, vše ztichlo. Drop tušil, že hrozivé Cosi, jež se blíží, nabírá jen dechu, aby se znova rozezlilo.

Však on má času dost, může čekati. I sklonil zase hlavu k novinám.

Tušil dobře. Vítr zadul nárazem zuřivějším, vzduchem zahvízdalo jako na poplach i na výstrahu, mocněji a blíže se zablýskalo, v dáli zarachotil hrom. Ale zase vše ztichlo, jako by se podrážděné živly šikovaly k divějšímu útoku.

Tu kdesi v domku skříply dveře, a z kuchyně prvou, neosvětlenou světnicí šátraly opatrně čísi kroky. Dveře se otevřely, na prahu se objevila Terina. V její tváři zračilo se znepokojení, skoro zděšení.

Drop na ni tázavě pohlédl.

„Milostpane, někdo chodí po zahradě...“ zašeptala Terina.

Drop jen hlavou pohodil.

„Nesmysl! Na cestičkách sviští listí! Slyšíte přece, co nastává.“

„Někdo chodí po zahradě!“ opakovala Terina. Pronesla několik těch slov šeptem, ale tak

důrazným, pronikavým, jako by naznačovala, že jest omyl vyloučen, chlácholení pánovo klamné.

Vyjevený pohled staré služky a tvrdošíjné opakování její znepokojilo i Dropa. Pokynul rukou Terině, aby se zachovala tiše, a nachýliv hlavu, naslouchal k zahradě.

A již nepochyboval o slovech Terininých. Na kterési vzdálenější pěšině zachrupaly kroky, jako by se ke stavení blížily. Ale jejich šelest byl přehlušen náhlým zahřměním. A když dozněl rachot, byly ztichly i kroky.

Drop nebyl muž bledé bázně, ale tajemné kroky v zahradě znepokojily i jej a náhlé ztišení jejich jen znepokojení jeho rozmnožilo. Namáhal oči, aby pronikl temno zahrady, ale viděl jenom nejbližší křoviny, ozařované světlem petrolejky, a dále nic. Bylo mu, jako by na sobě cítil čísi zraky. Pomyšlení, že je z hloubi noční tmy pozorován kýmsi neznámým, rozčilovalo jej.

Bez šelestu vzchopil se, chopil se revolveru, jenž visel nad pohovkou ve stínu, a zamířil na zahradu.

„Milostpane!“ snažila se jej zadržeti Terina, plná úzkosti.

„Ani se nehýbejte!“ velel Drop, „a hovořte tu ve světnici, jako byste zde nebyla sama.“

Několika tichými kroky octl se na verandě, z níž vedlo pět nebo šest schodů do zahrady, a svíraje v pravici revolver, kráčel směrem, jímž tušil setkati se s noční návštěvou. Zraky, jež za-

tím uvykly temnotě, postihly na nejširší cestě zahrady stín jakýsi, blížící se.

„Stůj, kdokoli tu!“ zvolal Drop. „A ruce vzhůru!“

Postava stanula, ale rukou nevztáhla.

„Ruce vzhůru, pravím!“ opakoval Drop. „A kdo jsi? Zlý či dobrý?“

„Jsem nešťastná žena,“ zaznělo mu z temnoty v odpověď hlasem tlumeným.

Vojtěch Drop se zachvěl. Hlas mu byl povědomý, ale zaznával v neznámé nějaké tonině. Bylo to snad rozčilením Dropovým, snad jej cizím činil svist větru, který se náhle zas rozpoutal.

„Co tu hledáte?“ tázal se Drop drsně.

„Smilování — smilování a přístřeší,“ odpovídal hlas, náhle se rozechvívající.

Noční tmou šlehl pojednou blesk, až oči zabolely, a zarachotil hrom. Blesk osvětlil na mžik postavu tajemné ženy — Drop se téměř zapotácel.

„Helena!“ vykřikl.

„Helena,“ zaznělo štkavě z úst ženiných.

„Helena!“ opakoval Drop a protahoval jméno, jako by se chtěl probuditi z nějakého omámení. A náhle, jako by chtěl přehlušiti nové zarachocení hromu, vykřikl v zoufalém rozhořčení:

„Již se tě nabažil — a vyhnal?!“

„Nenabažil a nevyhnal,“ odpovídal chvějící se hlas. „Nemohl se nabažiti, neboť až v novém domově měla jsem být jeho. — A nevyhnal, neboť

zemřel, nedotknuv se břehu nového domova. Na lodi, vlastní rukou zahynul — omylem zahynul! — když spatřil policisty, vstupující na loď. Domníval se, že je stíhán — a hledali jiného...“ dodával trpce hlas.

„A tedy — — —?!“ otázal se Drop drsně a skoro hrozivě.

„Vrátili jsme se — —“

Tento mnohočet jako by Dropa náhle byl probudil:

„Kde je dítě?“ vykřikl. „Kde je Vojta?“

„Spí,“ odpovídal hlas ze tmy. „Usnul únavou, vysílením, snad i hladem — neboť jsme hladověli...“

„Kde spí?“ bez dechu volal Drop.

„V zadním altáně — našla jsem jej otevřený.“

Fialový blesk šlehl z černých mračen a břitkým světlem naznačil Dropovi cestu. Hrom rachotil, že nebylo slyšeti kroků vzdalujícího se muže. První veliké, těžké krůpěje padaly k zemi, vzduchem zavanula zvláštní vůně náhle zkropené půdy.

Ve vzdáleném altáně vyskočilo světélko, Drop škrtl sirkou, aby spícího chlapce nalezl.

Blesky již se stíhaly, když se vracel z altánu, odnášeje dítě do stavení. Ukládal je na pohovku, poklekl k němu, objímal je, líbal:

„Vojto, Vojto, zas tě mám!!“

Terina stála tu s rukama sepjatýma, plačíc a bradou drkotajíc. Ze světnice byla vyslechla celou rozmluvu v zahradě.

„Jíst! Jíst mu přineste!“ volal Drop.

Nad krajinou zatím rozběsnila se bouře. Blýskalo a hřmělo, ze stržených mračen lily se proudy deště. Blesk za bleskem ozařoval živou sochu na cestičce zahrady, stojící se sklopenou hlavou a vyčkávající.

Terina, přesléchajíc rozkaz Dropův, otázala se:

„A milostpaní — —?“

Drop svěsil hlavu. Ale náhle se rozhodl. Vyběhl z domu, uchvátil ženu za ruku a řekl:

„Pojď k dítěti, Heleno! Nejedl by bez tebe — — —“

Nad stavením hřímala bouře, a Terina, shledávající ve špižírně zbytky oběda a večeře, máslo i chléb, klapala čelistmi a ječela radostným pláčem.

Vrátila se jí paní! *V srpnu 1911.*

U Krupičků na svatou Kateřinu.

V dobách, kdy náměstí Václavské ještě nebylo za večerů ozařováno modravým světlem obloukových lamp elektrických — (které nám nyní září buď plným počtem nebo s úspěchem střídavým, podle toho, kolik jich buď na chvíli nebo na celý večer vypoví službu) — nýbrž kdy rozsáhlé náměstí to bylo osvětlováno žlutavým světlem plynovým v lucernách nad chodníky a řadou imposantních kandelábrů, vystupujících středem náměstí až k bývalé bráně Koňské, — v těchto minulých a ještě nepříliš vzdálených dobách opíral se jednoho listopadového dne o první kandelábr nedaleko Můstku muž neveliký, avšak sporý. Co mu chybělo na délce, bylo štědře nahrazeno do šíře. Byl to muž jadrný a bodrého vzezření. Nebyl oděn právě po módě panující, spíše poněkud starosvětsky, kalhotami kostkovanými a krátkým húněným kalmukem, a na hlavě měl červenou čepici, na níž tkvělo číslo 365 z pravé mosazi.

Červená čepice a číslo na ní znamenalo, že muž je k službám oněm lidem, kteří z jakýchkoli příčin, ale hlavně z nedostatku času sami si ne-

mohou dojíti v místa, kde by měli co vyříditi, a proto se uchylují k těmto spolehlivým a důvěryplným prostředníkům, kteří všechno všudy vyšukají.

V okamžiku, kdy se muž opíral o kandelábr, neplápolaly v lucernách nad ním „motýlkové“ plameny plynové. Byl sice kalný den listopadový, ale byla teprv jedenáctá dopoledne, a v tu hodinu lampáři nikdy nerozsvěcovali, leda by byl býval nějaký slavný pohřeb.

Na hodinách Suchého v Ovocné ulici pošinula se veliká rafije přes jedenáctku, a tou chvílí zamířil k muži v červené čepici s chodníku od Bělského a Ježka muž jiný, mladý, velmi slušně upravený. V levé ruce držel jakýsi uzlíček z hedvábného, promočeného papíru, a to byla kytice. V ruce pravé držel psaníčko. Právě si byl u Bělského a Ježka koupil na ně obálku a taky si tam napsal hned adresu.

Ještě se zastavil, jako by se rozmýšlel, ale když spatřil na červené čepici mosaznou 365ku, rozhodně vykročil. Číslice 365, znamenající rok, je na všechen způsob šťastná, muž s takovýmto číslem je pravý jeho muž.

Došel k němu.

„Tatíku,“ oslovil jej, „víte, kde je na Vinohradech ulice Horymírova?“

„— šmarjá, vašnosti!“ utrhl se muž od kandelábru a posmekl, „jak pak bych nevěděl? Vždyť já — —“

Mladý muž nedal mu domluviti.

„Dobrá. Tedy jděte a odevzdejte slečně podle této adresy tento lístek a tuto kytici. Nepomačkejte to, tatíku, jsou to křehké květiny. A tuhle jsou čtyry šestáky.“

Muž v červené čepici vstrčil bílou obálku do kapsy a šetrně se ujal uzlíčku z hedvábného papíru.

„Přijde ňáká odpověď, vašnosti?“ optal se po utkvělém zvyku svém.

„Nevím —,“ odvětil mladý muž poněkud rozpačitě. „Ale byl bych rád. Dostanete-li odpověď, půjdu tady kolem zas ve tři odpoledne — zastavím se pro ni.“

„Prosím, vašnosti.“

„Ale jděte tam hned, aby ještě před polednem — je svaté Kateřiny,“ naléhal zákazník.

„Ale Ježíšmarjá, vašnosti — dyť já vím, dyť já mám doma taky — —“

Posmekl červenou čepici, otočil se, vydal se vzhůru k Vinohradům. Mladý muž chvilinku se za ním díval, ale potom se ztratil v tlumu lidí, spěchajících všemi směry.

Muž s červenou čepicí došel asi k ulici Vodičkově, když mu připadlo, aby se podíval na adresu obálky. Ani nechápal, že se na ni nepodíval hned. Někdy páni napíšou adresu neúplnou, nejasnou nebo naprosto nečitelnou. Pak aby posluha měl nos jako detektiv.

Vyňal obálku, podíval se — a náhle stanul, jako by ho do dlažby vbodl.

„I hrome! — Spa-ni-lo-my-sl-ná slečna Katynka Krupičkova, Horymírova ulice, číslo patnáct, přízemí — šmarjá Jozefe, to je naše Kačenka! A pro Krista pána! A táta jí nese pugét a psaníčko! A Matyáši Krupičko, to se ti povedlo!“

Zcela bezděky se ohlédl, zdvihl pravou ruku i s psaníčkem k čelu a pod clonou dlaně hleděl pronikavě ke kandelábru nad Můstkem, stojí-li tam ještě jeho zákazník, aby se k němu rozběhl, aby mu kytici i s psaníčkem hodil pod nohy — i jeho čtyry šestáky, aby ho popadl za prsa, zatřásl jím a zahřměl na něj: Vy svůdce! Vy mi chcete zkaziti dceru!

Ale kde byl mladý muž! Kandelábr stál tam docela sám.

V Matyáši Krupičkovi rozpoutal se veliký duševní boj. Má obálku roztrhati na padrť, má kytici zašlapati v bláto — má — má — co ještě má udělat?

Ale pojednou se v něm ozvalo výstražně:

„Pozor, Matyáši! Ty jsi člověk veřejného poselství, máš položeno dvacet zlatých kauce, jsi takřka pod přísahou, co ti kdo svěří, uloží, musíš vykonat až do konce! Ano, kdyby ses na to byl hned podíval! Kde pak ten floutek mohl vědět, že jsi vlastní otec té spanilomyslné! Obrátil se k tobě jako k veřejné osobě — a díky bohu, že

netrefil na žádného kolegu, nevěděl bych nic! A tak ti nezbývá, Matyáši, než odevzdat. Ale pak, Matyáši, pak se stane něco strašného!“

Co by to bylo, na tom se neustanovil Matyáš Krupička ani do Horymírovy ulice, ani když přestupoval práh čísla patnáctého, ani když vstoupil do dveří svého bytu.

Tam páchlo ještě od rána po čokoládě s vanilkou. A krom toho páchlo cosi líbezného i s plotny a z trouby, kolem níž se otáčela matka Krupičková, taky Kateřina. Dvojí svátek byl v rodině Krupičkově, a třeba to byla rodina skromná, střídmá, spořivá, ve svátek svaté panny mučednice Kateřiny musilo býti něco lepšího nejen k snídani, ale taky k obědu. Ostatně to mohlo býti. Matyáš Krupička a jeho choť byli pověřeni domovnictvím dosti výnosným, a dcera obou, panna Katynka, dělala „puc“ docela samostatně, a nevydělávala si málo.

Krupička vstoupil do kuchyně, smekl čepici, a jako by stál před panem dvorním radou v prvním poschodí, otázal se s uctivou poklonou:

„Spanilomyslná slečna Katynka Krupičkova je doma?“

„Jakou pak to provozuješ komedii, starý blázne?“ řekla paní Kateřina, otočivši se od plotny a vidouc chotě v ztopořeném postoji u dveří.

„Slečna Katynka doma?“ opakoval odměřeně Matyáš Krupička.

„Zatrápenej tajtrlíku!“ zasmála se manželka. „Co to vyvádíš?“

„Mám jí odevzdat tuhle tu kytici a tuhle to psaníčko,“ mluvil vážně pan Matyáš. „A dostanu-li nějakou odpověď.“

Tvář matčina zvážněla. Tohle již není žádná komedie. A vrozeným ostrovtipem ženským skoro uhádala, co asi předcházelo. Na mou věru, právě na Matyáše musil trefit, kdo tu její dceři posílá sváteční gratulaci. To se povedlo! Něco takového ještě se jí nepřihodilo.

„Katy! — Pojď sem!“ pootevřela dveře do světnice.

Pan Matyáš posud stál u dveří kuchyně, i když mu žena odebrala psaníčko a uzlíček z hedvábného papíru, a stál, i když dceruška vyběhla a vidouc tatínka a jeho poselství, zahořela ve tváři a div že nezavrávorala.

„A dostanu-li nějakou odpověď — —“ vyřizoval Matyáš Krupička svědomitě, drtě slova, jako by měl oblázky v hubě.

Ale potom, jako by ho byl náhlý nápad osvítil, odhodil čepici s mosaznou číslicí a skočil za dcerou do světnice.

„Holka! Je-li to nějaké ďábelství, pak se třes, nebo pak poznáš otce Matyáše Krupičku! Pak se stane něco hrozného!“

Zezadu chopila se ho dvě mocná ramena — ramena to jeho manželky.

„Nehraj nám tu žádné divadlo, tatrmane starý! Co pak si dáme holku za sklo? Počkej, od koho to je! — Roztrhni to, Katy.“

Katynce se ruce třásly, prsty tuhly, před očima se jí mžitky dělaly, kolena pod ní klesala, když trhala obálku. „Všichni svatí, andělé boží stůjte při mně, ať je to o n!“ modlila se v duchu.

Vyňala lístek, pohlédla na podpis. V očích se jí rozsvětlilo, nový nach polil tváře, leknutím dřív pobledlé, a z jejích úst skoro jen šeptem se vylinulo:

„Alois Vopička, maminko...!“

„Tak vidíš, holka,“ zvolala matka plná radosti, „já říkala, že to Vopička myslí dobře a poctivě. Tady to máš!“

„Jakej Vopička?!“ zahřměl otec.

„A dyť si ho viděl, zpozdilče stará,“ řekla matka káravě. „Ten, co tě k nám poslal. — Zaplať pánbůh, Vopička mě nezmejlil.“

Panička pustila muže, chopila se lístku, jejž Katynka již byla přečetla, a slabikovala teď sama oddané přání nápadníka, o němž starý Matyáš neměl potuchy.

„No smí-li se odvážit přijít!“ volala radostně, když přečetla. „Bodejť by nesměl! A tak mu napiš, Katy, že smí — a hnedle dnes večer ať přijde, a můžeš jen tak jako namátkou připsat, že bude k večeři zajíc, aby se nenajed' jinde. A tatínek že je zouplna srozuměn, rozumíš? Napiš to hned — a ty tedy (obrátila se matrona k muži) ode-

vzdáš mu odpověď, a zdvořile, rozumíš? — Ale to ti povídám, Krupičko — za tuhle druhou komis už od něho neber žádné diškerece, rozumíš? Ať šetří do vlastní domácnosti!“

Bylo rozhodnuto, a večer Alois Vopička stoloval šťastný a blažený u Krupičků, a Matyáš Krupička opakoval nastávajícímu zeti už asi po desáté:

„Ale vy jste si uměl vybrat posluhu, Alois, aby vám to šťastně dopadlo, pardie samec!“

V listopadu 1911.

Po pohřbu starého mládence.

Už nikdo z nás by té zastrčené, úzké, křivé uličky podskalské nenašel. Zmizela nadobro, a s ní celé to pletivo drobných uliček ostatních, kteréž ji obklopovaly. Památky po nich není. Zatím se tam rozkládá veliké prostranství nedlážděné, kteréž za deštivých dnů se mění v neschůdnou, nepřekročitelnou bařinu a za dnů suchých a větrných dusí nejširší okolí prachem.

Ale není tomu tak dávno, kdy se tu krčil baráček vedle baráčku, kdy se na prostranství tom rozbíhal učiněný labyrint uliček a kdy pode všemi těmi šindelovými střechami kolotal čilý život.

Taková „chudá pakáž" tu bydlila, ale tak milá, pracovitá a spokojená! O deváté večerní ukládala se ke spaní, o čtvrté, o páté ranní bývala na nohou a již v čilé práci u vody a na vorech. Kam se všechna poděla!

Kam se poděla paní Markytka?

Neboť konečně taky ona byla vyhoštěna, a není pochyby, že odcházela s hořkým zármutkem.

Ještě štěstí, že se toho nedočkal její „drahý pán", Valentin Kořínek. Jemu bylo Podskalí druhou domovinou — zániku jeho byl by nepřežil. Myslím, že po vypovídacím rozkaze byl by šel rovnou do Vltavy. Jako tam již jednou šel, v nějakém hrozném rozpoložení duševním. Ale to bylo v zimě, Vltava již se pokrývala korou ledovou, ruce Kořínkovy byly slabé a sekerka jeho tupá. Než prosekal díru, jíž by se byl provlékl a zmizel v mrazivé vodě, zastihla jej noční policejní hlídka, upozorněná tesáním do ledu, a vrátila jej životu, vrátila jej paní Markytě.

„Co pak to dělali, drahý pane Kořínku?" zahořekovala tehdáž Markytka. „A na mne při tom nepomyslili?"

Z tohoto oslovení je zřejmo, že to nebyla jeho žena. Pouhá posluhovačka jen, hospodyně, co chcete. Ale byla mu věrná jako starý pes, s nímž rozdělujete poslední sousto. Dělil se s ní taky Kořínek o vše, co vyzískal svojí hrou v pražských i předměstských krčmách a dupárnách. Kde měli klavír, hrál na klavír, a kde nebylo nic takového, hrál na harfu. Arci jeho prsty již tuhly. Pakostnice, která zachvátila nejdříve dolní končetiny, podnikla útok i na hořejší. A když poprvé mu prsty selhaly a když poprvé v bolestech nesnesitelných nedovedl udržeti takt a rozházel tančící párky — kdesi v krčmě na Karlově náměstí — tu skotáci tanečníci polili jeho lysou hlavu kyselým pivem, nalili mu za krk, poplvali jej — —

A tehda to bylo, když v zoufalství se chopil sekery a šel na led, aby si prosekal díru do mokrého hrobu.

Potom již nehrál a Markytka na něj chodila prosit. Bylo mu pětasedmdesát a Markytce o deset let méně.

Neduh drtil starce, až jej udolal.

A v den a v hodinu, kdy v úzké uličce podskalské — nyní dávno zmizelé, s povrchem srovnané — kupil se před nízkým domkem dav zvědavých, když vynášeli prostou černou rakev, dostavilo se pojednou i několik osob, jichž tu nikdy nebylo vídáno. Byli to Kořínkovi příbuzní. Málokoho z nich znala paní Markytka od vidění, ostatní jen z doslechu.

Věděla sice, že „pán“ má pokrevné přátele, někdy i nějaká zlatka od nich došla, ale k nim do domu „pán“ její nesměl, neboť celým svým podivným životem se z rodiny a příbuzenstva vyloučil.

Přišli pánové, přišly paničky. Nikdy před tím a nikdy potom neviděla ulička tolik nádhery. Páni v černých oděvech, v cylindrech, dámy i v hedvábí.

Povoz s rakví hrčel po hrbolaté dlažbě vzhůru k Vyšehradu, skrovný průvod následoval.

„Přece má Kořínek poslední čest,“ povídali si chudí sousedé a sousedky.

„A kterak se dověděli, že zemřel?“ divili se jiní.

„Smrt každého svolává," řekla stará Tětivka, sibyla podskalská. — Nikdo z posluchačů nerozuměl, jak svolává, ale Tětivce věřili. Věděliť o ní svatosvatě, že i s duchy obcuje. A věděli, že i se smrtí se dovede domluviti. Neboť sama již jednou ležela v rakvi, ztuhlá a studená, tak mrtvá, jak jen člověk může být, aby ho spustili do jámy. Ale v poslední chvíli, když jí na rakev již víko kladli a chtěli zabedniti, vytřeštila oči, otevřela ústa a prý zasyčela: „Ještě jsem živa!"

Ví tedy Tětivka jistě, jak smrt svolává — ostatně přítomnost smutečních hostí to dokázala.

Jen někoho Smrt nezavolala v čas.

Bylo již po pohřbu, schylovalo se k večeru, když v uličce zahrčela drožka. Kočí zkoumal čísla domovní — konečně zastavil před domkem, z něhož odpoledne vynesli Valentina Kořínka.

Z povozu vylezly dvě dámy. Letitá již matrona a dívka zralého věku. Paní hejtmanová Fišpanová, vdova, a její dcera Iréna.

Zarazila je ulička, v níž se octly, ale více je zarazil těsný, nízký vchod do stavení. Číslo však se shodovalo — zde tedy to jest. A když cestu nastoupily, nelze couvnouti u samého cíle.

Na dveře chudého příbytku bylo zaklepáno, dámy vstoupily.

„Zde bydlil pan Valentin Kořínek?"

Od popraskané, ze všelikých kachlů slátané plotny v kuchyňce zdvihla se ženština s očima do

červena vyplakanýma, uvzlykaná, se rty mokrými, všecka jak vyjevená a bradou drkotající.

„Bydlil — bydlil, milostpaničko," zajektala, „ale odedneška až na věky věků bydlí už nahoře, na Vyšehradě... A co dobrého, prosím?"

„Zmeškaly jsme pohřeb," hovořila panička, „nemůžeme za to. — A teď tedy se jdu podívat, co po strýci zůstalo..."

Markytka popošla ke dveřím, vedoucím do chudobné světnice, stanula před nimi, rozšiřujíc se jaksi, jako by chtěla dveře zatarasiti, a zírajíc nedůvěřivě na dámy, odpovídala:

„Co po panu strýci zůstalo? Jako po mém pánovi? Po něm? — Nic, milostpaničko, dočista nic. Co měl mít? Kde by to byl vzal? Dyť byl živ z ruky do huby — a kdybych nebyla snesla, co potřeboval, nic by nebyl měl ani do té huby. To po něm zůstalo! A co tu je, to je moje — to patří mně."

Pronikavým pohledem změřila paní hejtmanka stařenu a řekla ostře:

„To se okáže, co komu patřilo. — A vy — vy jste byla jeho kvartýrská — nebo posluhovačka?"

„Nemluv s ní, mamá, a raději dříve na úřad," pronesla dívka k matce. Řekla ta slova po německu.

Markytka však i německy rozuměla. Po otázce paní hejtmanky zdálo se, jako by se stařeně byly vlasy zježily, oči jí zaplály, šlehlo z nich cosi nenávistného, a Markytka odpovídala. Hlas její, s počátku chraplavý, nabýval ostrosti, pronikavosti:

„Kvartýrská? Posluhovačka? — Ne, milostpaničko! Já byla j e h o — našeho pána — docela j e h o! Třicet let jsem byla jeho — a on byl můj! — Jako milostpanička myslí, že ne oddaná? Ne, to ne, to nemohlo být, protože jsem měla muže a ten byl a snad je posud na světě. Ale já jsem od toho muže utekla, protože pil a mě bil a poslední krejcar z ruky mi vydral. A já měla ráda pána a pan mě — celých třicet let. — A taky dítě jsme spolu měli, ale to přišlo na svět mrtvé, protože mě můj muž kopnul, když mě chtěl od pána odtrhnout — ale neodtrh! Nás dva nikdo na světě nemohl roztrhnout, jenom smrt. — A tak co tu je, to je všechno mé, jako to bylo pánovo. A teď — a teď — teď může jít milostpanička na ouřad — — —“

Doklokotalo to v jejím hrdle — posledním slovem došel Markytce dech, až se zajikla. Stála tu jako litice, zraky jí sršely, prsty obou rukou jako by se do vzduchu zatínaly.

— — —

O chvíli později hrčel po hrbolaté dlažbě úzké uličky povoz, provázený zvědavými pohledy sousedů a sousedek. Stáli v úzkých vratech domovních, odestírali záclonky oken, vystrkovali hlavy špehýrkami.

Kdesi v ulici Libušině hrkot kol domíral.

V červenci 1912.

Katulinka.

Ne, ne, Katulinko, já tě nenutím do nikoho a do ničeho — chraň bůh všemohoucí, abys na mne někdy naříkala! Ale tak jsem si myslila, abych ti upřímně pověděla: věčně tu nebudu, léta utíkají, a pak, až konečně odejdu, co se stane s tebou, Katulinko?“

Paní Nechánská promlouvala tak docela mírně a rozšafně k dceři Katynce. Seděla při tom na pohovce, pletouc punčochu a počítajíc bedlivě oka na drátech, neboť právě ujímala. Nebylo třeba dívati se na dceru, neboť Katynka taky se nedívala na maminku. Stála u okna, levicí opírala se v bok, prsty pravice poklepávala jaksi nervosně na tabuli skla. Mělo určitý rytmus toto její bubnování, i méně cvičený sluch byl by rozeznal, že si odklepává nějaký valčík, jenž jí hlavou šumí. Však to byl valčík z jejího posledního plesu masopustního.

Dívala se do ulice plné ruchu a tvářila se, jako by neslyšela slova ze všeho, co k ní matka mluvila, jako by celou duší sledovala to prou-

dění a vlnění chodců dole pod okny. Ale že ani slůvka nepřeslechla, tomu nasvědčovalo předně právě ono bubnování valčíku na tabuli a za druhé neklamný výraz vzdorovitosti, jenž jí kroužil kolem půvabných úst.

Paní radová se na chvilku odmlčela. Jí nebylo třeba dívati se na dceru. Věděla neomylně, jak se slečinka tváří. Znala dobře to své poupě, a právě proto, že je dobře znala, hovořila tak mírně, bez důrazu a bez donucování. Byla by tím jen oleje do ohně přilévala.

„Povídám, Katulinko, docela k ničemu tě nenutím, věř mi. Jen bych ráda, abys vše moudře uvážila, neboť pan Kolozub se vyjádřil tentokrát po třetí, a jak řekl, naposledy. Je to muž od slova, Katulinko, obávám se, že je skutečně nadobro rozhodnut. Neboť pro případ, že dostane odpověď zápornou, ohlásil mi již napřed výpověď. A tak, milá Katulinko, odmítneš-li, přijdeš nejen o ženicha, ale já zároveň o dobrého nájemníka. Řekl mi — a znělo to tak trochu trpce — že sice nerad, velmi nerad odejde, ale že by pak při každém setkání s námi cítil pokoření, že by nám nemohl pohleděti do tváře. — A tohle já docela dobře chápu, Katulinko. Po třikráte odmítnutý nápadník připadal by si jistě ve vlastních očích směšným, kdyby u nás měl setrvati. A jestliže odejde, Katulinko, již nikdy se nevrátí, to zas vím já. Rozmysli si tedy dobře.“

„Zbavila by ses mne tak tuze ráda?“ ozvala

se slečinka ostře, aniž se ohlédla. A bubnovala svůj valčík na sklo dále, ale teď v tempu rychlejším.

Ruce paní radové přestaly pracovati, pletení skleslo jí do klína. Zraky její zaletěly k dceři, kteráž nyní dobře cítila, že na ni matka hledí.

„Zbavila, Katulinko? Holka, jak to mluvíš! Zbavit se jediného dítěte? Což pak tu nejsme samy dvě, poukázány jenom na sebe? Což pak jsem ti po smrti otcově nevěnovala všechen zbývající život? Katulinko, já mohla být zase vdána; tobě bylo šest let, já byla v nejkrásnějším věku a byli tu nápadníci — —“

„Byla bys přišla o pensi!“ řekla Katynka jako když vosa bodne.

„Katulinko! Co mi znamenala šestistová pense, když se vyskytl nápadník, který měl dvacetinásobný příjem! Ale já nechtěla přijít o tebe, nechtěla jsem ti dáti otčíma — nechtěla jsem ti dáti bratry a sestry, kteří by ti snad byli někdy ublížili. — A ty mi vyslípneš, že bych byla přišla o pensi! Dítě, dítě! Jaké postavení společenské se mi v náhradu za ni nabízelo! Vše jsem odmítla — pro tebe. Ale teď je na čase, abys již uvažovala o své budoucnosti střízlivě. Je ti třiadvacet let. Není to stáří, Katulinko, do staropanenství máš daleko, ale taky už to není hravé dětství. — Kolozub není muž k zahození. Pravda, je mu přes třicet, snad nechybí mnoho do čtyry-

cítky, ale ten rozdíl pomalu se bude menšiti, Katulinko. — Arciť, vím, pan Přinda jest učiněný mladík proti němu — —“

„Prosím tě, maminko!“ řekla Katynka nevrle, netrpělivě, a prudce na skle zabubnovala.

„— — pan Přinda jest mladíček proti němu,“ pronášela matka odměřeně, „ale potrvá ono nejméně šest, osm let, než bude hotov se všemi zkouškami, s rigorosy, s praksí, a než otevře vlastní kancelář. Počítej, Katulinko, že ti pak bude třicet let — na to tedy nespolehej. — Zatím, Katulinko, dorostou děvčátka, která nyní chodí do školy a kterých ty arci nevidíš nebo je přehlížíš. Ale v těchto vyžlatech, milá Katulinko, v těchto nevšímaných školačkách vyroste znenáhla nebezpečná konkurence všem, které nyní vybírají, a najednou pak všichni takoví páni Přindové otevrou oči, co je to obklopuje, začnou srovnávati — a každé takové srovnávání dopadá osudně, Katulinko. — Vím, Katulinko, pan Lonský je taky hezký chlapík — —“

„Ale kdo pak mluví o Lonském!“ vybuchla Katynka.

„Já, milá Katulinko,“ pokračovala matka klidně. „Já o něm mluvím, a vím proč. Matka není slepá a vidí ledacos, o čem se dceři nezdá. Vím, že ti jeho společnost byla náramně milá, než se objevil pan Přinda. Jenže taky pan Lonský má do ženitby šest, osm let — aby totiž mohl ženu

uživit. A ještě bych se mohla zmíniti o panu Kazdovi — —“

„Maminko, prosím tě!“

Prsty slečny Katynky přestaly bubnovati. Její zvolání znělo skutečně jako prosba o milost. Matčina přehlídka všech mladých, ale ženitby a založení vlastní domácnosti ještě neschopných mužů, k nimž zraky Katynčiny čas od času byly zalétaly, tato klidná, rozjímavá přehlídka ji trýznila. A nevěděla, kam až matka dospěje, o kom o všem ví. Bylo to dvoření na čas, byly to flirty na výpověď, byla to drobná dobrodružství, vše zůstalo bez výsledku, bez úspěchu a bez další naděje.

„Nic jiného tím nechci říci, Katulinko, nežli že je to jako ve všem na světě: mnoho povolaných, málo vyvolených. Jenže u děvčat, milé dítě, bývá to někdy naopak: mnoho vyvolených — a nakonec žádný povolaný. — Je mojí povinností, dceruško, abych o tom s tebou promluvila, neboť pan Kolozub tentokráte dává krátkou lhůtu: chce odpověď do neděle. Míní, žes měla na rozmyšlenou času dost, již poprvé a podruhé. A víš, co mi ještě řekl? Že v případě záporné odpovědi má již taky náhradu a že doufá, že nebude oslyšen. To si myslím sama. — A věř mi, holka, že pan Kolozub je tak dobrý a milý člověk, že bych se na tvém místě ani chvíli nerozmýšlela. — Ba, Katulinko, já bych se ani na svém místě nerozmýšlela. — Konečně — je mi čtyrycet, a sama přisvědčíš, že nejsem žádná umu-

čená vdova. Smutek po tvém otci jsem poctivě a svědomitě vychodila, vycítila, bolest vyplakala, — štěstí života je pro všecky...“

Teď teprv Katynka se obrátila k matce a řekla určitě, skoro drsně:

„Dobře, maminko, ale já Kolozuba nechci! Už to jméno: Kolozubová!“

„Jak usoudíš, Katulinko,“ řekla matka shovívavě. „Dobře. Uvědomím ho o tvé odpovědi.“

„Ne, maminko,“ řekla dívka rozhodně. „Sama mu odpovím, jakmile přijde domů. Vždyť dokazuješ, že již nejsem žádné dítě, mohu tedy sama za sebe mluvit.“

„Jen rozumně, Katulinko,“ napomínala matka. Ale jinak jí bylo skoro milé, že si dcera tak samostatně počíná. A pravda, ať si to s ním vyřídí. Snad že tváří v tvář — — v paní radové počala klíčiti jakási naděje.

*

Bylo k večeru, když nedaleko na chodbě skříply dveře pokoje páně Kolozubova, vlastně dvou jeho pokojů se zvláštním vchodem, kteréž si byl najal od paní Nechánské a z nichž by tak nerad byl odešel, jak se k ní vyjádřil. Nic naplat. Po dnešním rozhodnutí slečny Katynky přece jen odejde. Nic jiného mu nezbude.

Slečna Katulinka se oblékla jako na vycházku, upjala kabátec, zapjala rukavičky, přehodila přes ramena kožišinu, stáhla závoj a řekla k matce:

„Prosím tě, podívej se k němu za jakoukoli záminkou, je-li tak uspořádán, aby ho děvče mohlo navštívit.“

„Jaká pak záminka, Katulinko. Má zde dopis — donesu mu jej.“

Po chvilce panička se vrátila.

„Jdi, Katulinko, ohlásila jsem tě, očekává tě. Měj rozum — bůh tě provázej.“

Katynka pevně semkla rty, políbila přes závoj matku a vyšla z pokoje. Za mžik zaslechla paní radová zaklepání na dveře páně Kolozubovy. Rty její sotva znatelně se pohybovaly, prsty obou rukou semkly se. Jak ráda byla by teď stála při dceři, aby jí napovídala, aby ji k rozumu nabádala.

Dlouhá, předlouhá chvíle uplynula, dcera se nevracela. Paní radové vzmáhal se již nepokoj, ba úzkost jakási. Konečně se dveře bytu páně Kolozubova rozlétly, zapadly zase, a po několika rychlých krocích vstupovala slečna Katynka do pokoje. Tváře její pod závojem hořely, ňadra jako by se chtěla dobýti z těsného kabátce.

„Pro boha tě prosím, dítě, co jsi dělala tak dlouho? Co jsi řekla panu sekretáři?“

„Aby opatřil, čeho třeba ke sňatku. Dala jsem mu slovo. Jsem jeho.“

„Dítě!“ vykřikla matka v radostném úžase. „Co se stalo, že ses tak obrátila?“

„Co se stalo? — Víš, co mi řekl? — Bude-li odmítnut mnou, že požádá za ruku — — t e b e.

Řekl to zcela vážně — a z tvých slov odpoledne mohla jsem usuzovati, že by nebyl oslyšen. Nuže, maminko, kdyby se stal mým otčímem, postavení mé by se nezlepšilo, jako pastorka bych musila p o s l o u c h a t i. Stane-li se však mým chotěm, bude p o s l o u c h a t i o n — bude tedy mým chotěm. A nyní se obléknì, maminko, půjdeme všichni tři na procházku. Ať vidí celá Praha, že jsem nevěstou. Ostatně se za něj nemusím stydět!"

Matka odsunula dceři závoj s tváře na čelo, aby ji mohla políbiti přímo na rty, a líbala ji, líbala téměř vášnivě.

„Dobře jsi učinila, dceruško! Věř mi, až vás pospolu uvidí, mnohá — mnohá ti bude záviděť!"

Katulinka se vzpřímila, vztyčila v celé velikosti své a veškeré výbojnosti, mávla rukou a bodla ukazováčkem do vzduchu:

„A to je taky příčina, maminko, proč jsem ho neodbyla. Ať závidí, ať závidí, až zezelenají. Věnuju-li mu mladý svůj život, ať za to mám jejich závist...!"

V březnu 1912.

O nesmělém Vojtíškovi.

Obrázek ze zmizelé ulice pražské.

Málem by člověk mohl psáti nové pražské pověsti a pohádky z let a míst, od nichž nás ani nedělí veliká mezera časová. Tolik toho v Praze zmizelo za jediný věk lidský, a nepříliš dlouhý. A vynaložte všechnu výmluvnost a vypravujte mládeži, kterak to zde onde vypadalo — nikomu nevysvětlíte, nikomu nevymalujete. Vždyť i vaše paměť a obraznost vám selhává, chcete-li si nějaký zjev z minulosti na oči vyvolati, a chodívali jste kolem toho denně. Na příklad řekněme dům a hospodu „U města Bělohradu“ anebo jen „Bělohrad“. Stával tam na konci ulice Myslíkovy, něco málo kroků od hostince „U Bubeníčků“ a před Šítkovskými mlýny, kteréž zastiňoval. Stál, abych tak řekl, ne v u l i c i, ale n a u l i c i, právě v prostředku, jako ostrůvek, bezmála tam někde, kudy se zatáčejí koleje elektrické tramky na nábřeží Palackého. Ale tehda ještě nebylo tramky elektrické, ani její předchůdkyně koňky, ba ani nábřeží Palackého nebylo, a Bělohrad nikomu ne-

překážel. Hledejte jej teď! Postavte si jej tam v duchu! Nikomu se to nepodaří.

Nebo nebožku Kočičí ulici, která vedla s kopce z ulice Václavské do Podskalské třídy. S nebožkou svatováclavskou studánkou, kam chodívali pro vodu lidé z celé té končiny, ba i z náměstí Karlova. Byla to učiněná horská krajina, byl to hotový příkrý průsmyk, vedoucí dolů k Vltavě. V zimě za sněhového poprašku nebo dokonce za náledí žádný starší, chatrnější člověk netroufal si tamtudy dolů a raději si kus cesty zacházel, nechtěl-li se dostati s kopečku jiným a nepříjemnějším způsobem, nežli přirozeným, totiž po nohou. Nemoudrá mládež tak do dvanácti, do čtrnácti let vynakládala na tu komunikaci arci jinou část těla, ale mládež vůbec provozuje pěkné věci! Něco takového nemohli jste od lidí moudrých s křehčími kostmi ani požadovati. Starostlivé matky arci pak spráskaly rukama nad tím, jak ty kalhoty na harantech zrovna hoří, a nestačily malým taškářům vzadu vysazovati celé „plástve". Ano, ale kde jen takové záplaty pořád brát?

A tam tedy to bylo, skoro na rohu zmizelé nyní ulice Kočičí, v malém, šerém hokynářství páně Zázvorkově. Vytloukal skrovné živobytí věchtovím, košťaty, kvašeným zelím, syrečky, mýdlem, černými bandory a jinými pochutinami, a v bázni boží uléhal a zase vstával s manželkou Eližbětou. Dosti dlouho šlo to bez velikých starostí, sousedky a kuchty z okolí se trousily tak

přes den a přinášely krejcary a šestáky, a vždycky bylo na sousto jídla a na nájem. Ba, nějakou tu zlatku ještě mohl starý Zázvorka uložiti.

Ale konečně taky na něj dolehl věk.

Od věčného tahání vozíku, nakládání zelí, štípání dříví kuchtám a jiných výkonů podobných ohnul se mu hřbet, ztrnuly ruce, nohy nějak tuhly, krev stydla. Pravda, poslední léta už to všechno nemusil dělati sám, pomáhal mu syn Vojtíšek. Ale tu to právě bylo, s Vojtíškem!

Bylo k podzimku, na večer, seděl tak starý Zázvorka v šerém koutě za pultem vedle sudu se zbytkem loňských povidel, pokuřoval si a hovořil do otevřených dveří, jež vedly do světnice vedle krámku:

„'de pak zas máme Vojtíška, mámo?"

Ve světničce kdosi zachrchlal a starý hlas ženský odpovídal:

„Táto, táto! Taky už tě ňák paměť vopouští. Kde ho máme. Pro sůl jel, nevíš?"

„Povídáš pro sůl, mámo?" mluvil nějak žalostivě Zázvorka. „Co pak vydávají sůl taky na večír? Dyk aby tam byl jel dopolodne..."

Chvilku bylo ticho, načež hlas ze světničky odpověděl: „To'ce ví, že dopolodne. Snad si ji někde nechal — měl dnes toho tahání vícejc — a teď teda si jel pro ni."

Zázvorka bafal, chvíli nic neříkal, už ho za pultem sotva bylo vidět. Ale že nikdo nepřicházel, nerozsvěcel. Škoda petrolky!

Až pak zase:
„Mámo!“

— — —

„No co pák?“

„Jářku, mámo, hodnej to je chlapec, Vojtíšek, všechno pravda. Pilnej kluk. Nevodmlouvá, rachotí do oupadu, outrata nejni žádnej. Ale starost mi dělá náramnou.“

— — —

„Povídám, že mi dělá starost, mámo. Šak tobě taky, třeba že nic neříkáš, já vím. — Ale, mámo, mně nejni tak, jak si myslíš. Cejtím to ve všech oudech, že tu s vámi dlouho nebudu — —“

Ve světničce někdo něčím práskl.

„Pro boha tě prosím, táto, mlč 'ně pořádej s tímhle.“

„Jo, jo, mámo, ty řekneš mlč 'ně — ale až 'ně pak natáhnete támle přes mandl na prkno studenýho, než 'ně vynesou, pak by ses eště ráda na ledaco zeptala, ale to budu němej — a breč si pak, jak 'češ. A proto bych rád, aby se toho ujal, než vodejdu, a rád bych, aby se voženil. A teď sem u jádra, mámo. Kluk je tak nesmělá, holek bejvá plnej krám, na žádnou se nepodívá, do žádnej nešťouchne, a holky se na něj třesou ja' kos na strouhanou mrkev. Je plachej jak straka — takle ho nevoženíme, mámo!“

— — —

„Povídám, jářku, mámo, že ho takle nevoženíme. Kryle pána, kluk jak ouboček, sáh dříví rozštípá, do rukou si neplivne — a ze žencký zástěry na něj čiší strach. Jakej pak je to muskej!“

Teď se ozvalo ze světničky nesmírně mrzutě:

„Protože je po tobě, táto! Just si bejval zrovna takovej. 'do pak se měl k ženění jako chudej král do boje! Ty! Dybych si tě nebyla bejvala vzala já, ty by sis 'ně nebyl vzal. A musela sem tebou hodně pohnout! Taky ti byly knoflíky na žencký kacabajce svaty. Jo, jo, Bartoloměji. Byl si z takový studený krve. — A tak jen se nestarej — šak si ho konečně taky ňáká vopoutá.“

„Vopoutá, vopoutá,“ broukalo to ze tmy za pultem. „Ale kdy! Dyk je mu Kryle pána bezmála třicet — a taky bych 'i rád viděl, mámo. Mám toho dost, a ňák mi nabíhaj nohy. Pak vodejdu, a budeš se s tím plahočit sama. A zatím by sis mohla vodpočnout.“

„Tak mu domluv!“ houklo to ze světničky.

„Co pak sem se málo nadomlouval? Povídám: koukej, Vojtíšku, támhle zámečníkovic Nanynka, nebo vedlejších Macků Betyna, nebo uhlířová Žanka — no a nechceš-li nakrásně žádnou z nich, tak se vohlídni sám a přiveď nám šikovnou nevěstu. A co kluk zatrápená? Svěsí hlavu jak nemocnej kůň a mlčí jako dub. Vožeň takovýho člověka!“

V krámku se v tu chvíli zatemnilo docela, neboť na práh vstoupila široká, naditá ženská postava.

„Pámbu dobrej večír, pane Zázvorka.“

„Šak už je — jako kolomasť, dej pámbu, drahá paní,“ odpovídal hokynář ze tmy. „A pořádej si říkám, abych rozsvítil, a myslel sem, že přijde Vojtíšek — ale čert ví, kde ho je konec.“

Jako by nalíčil vnadidlo hladové myši — s ničím tak nemohl Zázvorka přijíti vhod „drahé paní“, jako zmínkou o Vojtíškovi. Jako by na to jen čekala, mrštila do tmy krámu a směrem za pult pohotově:

„No, je-li ještě tam, kde sem ho před ňákou chvílej viděla, jak sem šla vokolo, to by byl u Bělohradu v Žitnej ulici.* Tam u těch niťařů.“

„V Žitnej ulici, povídaj, drahá paní?“ tázal se Zázvorka ze tmy, ale již vstával a šramotil po pultě, hledaje sirky.

„Jo, jo,“ potvrzovala drahá paní. „A to už sem ho tam jednou merčila — něhdá minulej tejden. Hezkou holku má niťařka — ale ta, mně se zdá, má už taky něco malýho.“

Nad Zázvorkou již prskala petrolejka s cylindrem začazeným ještě od včerejška. Panička chtěla za krejcar přesličky, dostala ji, Zázvorka

---

* Myslíkova ulice nazývala se před lety Žitnou, a nynější Žitná Žitnobranskou.

shrábl novák, panička ještě chvilku cosi povídala, konečně šla.

Zázvorka dobře hádal, že přišla, jen aby mu tu novinu o Vojtíškovi pověděla. Tuze převelice jí na tom záleželo, aby ji nikdo nepředešel. A mimochodem řečeno, „drahá paní“ měla taky dceru, a docela nic by nebyla namítala proti Vojtíškovi jako ženichu.

Jen drahá paní odešla, tatíka Zázvorku jako by cosi pobodlo. Vyšoural se před pult a zavolal do světničky:

„Mámo, po'cem na chvíli, aby nezůstalo prázno.“

„A kam pak tak najednou, táto?“

„E, podívám se na krok do tej Žitnej — v pádu že by tento — aby se Vojtíšek nemeškal.“

„A že tě to nemrzí, táto!“

„Vidíš, nemrzí. Tak ve mně jako něco tento, abych se podíval. Šak tam nebudu věčně. A dyby se stalo a Vojtíšek přišel dřív — nic mu neříkej, mámo.“

Ku podivu, jak bystře Zázvorka vykročil. Teď se nezdálo, že mu nohy nabíhají, neboť když matka Zázvorková vyšla před krámek, aby se za tatíkem podívala, byl již kdesi za rohem. —

Lucerna, která svítila právě nad vraty „Bělohradu“, vrhala světlo ještě o kus dále, na malý krámek niťařský paní Švarcvajsové, po pravé straně bývalé Žitné, míříme-li od ulice Spálené.

Taky tam již dávno hořela petrolejka nad pultem, arci nádhernější než u Zázvorků, učiněný „lustr“ proti ní, a za pultem seděla vdova paní Švarcvajska, s okuláry na nose, a pletla punčochu. Pletla je tak věčně, neúnavně, neboť je robila na sklad.

U dveří stanul starý Zázvorka, nahlédl do krámu, stiskl kliku, vstoupil. Ani panička neměla času, aby vstala a „kupce“ přivítala, když se Zázvorka otázal:

„Nemaj mi za zlé, milá paní, že sem tak smělej: nebyl tu náš Vojtíšek?“

Než mohla panička odpověděti, objevil se ve dveřích světnice za krámem, na samém prahu — milý nesmělý Vojtíšek, jako by jej hlas otcův byl přičaroval. Přes ramena Vojtíškova hleděla do krámu na nenadálého hosta mladá, úhledná ženština, s výrazem překvapení, skoro leknutí. A milý Vojtíšek choval v loktech — děcko asi roční, které vztahovalo ručku a mermomocí chtělo ho lapiti za knír.

Beze všeho překvapení otázal se starý hokynář:

„A Vojtíšku — to snad je tvoje?“

Slova ze sebe nemohl vyraziti Vojtíšek ani mladice za ním — ani paní Švarcvajsová v krámě.

A starý Zázvorka zvolal:

„Kryle pána — to ste všichni ztratili řeč! No, dyk já nic, Vojtíšku, já proti tomu nic nemám — a máma jistě taky ne. A že tak po-

tajmu! — No ale, drahá paničko," obrátil se k paní Švarcvajsové, „do pořádku se to dát musí — za šest neděl se můžou ty mladý vzít. — No a co pak, Vojtíšku, domů se mnou nepudeš? — Ahá, chceš tu ještě chvíli pobejt — no dobrá, ale pak přiď a můžeš mámě přivíst vokázat nevěstu — a to maličký taky můžete vzít. Vyvalí to máma voči! Zatím pěkně s pánembohem."

Jak přišel, tak odešel.

A když za nějakých deset minut vpadl do svého krámku v Kočičí ulici, odsupl si chvatem, a první jeho slova, jež pronesl k ženě, zněla skoro vítězně:

„A, milá mámo, ty ses mejlila, ten kluk zatrápená nejni po mně — ten je po tobě! To se podivíš, jakou ti povím novinu!"

A potom tedy vypověděl otec Zázvorka svou novinu. A nemýlil se: máma oči vyvalovala.

V září 1913.

Přes půlnoc!

Kouty veliké světnice utápěly se v šeru. Na starodávném, okrouhlém stole ve středu jizby hořela petrolejka, ale skleněný její zvonovitý příklop ověšen byl zelenou látkou. Tak plamen lampy vrhal jen světelný kotouč na květovaný ubrus, a druhý, menší kotouč světla z cylindru obrážel se na stropě, a tu ještě pohlcovala jej růžice starého malování temných barev.

Nějak dusno bylo ve světnici, ne však horkem. Dlouho dost bylo do kamen v koutě u dveří přikládáno, teď v nich dohořívaly poslední zbytky uhlí. Prolézal je nízký plamen, pobleptávaje a poprskávaje, jako by po večeři ještě kosti obíral. Chvílemi jako by se do popela zahrabal, až se v peci setmělo, chvílemi však znova vyšlehl, jako když najde sousto ještě stravitelné a ponenáhlu je ohlodává. Dlouho nic jiného nebylo slyšeti krom tohoto dohořívání.

Přece však. Z lože v koutě protějším ozývalo se chvílemi nepravidelné, těžké oddychování a chvílemi zase nadobro umlkalo. S pobroukáváním

kamen tvořil tento vyšlehující a zase zmírající dech dvojzpěv nesmírně tesklivý.

Konečně ztichlo v peci a petrolejka na stole pomrkávala, jako by ji ospalost přemáhala.

Na loži v koutě zašustělo cosi, ozvalo se zastenání. Dívka, sedící na židli u postele a dlouhým bděním zmořená, vytrhla se z dřímoty, naslouchala. Do tváře nemocné neviděla, ježto hlava na lůžku zatemněna byla španělskou stěnou, aby světlo nedráždilo oči nemocné.

Ze tmy kouta ozvalo se namáhavě:

„Verunko...“

Dívka zamnula dlaněmi v očích, aby nadobro zaplašila únavu, a promluvila tlumeně, šetrně:

„Verunka tu není, maminko. Co si přeješ?“

„To jsi ty, Minko? — Chtěla jsem říci, aby se Verunka již strojila. — Již je čas. — Ať nezmešká — ať nepřijde pozdě. — Ať toho užije, dítě milé...“

„Již odešla, maminko, a dávno,“ odpovídala Minka.

„Jdižiž, dceruško!“ podivila se nemocná. „A já nic neslyšela.“

„Spala jsi, maminko. Spala jsi tak pěkně. Byla jsem ráda, že tě nevzbudili.“

„Přišla tedy pro ni tetička?“

„Přišla, maminko.“

„A Iváněk taky šel, dítě?“

„Taky, maminko, když jsi poroučela.“

„Neporoučela, Minko, chtěla jsem jen. — Tolik se těšili na masopust, chudáci, a máma se jim roznemůže. Šaty dávno měla, co by s nimi dělala?“

„Šla nerada, maminko drahá, a taky Iványek. Ale když jsi tolik naléhala — —“

„Co byste u mne všichni dělali, dítě? Dost na tom, že ty tu sedíš jak milosrdná sestra. Chudáku! No, tebe jsem doprovázela na plesy, pokud jsem mohla, ale Verunka šla dnes poprvé. Vždyť vím, jak plakávala tam u okna, že nebude moci, že toho nedočkám, vidíš? — všechno vím. Přece jsem dočkala — a Verunka o to nepřišla. — Iványek! Hodný hoch — šel s ní. A tetičce za mne poděkuj, že mne zastala. Vím, nebylo jí asi tuze do plesu.“

Mince vytryskly slzy z očí. Ano, plakávala Verunka u okna, ale ne pro zmařený ples, nýbrž proto, že matka stůně poslední nemocí.

„Proč nemluvíš, Minko?“

„Co si přeješ, maminko?“

„Podej mi napít.“

Dívka podala sklenici vody s malinovou šťávou, přidržela nemocné k ústům, nadnesla jí hlavu.

Nemocná dychtivě lokala, srkla po posledním doušku, tlakem hlavy naznačila, že má dosti.

„Děkuju, dceruško. A nezáviď Verunce, že šla dnes a ty žes musila zůstat u mne. Půjdeš jindy, dítě. Jsi nejstarší, máš rozum. Ale ti mladší! Kterak za to mohou, že matka stůně!“

Odmlčela se na chvíli.

„Bože, Minko," ozvala se zase, „je tu tma jako v hrobě. Odstav to, ať na tebe vidím."

Dívka se vzchopila, odsouvla zástěnu. Na nemocnou paní Halířovou padla záře petrolejky.

Jako by i v ní se bylo rozjasnilo, usmála se pojednou. Zraky její se upínaly kamsi do dáli, a ústa zašeptala:

„Slyšíš, Minko? Teď hrají — a Verunka je v kole. Slyšíš, co hrají?"

Tvář nemocné usmívala se víc a více, zato tvář dceřina lítostně se zkormoutila. Dívka neslyšela nic — a slyšeti nemohla. Jak daleko byl Žofín! Odnikud nepronikal do tohoto smutného příbytku ani zvuk. Co slyší matka, je přelud sluchový.

„Slyšíš ji, Minko, tu hezkou starou polku? ‚Když si náš dědeček babičku bral, bral' — —"

Ústa matčina popěvovala první takty staré skladby mdle, sotva slyšitelně, a Minku za srdce to popadalo, v kostech ji mrazilo.

„— ‚babička plakala, dědek se smál, smál' —"

Mince řinuly se slzy z očí, ale matka nemohla toho viděti. Dcera seděla zády k světlu.

„Pamatuješ, Minko?" otázala se stará paní.

„Ach ne — kterak bys pamatovala — vždyť jsi tehda nebyla na světě, dítě. Ale tenkráte to byla nová písnička, Minko, poprvé ji hráli, když jsem poprvé tančila s vaším tatínkem, chudáčkem. Tenkrát ještě nebyl radou, dceruško, byl adjunk-

tem„ a tak hezky tančil, a tak mě k sobě tiskl — — ‚Když si náš dědeček babičku‘ — — slyšíš, dceruško? Začínají znova — Verunka tančí. — Tanči„ dítě„ tanči — letos už nebudeš tančit. — Můj bože„ kdo ji skládal, tu polku? To bylo na sklonku šedesátých„ pravda. Tehda, v letech šedesátých„ byl v Praze kapelník Komzák, a to byl Čech, a po něm přišel Strebinger, a to byl Němec. Kdo ji skládal„ nepamatuješ? Zdá se mi, že Strebinger„ ale uhodil dobře na tón, Minko. Dlouho pak jsme tu písničku zpívávali s tatínkem„ ale již jsme nechodili do plesů„ již jsme chovali, jednoho vás po druhém —“

Nemocná ztichla„ zavřela oči, těžce oddychovala. Zdálo se„ že usnula.

Pojednou se vytrhla a zvukem naprosto jiným„ dutým, zalekávajícím otázala se:

„„Kolik je hodin?“

„„Odbilo deset, maminko.“

„„Deset! — Deset! — A dnes je posledního, dítě! — Tedy ještě ne!“

Nemocná pracně sepjala ruce na prsou a vyrážela namáhavě:

„„Bože všemohoucí, dopřej mi, abych přečkala půlnoc! — Modli se„ dítě, abych dožila zítřka — abyste nepřišli o pensi. Napsal Iványk kvitanci?“

„„Napsal, maminko,“ odpověděla dívka, bráníc se ze všech sil„ aby nevypukla v pláč.

„„Podepsala jsem ji, dítě?“

„Podepsala jsi, maminko. Ale nestarej se o to, vždyť pan doktor ujišťoval — —“

Jako by neslyšela poznámky dceřiny, s jistou tvrdošíjností pronášela nemocná:

„Vidíš, nic už nepamatuji, že jsem podepsala. A podepsal ji pan domácí?“

„Podepsal, maminko.“

Nemocná opět se odmlčela, ale náhle vyrazila ze sebe skoro hrozivě:

„A pan farář, Minko, taky podepsal?“

„Pan farář podepíše zítra, maminko.“

„Zítra? Zítra bude pozdě, dítě. Dnes jednatřicátého — zítra prvního. — Byl u mne tatínek, dítě, právě odešel, a povídal: Zase přijdu, maminko, čekej na mne. Ale nezapomeň na kvitanci. Zítra je prvního, termín, aby děti měly na nájem — —“

„Maminko!“ zaúpěla dívka. „Maminko drahá!“

Teď nemocná rozevřela zraky do široka. Zíraly na dívku cize z hlubokých, temných jamek, a ústa nemocné pracně se pohybovala:

„Neboj se, dítě, posečkám do zítřka. — Hříchů nemám — jestli jsem kdy vědomky neb nevědomky zhřešila, vše jsme odpykala, bohu se vyzpovídala, dobro činila, jen pro vás dýchala! — Bože všemohoucí, jen do půlnoci!“

Hlava nemocné, zdálo se, zaryla se ještě hloub do podušek, oči se zavřely, ústa zmlkla. Ve světnici ztichlo, jen stažený knot petrolejky

na stole poprskával. Dívka sklonila hlavu, chopila se cípu peřiny a dusila v ní křečovitý pláč.

— — — — — —

Chvíle míjely. Hodiny na nedaleké věži odbíjely v určitých přestávkách, čtvrti, celé, čtvrti, celé — ale nikdo jejich zvuku nenaslouchal.

Pojednou zalehl v mrtvé dusno jakýsi šum zvenčí, tlumený, přece však postižitelný, a blížil se.

Dveře zticha se otevřely a do světnice po špičkách vstoupila dívka v plesovém úboru, za ní mladík. Verunka, Iványk. Oba spěchem udýchání, s pohledy plnými úzkosti v příkrém odporu k plesovému výstroji.

Šumem probuzena vzchopila se Minka, ohlédla se.

„Již jdete?“

A popošla beze šustu k sestře, bratru.

„Neměli jsme stání — stále nás to pohánělo domů. Ach, neměli jsme ani odcházet!“ šeptla Verunka. „A maminka?“

„Spí,“ odpověděla Minka.

V tu chvíli nemocná otevřela oči. A poznavši děti, usmála se — ale již ne úsměvem pozemským — a bylo zřejmo, že se pokouší vztáhnouti ruce.

Ivan i Verunka chvátali k lůžku, pocelovali ruku matčinu.

„Již jste doma? — Kolik je hodin?“ otázala se matka.

„Bezmála hodina s půlnoci," odpovídal syn „Ach, rádi bychom byli přišli dříve — —"

„Hodina! Je p r v n í h o! Nezmeškali jste. A já dočkala. Pomodlete se, děti, že je p r v n í h o —!"

Pravice umírající zaryla se do vlasů dcery Verunky, sklouzla pak na hlavu syna Ivánka a spočinula konečně zbývající silou na hlavě Minčině. Ústa šeptala, co již nikdo z dětí neslyšel.

A pojednou cítila Minka, že tlak ruky na její hlavě povoluje, mizí, a náhle svezla se matčina pravice bezvládně a sklesla dceři na rameno.

S nedaleké věže snášely se do zimní, masopustní noci čtyry údery jasné a hned potom jediný zvuk hluboký, dlouho dochvívající.

Hodina s půlnoci... *V lednu 1913.*

BEZDĚTNÁ.

Tato povídka původně byla napsána r. 1894 pro druhé vydání „Drobných lidí". Přejal jsem ji z řečené sbírky do této knihy, ve kterou svým rázem spíše náleží. *I. H.*

Byl deset let ženat, Ivan Hron, měl krásnou ženu, žil v blahobytu. Měl „skvostné postavení", jak o něm říkali zejména jeho důvěrnější přátelé, tito skoro vždy s přídechem jisté závisti. Ah, ovšem že mu mohli záviděti, neboť Ivan Hron byl pokládán za synka Štěstěny. Vybyv gymnasium, dal se zapsati na právnickou fakultu, chtěl býti doktorem. Vlastně tomu chtěl jeho otec, zámožný venkovský obchodník. Přál si, aby syn byl něčím lepším než on sám. Nuže, syn vyhověl otci a studoval. Ale nedostudoval. Dopustil se v mladické horkokrevnosti nějakého přečinu, jehož prvním následkem bylo několikanedělní vězení a následkem druhým vyloučení z university; byl to přečin politický, avšak akademický senát chtěl míti universitu čistou a lehkomyslného mladíka navždy vyloučil, kterýžto rozsudek měl v zápětí hněv otcův, výhost z rodiny, vydědění. Nač medle se stará otec, nač se plahočí od rána do noci, ne-li na děti? Kdo dal nezletilému, nerozumnému synu právo, aby zahodil všechnu budoucnost jediným nerozvážným činem?

Ivan Hron ji zahodil. Byl o tom přesvědčen otec a dovedl i přesvědčiti matku. S tím přesvědčením umřel starý Hron.

Ivan? V zoufalém postavení, v jakém se octl, když odpykal vězení, zaklepal na dveře banky, která právě hledala několik diurnistů. Byl přijat a za třicet zlatých měsíčně věnoval ústavu tělo své i ducha.

Objevilo se zanedlouho, že nevyplýtval marně značný díl posavadního života studiemi gymnasijními a dvěma ročníky právnické fakulty. Objevilo se, že nezahodil tak zcela svoji budoucnost. Ivan Hron byl znamenitě „upotřebitelný", jak o něm referováno nižšími představenými vyšším, Ivan Hron postupoval. A všichni jeho bývalí nižší představení nenadáli se překvapení, jakého se jim mělo po několika letech dostati. Zatím co pokladníci, účetní, likvidátoři a jiní přední úředníci, dříve nad Hrona povznesení, setrvali nadále u svých stolů a mramorových pultů, stalo se, že Ivan Hron, vyznamenav se neobyčejně při několika transakcích banky, zavolán byl po náhlém úmrtí generálního ředitele do schůze správní rady, kde předseda vážně, jak vyžadovala důležitost chvíle, a zároveň se znamenitými rozvláčnými řečnickými příkrasami se ho otázal, zda by nechtěl zaujmouti místo zemřelého ředitele.

„Máme k vám veškeru důvěru!" končil předseda svoji přednášku.

Ivan Hron, ač ho návrh nepochybně překvapil, tvářil se přece, jako by nebyl překvapen. Byl si vědom do jisté míry svých schopností a měl dosti duchapřítomnosti, aby odpověděl, že závisí vše na podmínkách, jež budou stanoveny.

„Za týchž podmínek, jež platily pro vašeho předchůdce," řekl předseda správní rady. „A splníte-li naše naděje, bude vaše postavení ještě skvěleji upraveno. Neboť nynější stav podniku opravňuje k nejlepším nadějím. Jen silného, energického vedení je mu třeba. Proto jsme zvolili vás."

Ivan Hron přisvědčil, uvázal se v úřad, a ještě toho večera letělo Prahou, kdo je novým ředitelem banky.

„Má štěstí ten člověk!" pravili jedni.

„Hlava je dobrá!" říkali jiní.

Před Ivanem Hronem rozkládala se budoucnost nejkrásnější.

Ještě rok zůstal Ivan Hron svoboden. Jako by čekal, zpevní-li se mu půda pod nohama. A poznav, že se tak stalo, oženil se.

Divili se mnozí, že si vyhledal ženu bez věna. Více se divili, zvěděvše, že to byla ještě před nedávnem „nadějná bohatá partie", jejíž lesk náhle pohasl, když otec utrpěl úpadek. Proč právě tam zaklepal? Ve svém postavení, maje příjmů do tisíců! Měl závazky nějaké? Ucházel se

o ni dříve již? Chtěl dostáti slovu svému jako poctivý muž? Ale při takovýchto obratech pomíjí každý slib, je směšná všechna tak zvaná poctivost, rozumovali zkušení a rozvážní přátelé a známí Hronovi.

Ovšem nevěděli, kdož tak rozumovali, že i tato nelákavá partie stála Ivana Hrona kus práce a vytrvalosti, že mohl úpadek tchánův pokládati skoro za štěstí, že dívka podlehla prosbám rodičů, aby neodmítala ruku, která jí zabezpečuje bezstarostnou budoucnost a která snad i celou rodinu může zachrániti od bídy nejhorší. A tak Ivan Hron zářil štěstím, když bledou nevěstu svou vedl k oltáři, a když zsinalou ji od oltáře odváděl.

Deset let již byl ženat. Byl čtyřicetiletý, statný muž, sám již pokládán byl skoro za boháče, a jeho někdejší kolegové, plahočící se jako staří koncipienti v advokátních kancelářích, kandidáti bez doktorátu, doktorové propadlí při advokátních zkouškách, závistivě pohlíželi na kariéru bývalého nedostudovaného kolegy, zavřeného kdysi a vyloučeného z university.

Byli z nich mnozí ženati, dětí jim přibývalo, ženy jim stárly, tu neb onde nebylo časem všeho dost. Ivan Hron však náležel ku „předním rodinám“. Více jezdil, než chodil, žena jeho byla stále krásná, jeho tantiemy byly rok od roku větší, měl vilu, co rok trávil měsíc v lázních, neměl dětí.

„Vše mu jde jak na drátku!“ říkali závistivě. „Důchody jako ministr a žádné děti! Někdo má štěstí!“

Žádné děti! Nikdo neuvažoval, kterak bolestně právě toto štěstí se Hrona dotýká. Neboť vše, čeho ve světě vydobyl a na životě vynutil, neoblažovalo ho tak, jako by jej byl oblažil bílý proutěný košík, ověšený záclonkami, pod nimiž by byla dřímala růžolící, kučeravá hlavička milého robátka. Při všem svém skvělém, rušném, někdy hlučném životě nezbavil se Hron příměsku šosáckosti, že pokládal jen takové bytí za dokonalé a úplné, které je požehnáno dětmi.

Jaký cíl, jaký účel má skvělá jeho kariéra? Proč útočil na nejvyšší hodnost, jíž mohl dosíci, k čemu schraňoval přebytky svých výdělků, komu vše zanechá, až vyssát a zchátralý skončí vlastní život? Co ho potěší na stará kolena?

Avšak u něho nebylo toto zklamání jenom náhodné, nepocítil ho teprv po letech, kdy by byl počítal, jak dlouho již je ženat a že je pořád sám, se ženou, milovanou svojí Madlou. Jemu byla nevyplněná touha tím bolestnější, že se oženil proto, aby měl rodinu. Byl z venkova, zdravého jádra, nezkažen velkoměstským sobeckým požitkářstvím, aby si byl přál život bezstarostný, věnovaný vlastnímu já a choutkám zcela osobním. Chtěl míti děti, a ženě se s milovanou dívkou těšil se, kterak zakrátko přivine k sobě bytůstku nejmilovanější na světě. Snad

i proto tak toužil po rodině, že pokleskem svým z mládí sám pozbyl rodiny, byv z ní vystrčen, nesměje se hlásiti domů. Toužil po náhradě, a od prvního dne svého spojení s Madlou hleděl na ni zpytavě, zkoumal její pohledy, špehoval její vzdechy za nocí a prahl po okamžiku, až kdysi uzardělá, ostýchavě a stoudně mu svěří tajemství nejsladší.

Ale k tomu nedocházelo. Paní Magdalena mlčela, procházela prázdnými komnatami bytu skvostně zařízeného a na její tváři vždy zřetelnější byl jistý lítostivý, skoro bolestný rys, táhnoucí se od jemného nosíku a obmykající její rty. Ani tehdy se neztrácel, kdykoli se třeba upřímně usmála. A sotva zmizel úsměv s její tváře, vystoupil a něžné líce její opanoval zase plně nyvý ten výraz.

Cítila-li rovněž, co jí schází ke štěstí úplnému? Tušila-li, co se děje v duši manželově?

Kterak by nebyla cítila a tušila! Nikdo se nedovede ovládati tak otrocky, nikdo neumí se v každou chvíli života držeti na uzdě tak, aby pojednou slovo, ba jediný jen pohled neprozradil, co se děje v hloubi nitra, čím jest přeplněno, po čem žízní. Nedovedl toho ani sám Ivan Hron.

A nebyla to chvíle jediná, která objevila paní Hronové, co schází jejímu manželu, ač bylo-li třeba takového objevu. Vždyť byla žena!

Zvával Hron občas některé své známé a přátele k obědu, k večeři, aby vzbudil trochu ruchu a života v tichých, klidných těch komnatách, aby je uvedl zas na den do nepořádku. Byly chvíle, kdy se necítil tak zcela volný ve spořádaných těch prostorách, kde stály po měsíce všechny předměty na témž místě, zářice čistotou a leskem; kde nebylo prášku, kde tlusté koberce tlumily kroky, kde nikdy nezazněl rozpustilý výkřik.

„Ach, jak po knížecku bydlíte," řekl mu kdysi host. „Jaké pohodlí máte, jaké zařízení!"

„A co krásných věcí!" dodala žena hostova, která se byla obdivovala znova a znova pěkným obrazům na stěnách a roztomilým soškám, která se byla probírala alby, naplněnými pohledy na krajiny a města, jež byl Hron buď sám nebo s chotí procestoval, kteráž prohlížela skoro závistivě vzácné starožitnosti, učiněné malé museum.

„Kterak si dovedete zpříjemnit život," povzdechla zase. „Kterak jste šťastni...!"

Ivan Hron přeletěl s nádechem nudy záviděné ty předměty, které ho zajímaly nejvíce, když je kupoval, a bavily první den, kdy je domů přinášel a rozvěšoval nebo rozestavoval, jimž však každodenním pohlížením uvykl a kterých si skoro již nevšímal, načež — utkvívaje sám pohledem závistivým na paničce, jejíž boky se slibně šířily — pronesl s výrazem nespokojenosti:

„Ano, hezké to máme, ovšem, ale tak smutné. Kdybychom nebyli ve všem tak sami...!“

Bezděky při tom pohlédl na svoji ženu, jejíž tvář pojednou zvážněla — ba Hronovi se zdálo, že paní Magdalena vynakládá všecku sílu, aby potlačila, co jí hrozilo z očí vytrysknouti.

Jindy sami Hronovi byli návštěvou u přátel, kteří měli tři malé děti, z nichž nejmladší byl roztomilý kučeravý kluk. Bylo hráno na klavír, bylo zpíváno a vesele hovořeno, ale pro vše měl Hron nejméně pozornosti. Oddal se zcela malému rozpustilci v sedáčku, s nímž se po celý večer obíral, jejž si sázel na klín, od něhož se nechal tahati za nos a za vousy, jejž po desáté honil a pod stolem vyšťourával, když mu nezbeda v dětské skotačivosti opět a opět unikal.

Paní Hronová zdánlivě se bavila s hostitelem a hostitelkou, ale její zraky stále bloudily za manželem, a její pohledy prozrazovaly, jaká lítost jí svírá srdce. Ach, toto jediné mu nedala! Kterak by byla šťastna, kdyby doma u nich se rozléhal veselý dětský smích! Kdyby Ivan ve své domácnosti se mohl honiti za takovým nezbedným košiláčem!

Pan Hron pojednou zvedl hlavu od své zábavy a postřehl výmluvný pohled ženin, porozuměl, co se v ní dělo — a chlapce nechal. Neboť mu připadalo, jako by tímto laskáním cizího děcka ženě své něco vyčítal. Ó, nevyčítal jí nic, pranic, měl ji neskonale rád. Což snad

mohl z nich jeden druhému vyčítati? Což věděl kdo na světě, v kom z obou je příčina této osamocenosti?

Ovšem, Hron také se jednoho dne uchýlil s tajenou nespokojeností svou, se svým žhoucím přáním k lékaři.

„Jsou snad ve světě prostředky...? V čem to záleží...? Kdo bývá vinen takovou nehodou? Ach, ne, vinen, to není pravé slovo," opravoval se Hron. „Není tu žádné viny, žádného zavinění. Příčina, příčina!"

„Těžko povědeti. Někdy muž, někdy žena. Věc čistě fysiologická, nevysvětlitelná. Neshoda, nesetkání dvojí přirozenosti — — není pro to vysvětlení aniž pomoci..."

Pak se zahloubával Ivan Hron ve steré dohady. Posuzoval sebe, všechen svůj předešlý život. Hleděl na sebe, viděl se zdráva, bezúhonna. Tedy nevhodné spojení? Ach ovšem, jeho ženitba byla skutečně ukvapená.

Kolikráte viděl svoji Madlu? Dvakráte nebo třikráte. Poprvé v Dražďanech, na nějakém výletě. Spatřil pána, sličnou dívku. Hovořili česky. Krajané, také výletníci. Spatřil ji, slyšel česky promluvit, zahořel k ní. Představil se. Dva dny sledoval své krajany jako stín, potom odjeli. Hron také se vracel. Již ho nic netěšilo. Zvěděl jen, že dívčin otec je továrník z většího města v Čechách. Nic více. Po čase zamířil úmyslně do onoho města, odvážil se k návštěvě rodiny.

Byl přijat zdvořile, ale obřadně a nadmíru střízlivě. Shledal v dívce ženštinu velice inteligentní a vzdělanou, ale chovala se velmi upjatě a zdrželivě, až mrazivě. Její zraky utkvěly na něm s nesmírným podivením, když se objevil.

„Což náhodné setkání v Drážďanech tě opravňuje, abys mne stíhal i v tento úkryt rodinný?“ zdály se vyjadřovati.

Odjel a za týden se odvážil požádati o její ruku dopisem. Psal otci i dceři zároveň. Odpověď otcova byla velice zdvořilá. Nepříjemné povinnosti, aby odpověděl přímo, vyhnul se poukazem, že k nabídnutí páně Hronovu odpoví dcera sama.

Odpověděla. Uhlazeně sice, avšak stručně. Zamítla jeho nabídnutí naprosto.

„Nuže, rozhodnuto,“ řekl si tehda Hron všecek pokořen. „Zanech toho — jsem jim patrně malým pánem.“

Pojednou, než minul rok, oznamovaly noviny úpadek domu továrníkova.

Ivana Hrona dojala zpráva ta přepodivně. Byl by skoro zajásal. Nuže, má se poznovu pokusiti? A Hron bez dlouhých úvah se rozjel do města, aby nabídnutí své osobně opakoval.

Kterak rozpačitě ho tenkrát přijali. Byli zahanbeni? Co nejšetrněji pověděl Hron, že jeho postavení zaručuje slečně bezstarostný život a totéž pohodlí, jakému byla uvykla v domově.

Dívka, zdálo se, byla zoufalá. Tenkráte za ni odpovídal otec. Nezamítal Hrona, ale žádal za rozmyšlení.

„Sečkejte měsíc, dva — sečkejte půl léta," žádal jej. „Nevíte, jak všichni trpíme. Vše je změněno. A mnohé věci musí býti uvedeny do pořádku. Vím, že jste šlechetný muž, když přicházíte nyní opět — nyní, kdy jsme na mizině. Ach, nejsou všichni mužové tak šlechetní..."

Ivan Hron čekal celý půlrok, načež opět psal, naléhavě, téměř úpěnlivě. To nebyl výlev ředitele banky, to bylo žadonění mladého blouznivce.

A pak tedy byla Madla jeho. Oznámil mu otec, že mu dcera ruku podává. A Hron se oženil.

Přemítával o všem později a zdálo se mu, že jeho nápadnictví a ženění bylo provázeno tolika podivnými okolnostmi. Zda v tom nebyl prst osudu? Zda se neměl zříci vší naděje hned po prvém odmítnutí? Zda by nebyl nalezl náhradu? Dívku stejně půvabnou, něžnou, vzdělanou, ženu, kteráž by ho byla obdařila...

Neskonale trapnými pocity rozvířilo se jeho nitro, když došel k tomuto závěru. Vzpouzela se snad Madla tehda, že byla naplněna neuvědomělým nějakým tušením? Pravilo jí něco neznámého, že neoblaží svého muže zcela...? Bylo to předzvěstí, že zůstane bezdětna...?

Tedy v ní jest příčina...?

Ivanem Hronem zmítaly tyto myšlenky, toto hloubání k zbláznění.

A zase neskonalou lítostí a bolestí naplňovalo ho, když za nocí, dokonav nějakou naléhavou práci ve své pracovně, plížil se po špičkách do ložnice. Než vstoupil, naslouchal, spí-li jeho žena. A zaslechl usedavý vzlykot.

Pak sedával celé hodiny, až nastane ticho, a přikrádal se k svému loži jako zločinec, a byl šťasten, slyše konečně klidné oddychování ženino, a zjitra, když pozdravoval ženu políbením, snažil se, aby v ně vložil všecku lásku, všechnu svoji horoucnost. A tu se mu zdávalo, že ho žena líbá tak láskyplně a vděčně, jako by jej odprošovala. A hledě na ni, na její starostlivost a péči, na její drobná zaměstnání, zamilovával se do ní znova a znova a líbal ji jako onoho prvního dne, když ji přivedl do své mladé domácnosti.

A tím bolestněji ozývalo se v něm pomyšlení: Jak bychom byli šťastni, kdybychom se mohli starati ještě o někoho...!

* *
*

Kdysi na počátku léta za krásného odpůldne přišel Ivan Hron dříve z kanceláře, než obvykle. Maje zvláštní klíč ku předsíni svého bytu, nemusil zvoniti, i vešel, aniž kdo jeho návrat zpozoroval. Odložil ve svém pokoji klobouk i hůl

a zamířil ke komnatě ženině. Neslyšel vlastních kroků na měkkém koberci — neslyšela ho také žena.

Když vstoupil a než k ní došel, měla jedva času, aby složila a do obálky vstrčila list, jejž byla právě četla. Učinila tak zdánlivě zcela klidně, Hron ani nezpozoroval, kterak se jí chvějí ruce. Opírala se levicí o stolek, přidržujíc na něm dopis, a pravicí upravovala cosi na župánku, když k ní Hron přistoupil, aby ji políbil. Tak zaměstnávala obě ruce své, aby jich nemusila podati Hronovi. Nebylo by mu ušlo, že se chvějí.

„Psaní jsi dostala?“ otázal se Ivan Hron, hledě na obálku, polozakrytou prsty paní Magdaleny, a nakláněl se, aby ji políbil.

S tváří Magdiných vyprchala červeň, když se její rty setkaly se rty manželovými. V tom polibku utopila se také její zmíravá odpověď:

„Ano.“

„Hle, z domova ti píšou,“ mluvil manžel dále, hledě na známku a poštovní pečeť. „Co je nového?“

A zcela bezděky sáhl po dopise.

Bylo v tu chvíli paní Hronové, jako by musila dopis rozdrtiti v dlaních, jako by s ním měla prchnouti, jako by se s ním měla vrhnouti z okna... Avšak byla-li záchrana v tom okamžiku, nesměla se dopustiti ničeho nápadného. Tak tedy její prsty pracně se odsouvly s dopisu, ale zato tím tíže dolehly na stolek.

Hron zdvihl dopis.

„Toť je jako číslo časopisu," řekl rozmarně, mna prsty o obálku. „Už jsi přečtla?" otázal se, vytahuje složený papír z obálky. Poznával písmo tchynino.

„Nedočtla!" odvětila mladá žena. Snažila se říci to co nejhlasitěji, ale hlas jí vypověděl, selhal, přeskočil. A manžel pomalu rozevíral papír, který zcela zjevně obsahoval ještě nějakou vložku.

„Však ty jim také psáváš celé bibliotéky," řekl rozmarně, než rozevřel, a pohlédl na ženu.

Stála tu, dívajíc se téměř vyjeveně na jeho ruce a byla bleda jako křída. Ztrnulé její zraky jako by nepozorovaly, kterak na ní manžel utkvívá udiveným, tázavým pohledem.

Ivan Hron nechápal, ale myslil, že chápe. Rozpomenul se pojednou na citlivost své ženy. Vzpomněl, kterak ona nikdy se nedotkla dopisů jeho, ležících třeba celé neděle na jeho psacím stole, kterak neobrátila v ruce ani korespondenční lístek, přijímajíc jej z rukou listonošových, byl-li nadepsán manželu, kterak nikdy neprojevila nejmenší zvědavosti, pokud se týkalo jeho korespondence. Stejnou šetrnost zachovával manžel k jejím dopisům. Nechopil se jich nikdy dříve, pokud nebyl řekl: „Dovolíš?" — Dnes tak neučinil — žena jeho posud nedočtla — porušil starý zvyk, který se byl mlčky mezi nimi vyvinul. To jest příčinou překvapení a vzezření ženina.

Ivan Hron tedy složil zase list, vsouvl jej do obálky, položil na stůl a řekl udobřujícím hlasem:

„Promiň, Madličko, zapomněl jsem se.“

Žena sebrala všechnu sílu k lehkému úsměvu, kterýž měl zakrýti její hrozné uleknutí, a trvalo ještě chviličku, než řekla:

„Je to od našich — vždyť víš, nic nového, nic důležitého.“

A v zápětí svedla hovor na jiné:

„Vrátil ses dnes neočekávaně brzy — stalo se něco?“

„Co by se mohlo státi?“ odpovídal manžel rozmarně. „Spěchal jsem, abychom vyšli trochu na procházku. Je tak krásně. Snad na Žofín, chceš-li? Ustroj se.“

A hvízdaje potichu odcházel do svého pokoje, aby se také připravil.

Po jeho odchodu chopila se žena dopisu, vytáhla zásuvku vykládané skříně, která byla schránou jejích nejlepších a nejmilejších věcí, otevřela tu malou palisandrovou krabici a vložila do ní dopis. Uzamkla zásuvku a uschovala klíč. Potom se strojila na vycházku.

Když sešli se schodů a vyšli na ulici, podal Hron ženě rámě. Lahodilo mu nesmírně, kterak těžce se na ně zavěsila, kterak se k němu těsně přitiskla. Ano, pod tímto ramenem jest její místo, zde se cítí zcela bezpečna, v ochraně před

celým světem. A netušil Ivan Hron, co zmítá její duší.

Za několik dnů po této příhodě, na niž dávno zapomněl, osaměl Hron ve svém bytě nakrátko. Chystal se, jako vždy, na malou cestu za hranice se ženou, a paní Magdalena před každou takovou cestou dojížděla na den, na dva dny domů. Rodiče její stárli, paní Hronová chtěla se s nimi potěšiti a rozloučiti pro všechny případy. Ah, vždyť za několik neděl, co bývali na cestách, mohla smrt zachvátiti oba ty stařiky.

Ivan Hron připravoval za její nepřítomnosti vaky na cestu. Nastupoval tu již svou dovolenou a trávil celé dny doma. Uschovával, zavíral, co slušelo zavříti, aby s klidem a bezpečím mohl odjeti.

Zítra měla se paní Magda vrátiti z rodného města.

Ivan Hron, přišed od oběda z hostince, naplňoval svou cestovní kabelu. Potom přecházel bytem, zdali je všady vše v pořádku. Vkročil také do komnaty ženiny a usmíval se, vida, jak pečlivě tu jest poklizeno a spořádáno.

Pojednou padly jeho zraky na Magdinu ořechovou skříň. Vše bylo uzavřeno, jenom nejhořejší zásuvka vyčnívala poněkud z drážek. Nebyla dovřena.

„Hle, je tak opatrna — a tu svoje poklady nezavřela," prohodil k sobě. „Pokoj také nebyl

uzamčen — když nejsem doma, mohla služka čmuchati...“

Přistoupil zcela bezděky, bez určitého úmyslu, chopil se ozdobných bronzových kruhů po stranách a zásuvku vytáhl.

Byly tu knihy, šperky, drobné práce, podobizny, památky. V pravém koutě byla palisandrová skřínka. Znal tu skřínku Hron, sám ji kdysi byl ženě přinesl k Štědrému večeru nebo k Novému roku. Přálať si takové malé pokladnice na své drobnůstky a památky.

Hron zcela maně posouvl skřínkou a všiml si, že ozdobný klíček trčí v zámku. Hle, neopatrná žena! Zásuvku nezamkne, u skřínky nechá klíček! U svých posvátných tajností, u těch bezcenných, ale chráněných, zbožně uchovávaných věciček.

Tak bezděky, aniž se v něm ozvala obyčejná lidská zvědavost, pomyslil si Hron:

„Co tu moje drahá Madla všechno ukrývá?“

A skoro se zasmál, když mu připadlo dále na mysl:

„Zdali pak je tu také onen můj první dopis, na nějž mi odpověděla — košem?“

A již, jako by pomyšlení ruce vedlo, sáhl, otočil klíček, zvedl víko skřínky. Vzpomínka na onen list, na první žádost o ruku Magdinu, jejíž odmítnutí mu kdysi otrávilo půl roku života, podráždila skutečně jeho zvědavost. Má jej Madla? Vždyť on také v důvěrné přihrádce cho-

vá její první osudnou odpověď. Šetrné nešetrné — ať! — přesvědčí se o tom.

Skřínka byla naplněna všelikými šperky, ozdůbkami, psaníčky a zápisníčky. Navrchu ležel dopis, jehož se byl nedávno chopil a jejž zase nečtený ženě vrátil. Poznával jej podle nadpisu, podle data na poštovní pečeti. Psaní však nebylo zastrčeno do obálky, vyčnívalo napolo; Madla dojista je čtla nejednou a nedbale je zasouvla. Avšak ze složeného oktávku, vyplněného známým písmem tchyniným, vyhlížel papír jiný. Hron zahlédl jenom neúplná slova, ale ta byla napsána písmem neznámým, neumělým, rukou nevypsanou.

Nevěda, proč tak činí — vždyť pátral po jiném! — vytáhl Hron lístek malé osmerky, řídce popsaný velkými písmeny na všech čtyřech stranách. Ruka nezběhlá, nevybroušená psala to. Litery nestejné, rozdíl mezi vlasovými a stínovými čarami nápadný. Tak psávají děti. Které pak asi z příbuzenstva...

A Hron rozevřel lístek a četl:

„Milovaná matinko!

Jak jsi laskava, že jsi mně zas dovolila psáti. Psala bych Ti ráda každý den a tak mnoho, abys věděla, že na Tebe vzpomínám a stále se za Tebe modlím, neboť nám ve škole říká velebný pán, že se máme za své rodiče modliti. Ale poněvadž se nemohu modliti za tatínka, když umřel, modlím se za svoji drahou matinku, kterou tak

velice miluji a kterou bych měla ráda u sebe, když u ní sama nemohu býti. Ani nevím, proč u ní nemohu býti, když je každá dceruška u své matinky. Vím, že nemohu býti u tatínka, když umřel, ale proč ne u matinky? A když říkáš, že mě máš tak ráda, proč mě nechceš k sobě vzíti? Když se ptám paní, odpovídá mi, že by pán nedovolil. Jaký pán by Ti nedovolil? Myslím si, že sloužíš, jako jiné maminky, a že mě tam u sebe nemůžeš mít, kde jsi, a je mi tak líto, že ani nevím, kde jsi. Má drahá matinko, schovala bych se do koutka a byla bych tak tichá, abych pána nehněvala, a nevylezla bych celý den ze svého koutečku, aby mě pán ani neviděl, a tedy by nemohl hubovat a ani by o mně nevěděl. Ale večer, když bys přišla do své komůrky, líbala bych Tě a spala bych s Tebou v tvé posteli, a modlila bych se za Tebe i za Tvého pána, jako se modlím nyní. A chodila bych tam do školy, jako chodím zde, a Ty bys měla radost, jak dobře se učím, a že zas postoupím do vyšší třídy. Ach, drahá matinko, měla bych ráda Tvou podobiznu! Paní má také podobizny, a to jsou její sestry a tetičky a jiní příbuzní. Když zde byla ta paní, která je mojí babičkou, prosila jsem ji, aby mi přinesla Tvůj obrázek, ale ona řekla, že to nemůže být, že žádný nemáš. A řekla mně, že musím být hodná, protože bych Ti nesměla ani psát, ani bych Tě nikdy nespatřila. Plakala jsem pak velmi mnoho, poněvadž Tě vi-

dím vždy jen za rok, a pak bych Tě neviděla nikdy. Babička pak také plakala a řekla, že jsi dovolila, abych Ti psala, tedy píšu a babička si pro psaní přijede a Tobě pošle, neboť prý malá děvčátka sama nemohou psaní posílat. Drahá matinko, přijeď zas ke mně a přijeď na mé narozeniny na svátého Petra a Pavla, to mi bude už jedenáct let. Líbám Ti ruku a jsem Tvoje poslušná dceruška

Madlička.

V Mírově, dne 15. června."

Ivan Hron četl psaní a připadalo mu, že se nějakým nedopatřením dostalo do obálky, nadepsané jeho choti. Až když dospěl k podpisu „Madlička", zatajil se v něm dech. V prsou mu zabušilo, jako by se byl náhle něčeho ulekl. Pak cítil, že mu neobyčejné horko vstoupilo do hlavy a rozlilo se po lících. Pak mu hlavou bleskla myšlenka, podivná, že se znova zarazil a snažil se, aby nedomyslil.

Náhle chopil se listu druhého, psaného rukou matky ženiny. Rychle hltal jeho obsah a na čele vystupovaly mu krůpěje potu, jako by běžel o závod. Zdálo se mu, že se nohy pod ním třesou, i usedl. Dočetl, nikde nic podezřelého. Psaní obsahovalo lhostejné zprávy z domova, obvyklé rady matčiny, otázky, jak se daří, pozdravy manželu, díky za jeho poslední příspěvek do domácnosti. A jenom na konci stálo:

„Tedy Ti posílám psaní, které snad Tě potěší, a jsem Tvá milující matka...“

Ah, tu to jest! Tato poznámka se týče onoho vloženého psaní!

Ivan Hron setřel pot s čela a znova četl psaní tchynino a pak se chopil dopisu oné malé, jedenáctileté Madličky. Jméno jeho ženy! A četl jej znova co nejpozorněji.

Ah, zdá se mu, že rozumí, ale zdá se mu také, že mu hlava hrozí prasknouti. Jeho Madla, jeho žena jest oné malé Madličky mat — —?

Nikoli...!

A vyskočiv, chopil se skříňky a kvapil s ní do svého pokoje. Uzamknuv dveře, aby nebyl překvapen, chvatně vybíral ze skříňky papíry, dopisy, podobizny, prázdné obálky, a byl i v tom chvatu dosti opatrný, aby vybíral po pořádku, aby nic nepřeházel, aby mohl vše zase srovnati jako dříve, aby se neprozradil, že prohlížel. Připadalo mu, že páše nějaký zločin, domáhaje se rozluštění tohoto nenadálého tajemství, které náleželo jeho milované Madle. Ale ať zločin! Dopustí se ho!

Ruce se mu chvěly horečně, když vyhrabával zrádné ty listiny. Vyjímal z obálek listy tchyniny, tchánovy, rychle přečítal — nikde nic. Tu náhle — zase psaníčko oněch neumělých rysů, tu druhé, tu třetí.

Nebylo jich více.

Ono, které byl četl nejdříve, bylo nejdelší z nich. Ostatní, čím staršího data, tím kratší, neumělejší, chybnější. Ano, Hron rozuměl. Touž měrou, kterou ona malá Madlička dospívala, ve škole pokračovala, myšlenky své vyjadřovati dovedla, touž měrou rostly její listy, utvářelo se písmo, byla rozmanitější mluva. Ale ze všech čtyř dopisů vyznívala touha neznámé holčičky, aby spatřila zase milou matinku, aby u ní mohla býti. Z toho žvatlání, z těchto pracných rysů, vytvářených nepoddajným pérem, mluvilo tklivě srdce dětské, toužící po matce...

Hron seděl, myslil usilovně — a ty myšlenky byly jako žhavé dráty, projíždějící jeho mozkem.

„Moje Madla! Moje Madla!“ letělo mu hlavou tisíckráte. „A toto dítě — tato Madla druhá — — —!“

Vzpomínal na chvíli, kdy spatřil Madlu poprvé, vzpomínal, kterak se o ni ucházel, kterak byl zamítnut, konečně však vyslyšen. Co se událo od onoho prvního setkání do chvíle, kdy ji konečně uvedl do svého domu?

Pojednou Hron opět se vzchopil a znova se chopil skříňky ženiny. Není v ní již nic jiného? Není v ní vysvětlení hrozné té věci?

Vzpomněl si, když skříňku kupoval, že jej prodavač upozornil na tajnou přihrádku mezi dvojím dnem. Hron zapomněl již na celou tu mechaniku, a hledal tedy nyní chvatně přístup k oné

malé skrýši. Vyňal příčky, vytáhl dvě růžice, zasazené jako pro ozdobu, a hle, vyzvedl první, jalové dno. Aj, tu jsou skryty nějaké žloutnoucí papíry, dávno popsané — rukou Madlinou popsané!

Bylo to něco jako začátky dopisů, bylo to jako zápisky denníkové, jednotlivé listy, jako vytržené z většího sešitu.

Hron počal čísti tyto stránky, pokryté písmem nestejným, kteréž neklamně nasvědčovalo, v jakém rozpoložení duševním pisatelka sahala po péru.

Hron četl a skoro zapomínal dýchati. Tyto řádky byly výrony a výbuchy zoufalé ženské duše. Bylo-li pochybnosti o poměru obou Madliček, těmito zápisky byla všechna pochybnost zapuzena — Hron viděl jasně.

Jaký strašný objev! Jeho Madla! Jeho vroucně milovaná Madla!

Některé stránky byly jako pouhé úryvky.

„Jsou horší věci, než smrt!“ počínala jedna z nich. „A já jsem uchopena takovouto strašnou věcí. Zničeno vše, co mne posud obklopovalo! Zničena je dobrá pověst rodiny mé, zničen jest můj otec ranou nejhroznější, nenadálou, po dlouhém životě plném práce. Zničeno jest ovoce jeho namáhání. Avšak tyto rány, jakkoli strašné, poněvadž tak neočekávané, nezdrcují — Ach, kdyby byly zdrtily!

Strašnější všeho jest osud můj a strašnějším činí osud rodičův. Hanba! Hanba! Věčná hanba lpí na mém ztraceném životě!

Připadalo mi vše jako hrozný, mučivý sen, ale pláč oné malé bytosti, od níž mne odloučili — pláč, který jsem slyšela jenom na mžik a který pak v dáli zanikal, když ji odnášeli, tento pláč probudil mne a byl svědectvím, že není snem ta strašlivá skutečnost. —

A Robert se nevrací! Zmizel, není známky, žije-li čili nic. Běda! Moje poklesnutí mělo mu býti cestou k cíli — ale úpadek otcův — — jakou mám nyní cenu? Mohly se kdy střetnouti strašnější dva úpadky?“

Na jiném listě stálo:

„Nevrací se. Snad hledá smrt, snad ji našel. Jaká bída! Jak zbabělý jest! Ano, k tomuto novému životu, jímž by byl vrátil život mně, bylo třeba síly. Jaký děsný osud! Zklamána zbabělcem — spekulantem!

Avšak ze všeho nejstrašnější jest, že druhý muž, s nímž se mi bylo v životě setkati, znova nabízí mně ruku svou, žádaje za mou. Jaké zoufalství mne sžírá! Bráním se, vidím však před sebou otce bledého, nepronášejícího slova, ale s prosbou tak výmluvnou v starých těch dobrých očích — — matka klesá přede mnou na kolena, spíná ruce a volá: ‚Nezamítej! Vyslyš jej!‘

Tento druhý, dobrý, počestný muž má býti oklamán. Tak chtějí rodiče. Podlehnu jejich pros-

bám? Odhodlám se zatajiti mu, koho chce pojmouti za ženu?

A navždy se odloučiti od oné nevinné bytosti? Navždy ji zapříti? Neboť ona neumírá, jak se za to modlí k bohu rodiče — ona žije, moje modlitba je silnější! A já se modlím za její život...“

Na jiném listě bylo napsáno:

„Jest rozhodnuto — strašné výčitky svědomí mučí mě ode chvíle, kdy mu otec řekl ano. Zda jej miluji? Což bych směla říci, že miluji muže, k němuž přicházím s hroznou touto lží? Kterak snesu jeho pohled, kterak budu dýchati v jeho objetí...!

Kterak mě zmučili, kterak mě donutili k tomuto rozhodnutí! Vzali mi dítě — nevím, kam. Chci je viděti — mru sžíravou touhou viděti je, k srdci přivinouti — — kde jest?

A slíbili mi, že je spatřím, až svolím — až budu jeho. Dítě, za jakou cenu je vykoupeno tvoje políbení! Nešťastný Ivane, za jakou cenu mě dostáváš, jak jsi podveden...!“

Na posledním lístku, na němž prvních několik řádků bylo k nepřečtení přeškrtáno, četl Ivan Hron:

„Zítra můj sňatek — mně připadá, jako by to nastával pohřeb. Ó, cítím, kterak něco klesá do hrobu — sama to pohřbívám. Vraždím navždy spokojenost vlastní — vraždím snad i štěstí Ivanovo. A otec i matka líbají mne, objí-

mají... Nikdo z nich nepronáší ani slova, avšak tím výmluvnější jsou jejich pohledy. Děkují mi, že jsem se podrobila, že jsem svolila, že se — — zaprodávám. Jak je mi strašno viděti Ivana lásky-plného, zářícího, že mne má...

V této hořké, zoufalé chvíli děkuji nebi za jediné ulehčení... Robert jest mrtev... Vlastní rukou unikl odpovědnosti a dalšímu zápasu o život, když se zhroutil blahobyt jeho oběti. A takový člověk mne ukořistil!

Zmizel — jeho stín nikdy nevstoupí mezi mne a Ivana... Nikdy již se neobjeví...

Ach, zda mi nastane v životě den, kdy budu směti říci choti svému: Miluji tě! Kterak se chvěji přede chvílí, kdy se mne otáže, zdali jej miluji! A tato otázka snad vystoupí přede mnou již zítra — zítra — zítra...

A přes to přese vše jako balšám do duše leje mi vědomí: Onen zbabělec jest mrtev..."

Ivan Hron dočetl, zhluboka vydechl. Poslední slova, že onoho neznámého — otce Madliččina! — dávno již není mezi živými, byla mu záchranným lékem po všem, co zvěděl za krátkou tuto hodinu. Vydechl zhluboka, jako když se probouzí z těžkého sna.

Ať to byl kdokoli, jest mrtev...

Ivan Hron hleděl vypoulenýma očima na všechny ty listy a úryvky zápisků před sebou, pak zvedl pomalu lokty na stůl, opřel je, vložil hlavu do dlaní, a jeho hrudí zalomcovalo mocné

pohnutí, ze stísněného hrdla vydralo se lítostné zaštkání a hned potom třásl se celý jeho trup, i ramena, i ruce, i hlava, a na zežloutlé zrádné papíry padaly horké slzy.

Ivan Hron nepočítal nyní léta, jež minula ode chvíle, kdy posledně plakal; nemyslil na to, že je silným, dospělým mužem, který by snad neměl plakati; jeho nitro cítilo jen hroznou, palčivou, sžíravou bolest, jaké snad byl zakusil jen tehda, když byl za nerozvážný mladický čin vyvržen z rodiny. Avšak tehda byl jinochem, před nímž ležel ještě celý život. Tehda utrpěl nesmírnou ztrátu, avšak oním hrozným zoufalstvím nad zapuzením od otcovského prahu proklubávala se jižjiž naděje v budoucnost. Co však mu zbývá dnes? Žíjeť onu budoucnost, v niž kdysi doufal; dospělť zatím na vrchol svého života, odkud není postupu dále a výše. Jeho existence jest ohraničena, jeho život nemůže již podlehnouti velkým změnám ani v úřadě ani v soukromí. V obou směrech dospěl cíle. Zastává v úřadě místo nejvyšší, je ženat. Již pro něho není žádné změny. Ať trvá tento konec deset, dvacet let, ale bude to stále stejné. Zestárne, jednoho dne odejde na odpočinek, do výslužby, nic jiného mu nekyne. Proto mu připadlo, že celý život jeho jest ukončen. A na tomto závěrku bylo mu souzeno odhalení, jež má otráviti každou vzpomínku na minulost a všechnu zbývající budoucnost!

Ivan Hron dlouho plakal, až slzy již ne-

tekly. Jenom lomcování těla nasvědčovalo, kterak pláče ještě uvnitř. Ale i tyto záchvěvy slábly, ochabovaly. Již se ozývaly jen jednotlivé vzlyky v přestávkách vždy delších, konečně utichl.

Sám netušil, jakou mu bude otavou tento pláč.

Ještě chvíli setrvala hlava v dlaních. Když ji pozdvihl, byly oči suché, jen jako opuchlé a zčervenalé. Ale výraz obličeje byl klidný. Bylo po bouři. Z jeho pohledu, zdálo se, zírala odevzdanost v nevyhnutelný, nezměnitelný osud.

Sáhl pro šátek a přetřel jím oči, načež zvolna ukládal do krabice úryvky a dopisy, podobizny a titěrky, stejným pořádkem, jak je odtud byl vyjímal. Nic nemělo prozraditi, že se jich dotkla ruka nepovolaná.

Když se mu v rukou ocitl osudný dopis malé Madličky, který mu připravil nejtrpčí chvíli v životě, přečítal opětně řádky neznámé té malé, toužící bytosti. Nyní rozuměl každému slovu jinak, než poprvé. Ah, co lítosti již zakusilo toto malé srdéčko! Co bolestí as přetrpěla jeho žena za celou dobu, co je k němu připoutána a od svého dítěte odloučena! Den ode dne, celé měsíce, léta — celých deset let. Jakou sílu měla slabá ta žena, aby se zapřela, aby přemáhala bolest odloučení. Či sílila ji naděje? Več?

Hron se zastavil u řádků:

„Drahá matinko, přijeď zas ke mně a přijeď

na mé narozeniny na svátek svatých Petra a Pavla..."

Ano, jeho Madla splnila tu prosbu. Odjela přede dvěma dny — dnes je Petra a Pavla! Touž chvílí, kdy její zdrcující ranou zasáhlo tajemství náhodou odhalené, raduje se tam v dáli neznámá bytůstka v objetí matčině — jeho Madla se kochá pohledem na své vyrůstající dítě, odpovídá na jeho tisíc otázek a klade mu tisíc nových, líbá je, líbá na celý rok — — V toto její laskání, v toto milování bijí však nemilosrdně hodiny, den prchá a Madla víc a více k sobě tiskne dítě, od něhož se za několik hodin musí odtrhnouti — na celý rok. A vzpomene-li při tom i na něj, jak hořká to jest vzpomínka! Musíť se k němu navrátit a nesmí slovem prozradit, co zažila. Její srdce bude překypovati bolestí opětného rozloučení a — nesmí si slůvkem zastýskati. Veškerou silou musí se ovládati, aby nevzbudila podezření. Kde budou její myšlenky, až on ji k sobě přivine a zlíbá? Každá její něžnost, o níž se posud domníval, že platí jemu, platila vzdálené dceři. Když hladila jeho hlavu, jistě myslila na své dítě. A veškerou tou jemností, pečlivostí, pozorností, kterou mu po všechna léta osvědčovala, vykupovala si snad odpuštění pro chvíli, až tajemství její někdy propukne. Obávala se toho? Předvídala den, jehož se musila děsiti?

Srdce Ivanovo sevřelo se nesmírnou lítostí.

Připadal si nikoli jako zklamaný, ale jako odstrčený v této trojici.

Pomalu skládal dopis, a vše, co zbývalo, uložil do krabice, již zanesl opět do skříně. Pozorně ji postavil na místo a zarazil pak zásuvku skříně, jako by byla zamčena, aby Madla ani netušila, že někdo zneužil její neopatrnosti a zásuvku vytáhl.

Když odcházel z ložnice ženiny, pohlédl maně do zrcadla a spatřil tam oči své opuchlé a jako zanícené. Spěchal do svého pokoje, nalil vody do umyvadla, přilil do ní vonné silice a omyl si obličej, vymnul oči.

Když otřel tváře a přičísl rozcuchané vlasy, oblékal se Hron pomalu. Bylo mu nevolno v prázdném, velikém bytě. Musil někam na vzduch, někam, kde by bylo co nejméně lidí. Nechtěl se s nikým setkati. Chtěl býti sám, chtěl se nerušeně vymysliti, chtěl dojíti nějakého konce, dospěti k nějakému rozhodnutí. Uzamkl ženinu ložnici a vstrčil klíč do kapsy. Učinil tak z opatrnosti, aby snad služka za nepřítomnosti paniny nevnikla v její tajemství. Však byl rád, že ho tato chvíle zastihla zcela samotna, že byl dovolil děvče někam na pouť. Vrátí se až večer. Nebyl překvapen a nikdo nezpozoroval, co se s ním událo.

Zvolna sestupoval se schodů. Jak podivně jeho myšlenky kroužily, pomyslil v tu chvíli maně na vyhnání z ráje, na ono Doréovo vyobrazení

v Bibli skvostně vázané, která stála v jeho knihovně. A připadalo mu, jak z bytu vycházel, že je také vyhnancem z ráje. Ach, jak radostně spěchával v tyto klidné prostory, k své milované Madle! Pomyslil na její zítřejší návrat a hrozil se ho. Jak ji uvítá? Zdali se mu podaří, aby pokryl svoji tvář škraboškou, aby pohledem neprozradil, že zvěděl, co před ním bylo tak dlouho utajováno a co snad navždy mělo zůstati tajemstvím? Jaký by pak nastal život, kdyby Madla znala j e h o tajemství?

Kéž by nepotkal žádného známého! Kéž by zůstal pro dnešek celému světu cizincem!

Bral se tentokráte směrem, kudy nikdy nechodil. Kráčel Můstkem, Sirkovou ulicí, průchodními domy, ulicí Karlovou k mostu. Byl krásný den, kdo mohl, vyrazil za bránu, Hron potkával jednotlivé neznámé postavy. Praha zdála se vylidněnou. Přešel Kamenný most a hned pod ním dal se ústrannými uličkami směrem k Brusce. Mířil do Chotkových sadů. Avšak tam bylo živo, i vyšel ze brány a dal se do polí.

Oddychoval volněji, ale pocit přehořké lítosti v něm nepominul. Vzpomínal na svou ženitbu, na celý život, který potom následoval. Jeho myšlenky skákaly. Zaletěl v dobu před svatbou. Kdo byl ten muž, kterýž první získal náklonnost Madlinu, její srdce, ji celou? Kdo to byl, neznámý ten, mrtvý otec — Madliččin? Kdy se to vše událo? A zase vybuchlo to v hrudi Hro-

nově jako pláč, jako nesmírná bolest nad urvaným pokladem. Avšak —, vždyť tenkráte ještě nebyla Madla jeho!

Připadly mu nyní na mysl všechny chvíle, kdy trpce pociťoval svoji bezdětnost, kdy se díval na kynoucí ženy svých soudruhů, kdy závistivě utkvíval na cizím štěstí otcovském a mateřském, kdy dováděl s dětmi svých přátel. Teď vzpomněl, kterak ho Madla v takovýchto chvílích stíhala němými, ale tak výmluvnými, bolestiplnými pohledy. Kéž bys i ty měl dítě, toužívala při tom. Ah, nejen to! Dojista že vzpomínala na dítě vlastní, které tam v dáli žije skryto u lidí cizích, jehož nikdo tak nelaská, neboská, kteréž nemá otce — ale které nemá ani matky, v léta, kdy je mu nejvíce třeba lásky a péče mateřské. Toto, ano, to znamenaly její pohledy! Ve chvíle, kdy Hron skotačil s dětmi jiných, byly všechny myšlenky jejího potlačovaného, tajeného mateřství u nebohé dcerušky vlastní, k níž se nesměla hlásit, s níž se nesměla pochlubit, které nemohla před světem políbit, ji strojit, do školy vodit, její postýlku vystýlat, mikulášskou nadílku jí připravovati, rozplývati se sladkou radostí mateřskou nad jejími rozpálenými, rozradovanými tvářičkami. Oč bylo oloupeno toto dítě, oč byla oloupena také jeho žena! Jaké to je dlouhé, nekonečné pykání! Měla dítě, a nesměla ho přivésti pod střechu vlastní domácnosti. Teprv teď porozuměl Ivan Hron všem

těm pohledům ženiným. A přes všechnu hořkost, jakou bylo naplněno jeho srdce, povzdechl Ivan: „Ubohá Madlo!“

Madla má dítě! Náhle Hron stanul, jeho myšlenky učinily nový skok. Madla má dítě!

Ivan Hron sňal klobouk, otřel čelo a pohlížel do žloutnoucího pole před sebou. Ale nevěděl, nač se dívá. Jeho zraky se obracely do vlastního nitra. Táhly před ním veškeré ty chvíle trapného přemítání, proč jeho manželství není obdařeno dětmi. Vzpomínal, jakými pochybnostmi se trýzníval, pátraje po příčině. Vzpomínal na své rozmluvy s lékaři a kterak mnohdy přes vlastní vůli docházel ke konci, že příčina bezdětnosti jest v jeho ženě, že ona jest neplodna. Avšak ona má dítě!

Stál, těžce oddychuje.

Co as dělo se vždy v mysli jeho Madly? Zda ho nepronikala, zda netušila jeho podezření? A stále musila mlčeti, vždy musila jeho podezření nechat na sobě ulpívati.

Něco jako zahanbení polilo tu Hrona. Nyní teprv cítil, jak těžké nastává mu shledání s Madlou...

Ivan Hron kráčel po mezích, sám nevěda kudy, a namáhal mozek, hledaje uspokojení, hledaje východu ze všech svých těžkých myšlenek.

Nepočítal hodin, jak dlouho bloudil, až mu klesající slunce připomenulo, že se snáší večer.

Hron obrátil a vracel se chvatnými kroky

ku Praze, aniž se staral, kudy kráčí, aniž si cestou čeho všiml. Sestupoval s Letné k mostu přes Vltavu.

Až když se octl v úzké třídě za mostem, uvědomil si, že je zas obklopen veškerým tím všedním kolotavým životem. Přelétl zraky maně obě řady vysokých domů, nesčetná jejich okna, a na mysl mu vstoupilo: „Hle, to jest jen částečka velikého toho města! Co tu různých drobných i význačnějších lidí, co historií, rozporů, myšlenek a zápasů tají se za všemi těmi okny, ve všech prostorách, obývaných lidmi, pode všemi těmi střechami, ve všech patrech, v nádherných bytech s balkony i v těch přístavcích nádvorních. A kdokoli z těchto zápasících vystupuje na ulici, nedává na sobě znáti, co se děje v jeho útrobách...“

Ivan Hron se náhle ulekl, že by kdo z jeho vzezření mohl vyčísti, kterak je nešťasten, ponížen, rozerván, zničen. Nikoli — co zvěděl, zvěděl pro sebe. Nikdo se nemá zastaviti a pohlížeti za ním soustrastně, nikdo nad ním nemá potřásati hlavou a šeptati s politováním: „Chudák Hron, co se mu stalo?“

Tak jako by neměl jiných starostí, než jak ubije večer, Ivan popotáhl na sobě vestu, podíval se na hodinky, hledal v kapsách, má-li u sebe doutník, zapaloval jej roztržitě a potom kráčel dále k Josefskému náměstí.

Těsnou Eliščinou třídou valil se nedělní ve-

černí život jak úzký proud, ale na Josefském náměstí rozléval se do široka a vzdouval jako moře. Všemi ulicemi hrnuli se sem lidé, vracející se z vycházek, a odtud zase rozptylovali se do všech ulic. Všemi směry duněly vozy tramvaje, Hron cítil, jak se pod ním chvěje dlažba. Díval se skoro vyjeven, kterak dav útočí na vagony. Tito lidé, zápasící o kus místa, připadali mu jako pominulí. Razili si cestu lokty, rvali jiné se stupátek, aby je sami opanovali; tito cpali se hlavami do směsice těl a údů, a jiní, octnuvše se tam již a nemohouce pak dále, náhle pojati úzkostí, snažili se, aby se z té vřavy vyplétli. Tu padaly s hlav klobouky, tam uvázl kdos oděvem za bradlení, švy praskaly těmto rvoucím se pošetilcům.

„Oč jim běží?“ připadalo maně Hronovi. „Oč ten divoký zápas? Což já...?“

V plynových lucernách vyskakovaly plameny — první, druhý, třetí... Ivan Hron sledoval šedivého lampáře, kterak spěchá se svou tyčkou od lucerny k lucerně, s hlavou sklopenou, nevšímaje si veškeré té vřavy kolkolem. Letem drnčel mimo žlutý poštovní vozík, sbírající po městě naplněné vaky z poštovních skřínek. Prostí občané vraceli se s ženami pomalu z nedělní vycházky; matky vedly si větší děti, otcové nesli nemluvňata na rukou. Příč přes ulici táhlo někam oddělení hasičů. Na křižovatce střídala se policejní stráž.

V tom šumu a hluku, v tom dusotu a řinčení, v tom chvatu lidí proplétajících se křížem bylo něco léčivého pro Ivana. Jeho pobouřená mysl utišovala se znenáhla. Veškeré jeho čivstvo, které se bylo po několik hodin stále rozechvívalo nesmírným tím úderem, ochabovalo povlovně a poddávalo se jiným dojmům.

Ivan Hron nasadil pevně klobouk, pošinutý do týla, a teď pádně vyšlapoval. Zapomenout! Aspoň na chvíli. Pro dnešní večer. Umiňoval si, že vyhledá společnost známých v hostinci neb ve vinárně, aby zamíchal svými myšlenkami. Něco jiného zas! Namyslil se dost. Bude pít, hodně pít. To bývá mnohým lidem lékem, pokusí se o to také. Musí něco učinit, aby nebyl v opuštěném bytě tak sám. Přinese tam s sebou trochu toho hospodského ovzduší. Vždyť by se zalkl. A Hron zapadl do restaurace, o níž věděl, že je dostaveníčkem druhů a známých.

Avšak Ivan nenáležel k lidem, kteří se dovedou opojiti. Jeho síla byla vždy větší než opojení z tekutin, jeho přirozenost vzpírala se píti nad míru. Ale přece se zveselil. Naslouchal ledabylým tlachům, novinkám, a sám se nutil do hovoru. Tak ztrávil několik hodin v rušné společnosti a louče se, přijímal od přátel uctivé pozdravy pro svoji choť. Bylo po půlnoci, když se vrátil domů. Služka hlasitě chrápala ve svém pokojíku vedle kuchyně. Ivan Hron zamkl potichu a po špičkách kráčel ke dveřím pokoje.

Na stole v předsíni nalezl psaníčko od ženy. Oznamovala mu, kterým vlakem zítra přijede.

Rozsvítil v ložnici a ulehl s knihou v ruce. Přečetl však jenom několik řádek, načež kniha zvolna klesla na pokrývku a Hron se zahleděl na podobiznu ženinu, která visela nad pohovkou. Setrval tak skoro hodinu, jeho zraky upřeně tkvěly na sličné té a milované hlavě. Domáhal se snad usilovně nějakého rozhodnutí, neboť se rtů jeho splynulo konečně jediné slovo:

„Budiž!“

Snad sám neslyšel toto polohlasné promluvení. Vyvřela tu bezděky poslední jeho myšlenka, která snad znamenala rozluštění.

Potom se Hron vzchopil, zhasil obě svíce ve dvojramenném svícnu, a jak lehal zase do podušek, zašeptal jako vyčítavě:

„Madlo, Madlo...!“

* * *

Paní Magdalena Hronová byla choti oznámila, že přijede posledního června vlakem odpoledním. Ivan byl tomu povděčen, že teprv odpůldne, skoro až večer. Bude ještě celý den sám, má času dost, aby se v duchu urovnal, jak si pravil.

Tak se těšil po návratu z hostince. Avšak zdálo se, že toto urovnání nastalo dříve, že nevyžadovalo celého následujícího dne. Přes to, že se včera zdržel krom obyčeje mimo dům a že

drahnou trvalo chvíli, než usnul, procitl ráno dříve než jindy a čile povstal. Jeho tvář měla výraz vážný, ale klidný. Nejevila ani stopy včerejší rozervanosti duševní. Jeho zápas byl vybojován, jeho rozhodnutí, jehož se včera dopracoval, bylo pevné.

Na čem se ustanovil? Že od sebe zapudí ženu? Přinutí ji k dobrovolnému rozchodu, či domůže se rozvodu zákonného a zaváže se ku placení výživného, aby tedy mohla žíti se svou dcerou? Tato myšlenka jen letmo se ho dotkla a hned byla odváta. Rázem odmítl, aby tímto způsobem opravil někdejší svou ukvapenost a ztrestal ženu. Nejen že zastával vynikající místo a byl mužem společnosti, což vše nesneslo skandálu; ale co by byl spravil takovýmto násilným činem? Byl by šťasten? Nerozerval by nadobro všechen svůj další, zbývající život? Byla by spasena Madla, kdyby v okamžiku, kterýž jí vrací dceru, byla zbavena manžela, domácnosti? Avšak byť i ona snášela bez reptání takovýto osud: mohl bez ní být on, kterýž s ní prožil deset let šťastného života v nejčistším souzvuku, kterýž ji posud stejně miloval, jako tehda, kdy ji poprvé přiváděl do svého domu, ano kterýž ji od včerejšího dne miloval láskou, jež nabývala příměsku bolesti; kterýž se od včerejška, kdy seznal, že má v lásce soka v jejím dítěti, počínal chvíti o lásku Madlinu?

— — — — — — — — — — — — — — —

Hronův boj byl dobojován, jeho tvář byla klidna. Rychle se oblékl, posnídal, oznámil služce, kdy se paní vrátí, nařídil, co má připraviti, a zapáliv si doutník, vyšel z domu. Do úřadu bylo časně. Vyšel na procházku. Tímto pochodem bez určitého cíle za teplého, slunného jitra loučícího se června, dýcháním čerstvého vzduchu, pohledem na spokojené tváře lidí, spěchajících všemi směry, na všechen ten pouliční život, kterýž pokračuje dnes, kde byl včera přestal, aniž staví na odiv jakékoli duševní zápasy, aniž je prozrazuje, ve všem tomto hemžení chvátajících a starajících se lidí chtěl v sobě Ivan Hron posiliti svoje včerejší rozhodnutí, chtěl je zpevniti.

Když se vracel z této vycházky, bylo mu jíti kolem školní budovy. Chýlilo se k osmé, děti spěchaly do školy. Mnohé z nich byly provázeny služkami, staršími sestrami, matkami. Hron stanul a zpovzdáli se díval, kterak se maminky před vraty školy loučí se svými miláčky. Sklánějí se k nim, ještě posledně napomínají, pak je vroucně líbají a dívají se za dětmi do vchodu, sledujíce jich, pokud jim nezmizejí s očí v zatáčce chodby.

Jeho Madla činila by rovněž tak. Zná ji, že by neopustila dítě, pokud by je bezpečně nedoprovodila až k cíli. Na tváři Hronově objevil se nyní lehký úsměv. Byl to blesk myšlenky, která mu právě letěla hlavou.

Proud dětí řídl, až se konečně zcela ztratil ve školní budově. Jen jednotliví opozdilci kvapně přibíhali, aby nezameškali počátek vyučování. Konečně okolí školy ztichlo nadobro.

Hron vykročil a nyní mířil již do úřadu. — —

Dnes míjely mu zdlouha hodiny. Skoro se nemohl dočkati návratu Magdina. V poledne spěchal k obědu na Žofín, kde stoloval s několika přáteli, jejichž rodiny byly již na venkově.

„Ještě vdovec?“ vítali ho někteří.

„Již jen do večera,“ odpovídal Hron s úsměvem. „Večer se mi žena vrátí z návštěvy rodičů — pak ještě dva, tři dny, a hajdy, vyrazíme si na chvíli do světa. Kabely jsou připraveny...“

„Kam letos, pane řediteli?“

„Snad do Berlína, do Hamburku, na Helgoland, do tichých lázní mořských v Travemünde, — snad opačně: Mnichov, Solnohradsko, na alpská jezera — sám nevím. Čekám na ženu, až kam jí se bude chtít...“

Dnes obědval Hron roztržitě a spěchal, aby zas mohl odejíti, jako by se obával, aby nezmeškal vlak, který mu přiváží Madlu. Pooběd-vav, naráz vypil kalíšek černé kávy a spěchal domů. Zotvíral okna v ložnici a v jídelně, aby nevstoupila v zatuchlý vzduch. Do ložnice postavil vázu s čerstvou kyticí, již byl cestou domů koupil, kytici z karafiátů a růží. Uzamkl zas ložnici, řekl služce, aby byla o sedmé hotova s ve-

čeří, a volně se ubíral do banky, ač neodbila posud úřední hodina. Ale Hron jako by chtěl hodiny popohnati. Tak byl ženy nedočkav.

Avšak čím více se blížila šestá, kdy měl vlak přijeti, tím nevolněji bylo Hronovi. Před jako by se obával nastávajícího setkání. Byl povděčen, když při odchodu z banky připojil se k němu hlavní pokladník, kterýž ho provázel až na nádraží. Nechtěl býti sám. A když jej pokladník opustil, pohltilo Hrona hlučící množství lidí čekajících a odjíždějících, ohlušovalo jej bití signálů a řvaní zřízenců, hučení nekonečných vlaků, sjíždějících se se všech stran. Dnes poprvé byl mu příjemný a vítán tento pekelný hlomoz. Ohluší i Madlu a vzruší, že se nezastaví nadlouho na jeho tváři a nebude ji zpytovati, byť i vnitřní jeho pohnutí se zrádně zrcadlilo na líci.

Konečně zaznělo znamení. Hron vystoupil na peron, a po několika vteřinách přisupěl vlak. Za okamžik spatřil Madlu, vystupující z vozu. Lehké chvění projelo celým jeho tělem; ještě několik kroků, a již stanul před Madlou, jejíž tvář se polila růžovou záplavou. Byl rád, že může jednati s nosičem zavazadel, nařizuje mu, aby donesl kabelu paninu k povozu, a potom se obrátil k ženě. Paní Magdalena se zavěsila a chvatně kráčela, skoro jej táhnouc, a upřeně hleděla před sebe. Její tvář jen hořela. Netušil a nerozuměl Hron, že také jí nastávaly neskonalé rozpaky,

kdykoli se vracela a s manželem zas poprvé se setkávala. Víc než on mřela ona úzkostí, zda pohledem, mrknutím neprozradí, odkud přichází, jakou návštěvu vykonala, zda dobře ukrývá své tajemství, aby v muži nevzniklo podezření nejmenší.

Tiskl jí ruku, tiskl ji k sobě — nikoli, netuší pranic. Oddechla zhluboka, když jí muž pomohl do vozu a když pod nimi zahrčela kola po nerovné dlažbě. Je zase zachráněna!

„Nu jak, Madličko," promluvil Hron, aby přerušil mlčení, které bylo nastalo, když usedli do vozu, a které ho tísnilo; „cestovala jsi šťastně, bez nehody?"

„Výborně, Ivane, nic se nestalo," odpovídala žena.

„A nalezla jsi vše ve zdraví?"

„Ach ano, vše jest v pořádku. Tatínek churavěl trochu před měsícem, ani mi o tom nepsali, aby mne nepolekali. Ale již se zotavil a je čilý jako dřív..."

„Loučila jsi se asi těžce se svými, viď, Madličko?" pokračoval Hron.

Tvář paní Magdy pokryla se novým ruměncem. Hleděla rovně před sebe, aby se nesetkala s pohledem manželovým. Ó, kterak těžce se loučila, zejména s onou malou bytostí! — Avšak musila odpověděti.

„Vždyť víš, jak miluji drahé rodiče. A stárnou vůčihledě, každý rok je tu darován. A přece

se s nimi rozcházím vždy doufajíc, že je po roce zase spatřím...“

„Nu, ještě nemají chuti, aby se přestěhovali do Prahy?“ tázal se Hron. „Zde bychom jim upravili tak útulné, příjemné hnízdo, a život zcela bezstarostný. A měla bys je stále na blízku. Nedomlouvala jsi jim?“

S tímto návrhem vytasil se Hron pokaždé, kdykoli se paní Madla z domova navracela, ale mladá žena obávala se jeho uskutečnění. Ovšem by měla ráda matku, otce na blízku, aby je často vídala, ale kdyby se udomácnili v Praze, co by se stalo s malou Madličkou? Kterak by našla záminku, aby ji mohla navštěvovati? Tak v ní vždy bojovala dvojí láska a vždy vítězila silnější z obou, láska mateřská.

„Jsi tak dobrý, Ivane,“ odpovídala, „ale myslím, k tomu jich nepohneš. Je pozdě. Je jim nejlépe v okolí, v němž zestárli, nevpravili by se do nového života v Praze. Kdyby je tu jakákoli nehoda potkala, vždy by si vyčítali, že neměli opustiti staré svoje bydliště. A mimo to: oč větší starost by padla na tebe! Prokazuješ jim beztoho tolik dobrodiní, že nevím, kdy a jak se ti za to odsloužím...“

A žena při těch slovech stiskla vroucně ruku Ivanovu.

Ivanu Hronovi bylo neskonale blaze. Podržel její ruku, tiskl ji a řekl tiše:

„Měj mne vždy ráda, Madličko. Nemůže býti sladší odměny...“

Po těch slovech odmlčeli se oba a po malé chvíli vystupovali z vozu.

* *
*

Po dvou dnech vyjížděli manželé Hronovi z Prahy. Již neměl Ivan žádného stání, ne však proto, že by toužil po cizích končinách. Skoro nerad vydával se tentokráte na cestu, ba velmi nerad. Byl by nejraději a co nejdříve uskutečnil záměr, jímž se obíral. Avšak nenalézal vhodného vysvětlení pro ženu, proč by upustil od obvyklé letní vyjížďky. Bylo pozdě na výmluvu, že nedostal dovolené. Vše bylo vyřízeno před odjezdem Magdiným k rodičům, vše bylo uchystáno. Krom toho znala paní Magda jeho zálibu v cestování. Vybrali se tedy a mířili do Mnichova.

Ostatně doufal Hron, že cestou, v cizích krajích a mezi cizími lidmi, v neobvyklém okolí najde spíše vhodnou chvíli, aby jí pověděl, co jí pověděti chce. Neboť kdykoli byli na cestách, poukázáni sami na sebe, vždy se k sobě chovali ještě něžněji a důvěrněji než doma. Připadalo tu vždy Hronovi, jako by cestoval s milenkou.

Vytoužená příležitost nadešla Hronovi krom očekávání brzy. V Mnichově se zdrželi celý týden a posledního dne pobytu použili k výletu na Starnberské jezero. Bylo krásné, slunné ráno, když

se vypravili z hotelu, a lehký větřík čeřil hladinu jezera, když vystoupivše ve Starnbergu z vlaku octli se na palubě skvostného parníku „Wittelsbachu“. První jejich stanicí bylo krásné Leoni, odkud vystoupili na Rottmannshöhe, aby se pokochali pohledem na vzdálené Alpy. Po půldruhé hodině vrátili se opět ku přístavišti, aby na jiném parníku pluli dále po jezeře. S nimi zároveň vstupovala na palubu „Bavarie“ malá rodina, která nejspíš v některé vile osady Leoni trávila léto. Mladí ještě manželé s dvěma dětmi; s klučíkem as tříletým, kučeravým to, opáleným, neposedným čertíkem, který se kmital po palubě jako rtuť, a s holčičkou as pětiletou, bledou, téměř průhlednou, dobře opatřenou. Bylo patrno, že toto dítě voskových tvářiček bylo do nedávna udoláváno těžkou a dlouhou nemocí, která posud nebyla od své oběti nadobro ustoupila. Klučíka měla na starosti tenká, pozorná dívka, o holčičku pečovala sama mladá maminka, šťastna, že zas poprvé může vyplouti s dceruškou na jezero, a nespouštějící očí s drahé rekonvalescentky, u jejíhož lůžka jistě byla celé noci probděla, jejíž další život byla na bohu vymodlila.

Mdlýma, vpadlýma očima rozhlíželo se děvčátko po jezeře, pod jehož průhlednou, opálovou hladinou houstla tmavozelená hlubina, a zastavovalo se pak nehybně na jediném místě, jako by očekávalo, že z temné hlubiny vynoří se náhle některá z rusálek, o nichž byla zmínka skoro

v každé pohádce, které jí neúnavná maminka byla vyprávěla. Chvílemi dítě pokašlávalo, a tu mladá matka vždy co nejstarostlivěji znova a lépe mu ovíjela hrdlo hedvábným šátečkem a zakrývala mu tenká, vyhublá raménka límcem. A každá tato nová, po tolikáté se opětující péče byla provázena vroucím polibkem matčiným. Vždyť je jí to dítě znova darováno! Vždyť se chvěla o jeho život po celé neděle! Vždyť nad jeho lůžkem prolila tolik horkých slz, vydechla tolik těžkých vzdechů!

Ivan Hron sledoval pohledy Madliny. Utkvívaly dlouho na holčičce a vždy znova a znova se k ní vracely. Ivan četl v duši ženy své. Ano, vzpomíná na svoji Madličku. Krásným ránem, svěžím, silným vzduchem, nedávným rozhledem na širé Alpy byly všechny struny Ivanova nitra měkce naladěny, jeho duše byla vnímavější, citlivější. Uhádal, co se děje v duši milované ženy. Myslí na své dítě! Ach, také její malá Madlička může býti přepadena zákeřnou nemocí, zaplane v horečce, v blouznění bude volati po matince — ale místo měkké ruky matčiny dotkne se jí vždy ruka cizí; její matka nemůže, nesmí být u ní. Snad v posledním zápase s příšerou smrti budou se pootvírati kalící se její oči, budou posledně hledati pohled dvou očí jiných, jediné té bytosti, která ji nade vše milovala — její ruce vztahují se, aby posledně objaly hlavu, jejíž první i poslední myšlenkou byla malá Madla

— marně, marně. A z jejích rtů vyplyne poslední ston nejhlubší lítosti dokonávajícího dětského srdce, které nesmělo dotlouci na hrudi matčině...

Ivanu Hronovi zakalily se při této myšlence zraky, a v témž mžiku, jako by její myšlenky se byly braly stejným pochodem, vydral se z hrdla paní Magdaleny hluboký vzdech.

Ivan ji ujal za ruku.

„Viď, hledíš na nemocné to dítě — Madličko, je ti ho líto...“

Žena neodpovídala. Hleděla upřeně před sebe, řasy na jejích víčkách se třásly.

„A přece — jak šťastno je toto dítě,“ pokračoval skoro šeptem Ivan. „Jest pečlivě ošetřováno — jako strážným andělem sledováno matkou na každém kroku...“

Z očí paní Magdaleny skanuly po lících dvě veliké slzy. Neměla odvahy, aby pohleděla na svého muže.

„Hle, Madličko,“ mluvil dále Ivan, tiskna vroucněji ruku ženinu, „po nějaký čas myslím na něco: tolik je ve světě ubohých sirot, nemajících soucitné duše, nemajících nejpotřebnějšího, nemajících lásky a ošetření. A když nám nebylo dopřáno štěstí vlastní rodiny — když nemáme dítěte, jemuž bychom všechno snesli, pomýšlím, zdali bychom se nemohli a neměli ujmouti nějakého děcka opuštěného, kteréž je bez rodiny? Bylo by nám veseleji, Madličko — —“

Paní Magda neodpovídala. Ale vzdutí její hrudi nasvědčovalo, jak zápasí její nitro, jakou bouři myšlenek, jaké pohnutí vyvolala v ní slova mužova.

„Mlčíš, Madličko," doléhal Ivan. „Nesouhlasíš se mnou? Nechceš...?"

„Učiň, jak chceš...," splynulo se rtů Madlinných jedva slyšitelně.

„Věděl jsem, že mi neodepřeš souhlasu," řekl Hron měkce. „A myslíš-li při tom na svou rodinu, Madličko, na své příbuzné — věř, že v případě nepředvídané a předčasné mé smrti nebude nikdo zkrácen tím přírůstkem naší domácnosti. Postarám se o tebe, o všechny. Hleď — pokračoval horlivě dále — takový jakýs malý klučina, který nemá tatínka ani maminky, najde v nás pojednou svoje pěstouny. Souhlasíš, abychom vyhledali takového kučeravého, osiřelého chlapečka?"

Ruka Madlina chvěla se v ruce Hronově.

„Jak chceš, Ivane, ano, souhlasím..."

Ivan pomlčel, načež opět promluvil:

„Či byla by ti milejší holčička? Malá děvečka, jejíž rozoumek teprv u nás by se probudil, která by nám přivykla, která by v nás viděla rodiče, — vždyť i své jméno jí můžeme dáti. Viď, Madličko, tobě by holčička byla milejší, vdechla bys do ní svou duši, vychovala bys ji podle své vůle — ano, ano, k děvčátku spíše bys přilnula! Nuže?"

Zraky mladé ženy byly jako skleněné. Ony dvě slzy byly již uschly na její tváři, ale nová neskonalá lítost rozlévala se a zachvívala nejtajnějším nitrem jejím. Oči její nepohnuty a jako neschopny podívati se nyní načkoli v nejbližším okolí, patřily kamsi v dáli, a za tím pohledem letěla celá její duše, zmírající nevypsatelnou bolestí. Ač nikdy nedoufala, že by kdy nadešla chvíle, aby se směla zjevně přiznati ke své Madličce, či byly-li okamžiky, kdy v ní zakmitl slaboučký paprsek naděje — nyní jest vše a navždy ztraceno. Co cítí jen pro dítě vlastní, co by mohla učiniti pro jedinou Madličku — a byť i šlo o vydechnutí duše — vše to má nyní věnovati neznámé bytosti cizí, která zaujme místo, jež nikdy nenáleželo nešťastné vzdálené Madličce, jež však matka její aspoň ve svých myšlenkách a snech jí vyhrazovala. Jaká bolest! Jaký strašlivý trest za jedinou chvíli v životě! Jaké pykání za hřích, jímž zhřešil na ní jiný! Ztracena jest její Madla ubohá, navždy odstrčena.

Jen se jí zakmitlo pomyšlení, aby klesla před mužem a odhalila mu své tajemství, aby se vyznala. Avšak zvítězila nad sebou. V tu chvíli, kdy její manžel se obírá záměrem, aby kterémusi zavrženému, opuštěnému drobečku prokázal dobrodiní, že mu daruje pěstouny, má jej sraziti a zničiti hrozným přiznáním?

Konečně paní Magda, aniž pohlédla na manžela, pronesla tiše:

„Ano, Ivane, učiň tak.“

„Myslíš to upřímně, Madličko, a ani na mne nepohlédneš?“ řekl Hron jako s lehkou výčitkou. „Vím, je těžko mezi námi hovořiti o té věci, avšak již se zdá, že se u nás nic nezmění. Jestliže však přes to nesouhlasíš — —“

Později, když paní Magdalena vzpomínala té chvíle, poznávala, že tu podruhé v životě probojovala boj veliký, těžký, podobný onomu, kterýž ji krušil tehda, když měla odpověděti rozhodně Ivanovi, žádajícímu za její ruku. Avšak nyní měla tolik síly, aby upřela na manžela zraky, opět vlhnoucí, její ruka slabě stiskla jeho pravici, která ji posud svírala, a Madla pronesla pevně:

„Nikoli, Ivane, souhlasím. Učiň tak!“

Víc o tom prozatím nemluvili.

Byl krásný den, vše, co je obklopovalo, usmívalo se na ně a hřálo červencovým teplem, manželé Hronovi však se na dlouho odmlčeli. Na tváři mladé ženy obrážela se nepřekonatelná zádumčivá nálada, Ivan Hron pak — ač se s počátku snažil vzbuditi v ženě rozmar úsměvnější — podlehl sám nakonec vážnému přemítání. Vždyť i jej stál dopolední hovor se ženou značný boj vnitřní. Kolik dní se k tomu chystal a vždy mu odumřelo slovo na rtech, kdykoli chtěl započíti. Avšak přes vážnou náladu rozlévalo se mu v útrobách hřející uspokojení, že má věc vyřízenu. Ano, kdyby byl podrobněji zkoumal vlastní duševní

rozpoložení, byl by dospěl k poznání, že je nadmíru šťasten.

Od onoho hovoru s Madlou Ivan již neměl stání v cizím ovzduší, které jej obklopovalo, a urychloval okružní svou cestu, spěchaje s místa na místo a pomíjeje mnohé stanice, kde podle původního rozvrhu se chtěl pozdržeti. Hleděl často úkradmo na Madlu a viděl, kterak trpí. Ovládala se násilně, snažíc se překonati těžké pocity, vyvolané v ní záměrem Ivanovým, ano pokoušela se býti veselou. Snad se chápala i zákmitu naděje, že v poslední chvíli nastane nějaký obrat. Ale kterak? čím? neuměla si povědeti. Byla by musila promluviti, aby přivodila obrat osudu své dcerušky. Ale byl by to obrat příznivý? Nebyla by snad i s nešťastným pastorkem svým zapuzena? Trpěla, a Ivan, prohlédaje nitro její, svírán byl také tísnivými pocity. Arci jeho mužská, o tolik drsnější povaha nepodléhala tolika dojmům, jako citlivá duše Madlina. Ale chvátal, chvátal, aby učinil konec trapnému tomu stavu. Rozřešení této hořké historie bylo v jeho rukou, chtěl to skončiti co nejdříve. A mysle na to, chvěl se o Madlu. A nejen o ni, taky o sebe sama.

V Solnohradsku stíhalo je nevlídné, deštivé počasí, což bylo Ivanovi vítanou záminkou, aby rozhodl, že bez průtahu nastoupí přímou cestu ku Praze. Paní Madle — zdálo se — bylo vše lhostejno. Nic jí neupoutávalo tentokráte na cestě,

nic jí nevábilo k domovu. Vší její bytosti byla se zmocnila jistá otupělost. Ať dlí tuto, ať se vrátí v domov — vše jí připadalo tak zoufalé. Nebylo žádného východu z této tísně. Zápolila, napínala všechny čivy, domáhajíc se nějakého vnuknutí — ale v její hlavě bylo prázdno, na temném, pochmurném obzoru nezableskl jí záchranný nápad.

Konečně se octli doma.

Ivanu Hronovi nebyla posud vypršela dovolená. Podíval se sice do kanceláře, prohlédl, co nového se událo za jeho nepřítomnosti, ale potom oznámiv, že nastoupí úřad až po čtrnácti dnech, které mu ještě zbývaly, vrátil se zase k ženě. A již druhý den se chystal k nové vyjížďce z Prahy.

„Mám řízení na venkově, Madličko," předstíral ženě; „obchodní věci — vyřídím si je, pokud mám volno. Ale vrátím se za dva, za tři dni, a bude-li ti pak vhod, podíváme se ještě někam společně."

A když s kabelou v ruce se vydával na dráhu, řekl ještě ženě jako mimochodem:

„Nu, a, Madličko, kdybych tak náhodou kdesi nalezl nějaké to opuštěňátko — nenamítala bys nic, kdybych je přivezl hned s sebou? Myslím, z venkova by bylo nejlépe — byly by tak přerušeny všechny posavadní svazky jeho s kýmkoli a započal by mu v Praze zcela nový život. A nebude-li se ti líbit — vždyť je můžeme vrátit — —"

„Učiň, jak za dobré uznáš," odvětila paní Madla odevzdaně. „Myslím, že budu se vším srozuměna. Jsi zkušený muž."

„Budu ti psáti, podaří-li se mi," řekl ještě Hron, a objav a vroucně políbiv ženu, vyšel z bytu.

Uplynuly tři dni, Ivan Hron o sobě nedával zprávy. Ale čtvrtého dne zrána došel dopis:

„Nejdražší Madličko!

Nalezl jsem, co jsem hledal — malé děvčátko bez matky a bez otce. Není ovšem zcela malé, ale doufám, že mu přivykneš. Očekávej nás pozejtří na nádraží severozápadním, o hodině s poledne. Rozumí se, čekej nás s obědem — budeme snad hladovi. Těší se ze srdce na shledání Tvůj Ivan."

V těžkých myšlenkách vydala se paní Magda v určený den manželu svému naproti. Neklidně přecházela po peroně a dech se v ní zatajil, když zdaleka zahvízdl přijíždějící vlak. Nepohnutě stanula mladá žena a těkala očima od vozu k vozu, jak se dvířka jejich otvírala, hledajíc, kde vystoupí její manžel a nalezené dítě. Ale cestující kráčeli podle ní, spěchajíce, předbíhajíce se, rozhlížejíce se v množství, očekává-li je tu kdo z domácích nebo z přátel. Vozy se vyprazdňovaly, konečně tu vlak stál opuštěn, zotvíraná dvířka vozů trčela do vzduchu jako zdřevěnělá křídla, parostroj vpředu slaběji a slaběji supěl — Ivana nikde nebylo. Nepřijel.

Ještě chvíli paní Magda stála, pořád očekávajíc, že se manžel kdes objeví, otázala se konečně, nezmýlila-li se v hodině a vlaku, a po nedbalé záporné odpovědi zřízencově pomalu vyšla a zdlouhavě se vracela domů. Ani jí nepřipadlo, že snad manžela potkala nějaká nehoda. Snad čtla nedbale dopis? Snad neporozuměla, snad se zmýlil její manžel? Ale ať se stalo cokoli — paní Madlu zaměstnávaly jiné myšlenky. Byla duchem daleko odtud, v přívětivém městysi na severovýchodě Čech, kde žije Madlička — Madlička netušící, že dnes či zítra zaujme její místo neodvratně jiná.

— — — — — — — — — — — — —

Již paní Magda vstoupila na schody, stanula přede dveřmi bytu, tak ztichlého po odjezdu Ivanově, a stiskla knoflík zvonku.

Dveře se otevřely a před ní stál — Ivan.

Skoro ji musil vtáhnouti do předsíně, jak byla překvapena, ba užaslá, a objímaje ji a líbaje mluvil:

„Marně jsi vážila cestu, Madličko — nehněvej se. Malé omeškání zavinilo, že jsem v poslední chvíli musil změniti směr cesty, a tak jsme přijeli drahou státní. Již nebylo času, abych tě o tom zpravil. Pojď dále, pojď, podívej se...“

Přijeli j s m e!

Je tedy zde!

Její nohy byly pojednou bezvládny, marně snažila se pokročiti. Tu Ivan Hron pojal ji něžně

za rameno a skoro ji táhl kupředu, i musila následovati. Tak polo ji veda, polo vleka dospěl s ní Hron až ke dveřím jídelny, kteréž otevřel, a teď vyznívalo z jeho hlasu lehké chvění, když posledně pobízel ženu:

„Nu pojď, Madličko, pojď — a povíš mi, jsi-li spokojena...“

Jemně posouvl ženu před sebou, avšak neoddálil od ní ruky.

Paní Magdalena pohlédla do jídelny, kde na pohovce sedělo nesmělé děvčatko, udivené a snad i polekané vším, co se s ním ode dvou dnů dělo, a velkýma hnědýma očima hledělo v stranu, odkud zaznával hlas neznámého pána, jejž před dvěma dny poprvé spatřilo, a odkud se blížily kroky.

A když se na prahu objevila paní Magda, vzchopila se drobná postavička, tváře jí zahořely, a z jejích úst zaznělo zvolání:

„Matinko!“

„Madli — —!“

Hlas paní Hronové selhal, poslední slabika uvázla jí ve stísněném hrdle. Zesinala, celé její tělo se rozechvělo; jako by tonula, chopila se křečovitě prsty pravice ramene Ivanova, ale nezadržela se. Kolena pod ní povolila, mladá žena sklesla na ně.

„Madličko!“ zvolal Ivan Hron, zdvíhaje choť. „Vzpamatuj se mi, maminko!“

Dítě ustrašeno pohlíželo na ten výjev, stojíc nepohnutě, jako vbito v podlahu.

Paní Magdalena skoro se bránila pažím Hronovým, které ji zdvíhaly. Nikoli vzhůru — zde u jeho nohou jest její místo, zde vyslechne hrozná slova zklamaného muže, která musí z jeho úst zazníti. Ale ruce manželovy, jako železné, pozvedly ji, a pak se jeho pravice chopila hlavy Magdiny, která jí sklesla k ňadrům.

„Madličko," šeptal, sám se chvěje, „vzmuž se — hleď, ať se naše dcera nepoleká..."

Násilně zdvihl její hlavu, aby jí mohl hleděti do očí. Zraky její však byly zavřeny, smrtelná bledost pokrývala její líce, a jektala zuby jako v zimnici, když namáhavě pronášela:

„Kdo mne zradil, Ivane! Kdo mne zradil....!"

„Nejsi zrazena," hladil jí Hron studenou tvář. „Chci, abys byla zcela šťastna, dítě drahé, a prosím tě, jdi, uvítej druhou tu Madličku, ať se nám nerozpláče. Pojď sem, dceruško — domluv mamince..."

Dítě váhalo ještě okamžik, ale pojednou se rozběhlo, obemklo malýma rukama tělo matčino a volalo úzkostlivě:

„Matinko, matinko! Co se ti stalo!"

Než se Ivan nadál a než mohl zabrániti, uchvátila žena jeho pravici a tiskla ji k ústům. Náhle chápala, co to vše znamená, a že shledání, které jí Ivan připravil, nemá býti přepadením a usvědčením. Ivan cítil na ruce polibky studených rtů Magdiných a cítil na ní horké slzy, řinoucí se z očí jeho ženy. A když konečně přemohl

Madlu a oběma rukama její hlavu podržel, aby ji zlíbal, hleděla na něj celá vděčná duše Madlina z hnědých očí, zvětšených záplavou slz.

„Ivane! Ivane!“ chvělo se jí se rtů. „Zda stačí můj život, abych ti byla vděčna za toto dítě — bez otce...!“

„Co pravíš, Madličko, bez otce!“ nutil se Ivan do rozmaru a bráně se, aby sám nepodlehl. „Od předevčírka má otce — našel ji, přihlásil se. Ivan Hron je tatínkem — je to v matrice, mám na to dokumenty! Podívej se!“

A Ivan Hron sáhl v záprsí a vyňav odtud složenou listinu mával jí ve vzduchu.

„Vidíš — přivezl jsem i Madlin křestný list, abychom ji mohli dát zapsati do školy! Ale dost již — pořád chuděrka čeká na tvé políbení.“

A v nejbližší chvíli dusila se malá Madla v objetí a pod polibky přešťastné matky.

Ivan díval se láskyplně na ženu, jejíž tvář znenáhla se rozpalovala, a po chvilce řekl:

„Tak, ženuško, a nyní dej Madličce jíst — myslím, že vyhladověla. A po obědě jí objednáš krejčovou — musíš si ji ustrojit po pražsku. Budeme míti s dceruškou mnoho drobných, milých starostí. Jak se na ně těším! A pak zítra nebo pozejtří si vyjedeme někam, daleko z Prahy, abychom kdesi v zátiší své rodince přivykli...“

OBSAH.

EVIČKA.

1. Evička se vrátila 11
2. Evička zpravuje otce 17
3. Námluvy 23
4. Kterak se paní radová dověděla, že bude babičkou 34
5. Evička zvěděla, poznala — — 44

*

POD JEDNOU STŘECHOU

1. Otec 55
2. Slepá bába 61

*

POSLEDNÍ STAROSTI.

1. Stará Dlabolka umřela 71
2. Poslední pořádnost mistra Salaby 79

*

DROBNÉ SCÉNY.

Máňa 91
Domácí censura 101
Někdo chodí po zahradě 107
U Krupičků na svatou Kateřinu 114
Po pohřbu starého mládence 122
Katulinka 128
O nesmělém Vojtíškovi 136
Přes půlnoc! 145

*

Bezdětná 153

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
5038
H45
1905
dil 26

Herrmann, Ignát
Sebrané spisy